కళలు - సాంస్కృతిక విద్య

1 - 5 తరగతులు

ఉపాధ్యాయుల కరదీపిక

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణాసంస్థ

ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాదు.

రూపొందించినవారు

చిత్రలేఖనం

డా॥ బి.వి. రెడ్డి, ప్రొఫెసర్, కాలేజి ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్, జె.ఎన్.టి.యు.
డా॥ సురభి వాణీదేవి, ప్రిన్సిపల్, వెంకటేశ్వర కాలేజి ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్
శ్రీ కె. శ్రీనివాస్, ఉపాధ్యాయుడు
శ్రీ కె. రాఘవాచారి, ఉపాధ్యాయుడు
శ్రీ పి.వి. రామకిషన్, ఉపాధ్యాయుడు
శ్రీ గోనె లింగరాజు, లెక్చరర్, కాలేజి ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్, జె.ఎన్.టి.యు.

థియేటర్

శ్రీ సి.ఎస్. రావు, సినీ దర్శకులు
శ్రీ దేవదాస్ కనకాల, డైరెక్టర్, మధు ఫిల్మ్ ఇనిస్టిట్యూట్
డా॥ కె. దీక్షిత్, డైరెక్టర్, అక్కినేని ఫిలిం ఇనిస్టిట్యూట్
డా॥ విజయరాఘవ తాటిపర్తి, కన్సల్టెంట్, థియేటర్ ఆర్ట్స్
శ్రీ పి. మహి, లెక్చరర్, యూనివర్సిటీ కాలేజి ఆఫ్ డాన్స్ & మ్యూజిక్
శ్రీ చొక్కాపు వెంకటరమణ, మెజీషియన్, చైల్డ్ స్టోరీ రైటర్
శ్రీ కళామిత్ర ఆర్. రవిశర్మ, ఎడిటర్, నాటక కళ

క్రాఫ్ట్

శ్రీమతి పి. నాగేశ్వరి, డైరెక్టర్,
సాయి క్రియేటివ్ వరల్డ్

పప్పెట్రీ

శ్రీమతి గంజి మాధవీలత,
రీసెర్చి స్కాలర్, పప్పెట్రీ – ఫైన్ ఆర్ట్స్

సంగీతం

డా॥ కె. ఉమాదేవి,
లెక్చరర్,
పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విద్యాలయం

డా॥ పి. మృణాళిని,
ప్రొఫెసర్,
పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విద్యాలయం

నాట్యం

డా॥ కళాకృష్ణ, లెక్చరర్, పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విద్యాలయం
డా॥ రత్నకుమారి, లెక్చరర్, పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విద్యాలయం
శ్రీ పి. కేశవ ప్రసాద్, డైరెక్టర్, కూచిపూడి నాట్య కళావేదిక

ఎడిటింగ్, సమన్వయం

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి, ప్రొఫెసర్ & హెడ్,
విద్యా ప్రణాళిక, పాఠ్యపుస్తక విభాగం
ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్

డా॥ టి.వి.ఎస్. రమేష్, కో–ఆర్డినేటర్,
విద్యా ప్రణాళిక, పాఠ్యపుస్తక విభాగం
ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. హైదరాబాద్

శ్రీ కళామిత్ర ఆర్. రవిశర్మ
సంపాదకులు, నాటకకళ

సలహాదారులు

శ్రీ. జి. గోపాల్ రెడ్డి, సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ, ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాద్

ముందుమాట

విద్యార్థి సర్వతోముఖాభివృద్ధి లక్ష్యంగా పాఠశాల పనిచేస్తుందని మనకు తెలుసు. విద్యావ్యస్థలో విద్యార్థికి కేంద్రంగా చేసుకొని విద్యాప్రణాళికలు, పాఠ్య ప్రణాలికలు, బోధనా వ్యూహాలు, మూల్యాంకన విధానాలు మొదలైన ప్రక్రియలన్నీ రూపొందించబడతాయి. పాఠశాల అభ్యసన అనుభవాలలో భాగంగా అమలవుతున్న కళలు – సాంస్కృతిక విద్యాంశం పిల్లల మానసిక వికాసానికి ఎంతగానో దోహదపడుతుంది. కళలు పిల్లల ఆంతరంగిక సృజనాత్మకతను వెలికితీసి నైపుణ్యవంతంగా దానిని ప్రదర్శించేందుకు ఉపకరిస్తాయి. మానవునిలో దాగివున్న ప్రకృతి సహజమైన మానవతాదృకృథాన్ని, ప్రేమించే స్వభావాన్ని ఆత్మీయతను, సున్నితంగా స్పందించే మనసును, స్నేహపూర్వక ప్రవర్తనను జాగృతం చేస్తాయి. కళలు పట్ల సంపాదించే అభిరుచి తన సంస్కృతీ సాంప్రదాయాలపట్ల మమకారాన్ని పెంపొందిస్తుంది. అయారంగాల్లో పనిచేస్తున్న వ్యక్తులు, సంస్థల సేవలు గుర్తించి గౌరవించే గుణాన్ని పెంపొందిస్తుంది. అందుకే కళ సున్నితమైన మానవీయ స్పందనకు ప్రతీకగా పేర్కొంటారు.

కళల పట్ల అభిరుచి, కళలలో అభినివేశం అనేది ప్రతి వ్యక్తిలోను ఎంతో కొంత మేరకు ఉంటూనే ఉంటాయి. పాఠశాలల్లో కల్పించే అభ్యసన సన్నివేశాలు పిల్లల్లో దాగివున్న కళాభిరుచి మొగ్గతొడిగి మారాకువేసి మహావృక్షంలా ఎదిగేందుకు తోడ్పడేవిగా ఉండాలి. బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం, నాట్యం చేయడం, కమ్మని పాటలు పాడటం మొదలుకొని మట్టితో కుండలు చేయడం వరకు ప్రతి కళలోను తమదైన ప్రత్యేకత, శాస్త్రీయత దాగివుంటుంది. ప్రతి కళ అద్భుతమైనదే. విద్యార్థికి అన్ని రకాల అంశాలు పరిచయం చేయడం కళా విద్యా లక్ష్యాలలో ఒక కీలకాంశం. పిల్లలు తమ తమ అభిరుచి మేరకు తమ ఆసక్తి మేరకు అంశాన్ని ఎంపిక చేసుకొని దానిలో అభినివేశం పొందేందుకు నైపుణ్యం సాధించేందుకు పాఠశాలలు కృషిచేయాలి.

జాతీయ విద్యా ప్రణాళికా చట్రం, రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళిక పరిధి పత్రం రెండూ కూడా పాఠశాల విద్యలో కళలకు కీలకస్థానం ఉండాలని సూచించాయి. కళల ద్వారానే దేశ సంస్కృతీ సంప్రదాయాలు పరిరక్షించబడతాయి. ఒక తరం నుండి మరొక తరానికి వాటిని ప్రసారం చేయడం పాఠశాలల బాధ్యత అని కూడా పేర్కొన్నాయి. కాబట్టి స్థానిక కళలను, కళాకారులను పాఠశాల విద్యా కార్యక్రమాలలో భాగం చేసుకోవాలి. వారి నైపుణ్యాలను, సేవలను విద్యావికాసానికి ఉపయోగించుకోవాలి. తద్వారా కళలు, కళారంగ నిపుణులతో విద్యార్థులకు ఆత్మీయ సంబంధాలు ఏర్పడతాయి. వారి స్ఫూర్తితో పిల్లలు కూడా కళారంగాన్ని అభిరుచి కలిగిన అధ్యయనాంశంగా ఎంపిక చేసుకుంటారు. దానిలో నైపుణ్యం సాధించేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. భవిష్యత్తులో కళారంగంలో కూడా ఎన్నో రకాలైన ఉపాధి అవకాశాలు చోటుచేసుకుంటాయి. కాబట్టి ఉపాధ్యాయలోకం కళలు, సాంస్కృతిక విద్యకు కేటాయించిన పాఠ్యప్రణాళికను దృష్టిలో ఉంచుకొని అభ్యసన అనుభవాలు కల్పించాలి. ఈ సందర్భంలో ఈ కరదీపిక మీకు ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుందని దానిని పాఠశాలలో సమర్థవంతంగా అమలుపరచి మన సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు మరింత మెరుగులద్దేలా విద్యార్థి లోకాన్ని తీర్చి దిద్దుతారని ఆశిస్తూ....! ఆకాంక్షిస్తూ.....!

సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ,
ఆంధ్రప్రదేశ్.

తేది : 31-5-2014
స్థలం : హైదరాబాదు

విషయసూచిక

వ.సం	అధ్యాయం పేరు	పేజి సంఖ్య
1.	చిత్రలేఖనం	1 - 32
2.	క్రాఫ్ట్ - చేతిపనులు	33 - 75
3.	పప్పెట్రీ	76 - 101
4.	సంగీతం	102 - 120
5.	థియేటర్	121 - 125
6.	మూల్యాంకనం	126 - 128

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

పాఠశాలలో కల్పించే అభ్యాసన అనుభవాలలో కళలు-సాంస్కృతిక విద్య ఒకటి. దీనిలో చిత్రలేఖనం, చేతిపనులు, పప్పెట్రీ, సంగీతం, నాట్యం, రంగస్థలం అనే విభాగాలుంటాయి. వీటికి సంబంధించి రూపొందించిన పాఠ్యప్రణాళిక ఆధారంగా ఏఏ తరగతులలో ఈ అంశాలను ఎలా నేర్పాలో ఆ సందర్భంలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర ఏమిటో తెలుసుకుందాం!

- కళలు-సాంస్కృతిక విద్యలోని అంశాలపై అభ్యసన అనుభవాలు కల్పించడంలో ఉపాధ్యాయుని పాత్ర అత్యంత కీలకం. కాబట్టి కళావిద్య ప్రణాళికను, బోధనావ్యూహాలను, మూల్యాంకన విధానాలను క్షుణ్ణంగా తెలుసుకుని ఉండాలి.
- పాఠ్యప్రణాళికలో కళలు - సాంస్కృతిక విద్యలోని ఆరు అశాలలో ఏఏ అంశాలలో ఏఏ విషయాలు పొందుపరచారో గుర్తించాలి. ఉదాహరణకు చిత్రలేఖనంలో గీతలబొమ్మలు, వస్తువులను చూచి గీయడం, రంగులువేయడం మొదలైనవి.
- విద్యాసంవత్సరంలో కళావిద్యకు కేటాయించిన పీరియడ్‌లను దృష్టిలో ఉంచుకుని కరదీపికలో ఇచ్చిన అంశాలపై అభ్యాసం చేయించాలి. అంటే కరదీపికలో ఉన్న అంశాలన్నీ నేర్పాలని భావం కాదు. ఎంపికచేసినవి నేర్పవచ్చు.
- కరదీపికలోని అంశాలకు అనుబంధంగా ఉపాధ్యాయుడు సొంతంగాగానీ, సేకరించిగానీ మరికొన్ని అంశాలను జోడించవచ్చు. విద్యార్థులచే సేకరింపచేసిన అంశాలను కూడా ఉపయోగించవచ్చు.
- చిత్రలేఖనంలో బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడమేకాదు. ఒక అంశాన్ని గీయడం నేర్పేటపుడు మొదటిదశగా దాని నమూనాను ప్రదర్శించి ఎలా గీసారో పిల్లలతో పరిశీలింపజేయాలి. విధానం గురించి చర్చించాలి. వారి అనుభూతులు వివరించమనాలి. తరువాత రెండో దశగా గీయడం నేర్పాలి. చివరిగా అంటే మూడోదశలో పిల్లలు గీసిన, చేసిన అంశాలు ప్రదర్శింపజేసి వాటిని పరిశీలింపజేసి వాటిపై మాట్లాడించాలి. ఇలా కళావిద్యలో అన్ని అంశాలలోనూ మూడు సోపానాలు బోధనా వ్యూహాన్ని పాటించాలి.
- అలంకరణ వస్తువులు, కుట్లు, అల్లికలు, నమూనాల వంటివి చేయించడానికి కావలసిన పరికరాలు, సామగ్రి విద్యాసంవత్సరం ప్రారంభంలోనే సేకరించుకోవాలి.
- కళావిద్యలోని అంశాలకు సంబంధించిన స్థానిక కళాకారులను, వృత్తినిపుణులను పాఠశాలకు ఆహ్వానించి వారితో శిక్షణ ఇప్పించాలి. లేదా వారివద్దకే పిల్లల్ని తీసుకువెళ్ళి పరిశీలింపచేయాలి.
- కళావిద్యలో కృత్యాలు ఉల్లాసంగా పాల్గొనేలా ఆసక్తిదాయకంగా ఉండేలా నిర్వహించాలి. సృజనాత్మకంగా ఆలోచించేలా ప్రోత్సహించాలి. తరగతిని జట్లుగా చేసి ప్రతి జట్టును వేరువేరు పనులు నేర్పండి.
- సంగీతం, నాట్యానికి సంబంధించి పాఠ్యప్రణాళిక ఆధారంగా రూపొందించిన సి.డి.లను ఉపయోగించి వాటిద్వారా శిక్షణ నివ్వాలి. ముందుగా విషయాన్ని వివరించి తరువాత సి.డి. ద్వారా అభ్యాసం కల్పించాలి.
- పిల్లలు చేసిన అంశాలు ప్రదర్శించడానికి స్కూలు ఆర్ట్‌గ్యాలరీ, థియేటర్ డే లను ప్రతినెలా నిర్వహించాలి. కళారంగ నిపుణులను పాఠశాలకు ఆహ్వానించి స్ఫూర్తిదాయక ఉపన్యాసాలు ఇప్పించాలి.
- పిల్లల ప్రగతిని సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనం ద్వారా మదింపుచేయాలి. కళావిద్యకు నిర్ధారించిన విద్యాప్రమాణాలు ఎంతవరకు సాధించారో పరిశీలించి రికార్డులో నమోదుచేయాలి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

కళలు సాంస్కృతిక విద్యలోని అంశాలైన చిత్రలేఖనం, చేతిపనులు, పప్పెట్రీ, సంగీతం, నాట్యం, థియేటర్ మొదలైనవన్నీ మీకు ఎంతో ఇష్టమైన అంశాలు. సరదాగా, అభిరుచి మేరకు మీకు నచ్చిన అంశాలలో పాల్గొనండి. తద్వారా సంపూర్ణ మూర్తిమత్వ వికాసం సాధించడానికి వీలు కలుగుతుంది. ఈ సందర్భంలో విద్యార్థులుగా మీరు ఏమేమి చేయాలో తెలుసుకోండి.

- కళలు-సాంస్కృతిక విద్యలోని అన్ని అంశాలలో పాల్గొనండి. పరిచయం పొందండి. ప్రాథమిక అవగాహన పొందండి. ఇది ఇతర సబ్జక్టులు నేర్చుకోడానికి ఎంతగానో ఉపకరిస్తుంది.
- ఏ అంశాన్నైనా నేర్చుకోవడంలో 3 దశలు పాటించాలి. మొదటగా నేర్చుకోబోయే అంశం గురించి విపులంగా చర్చించండి. తరువాత అభ్యాసం చేయండి. చేసినదానిని ప్రదర్శించి దానిపై మాట్లాడండి. మెరుగుపరచుకునేందుకు సూచనలు ఆహ్వానించండి.
- మీ ప్రాంతంలో కళావిద్యలోని అంశాలలో ఏదోఒక అంశంలో ప్రవేశం కలిగినవారుంటారు. వారితో చర్చించండి. వారి అనుభవాలను తెలుసుకోండి.
- కళావిద్యలోని అంశాలకు సంబంధించిన సాంకేతిక అంశాలు, నూతన అభ్యాసాలు చోటుచేసుకుంటున్న మార్పులు, ఆయా రంగాలలో నిపుణుల గురించిన సమాచారాన్ని సేకరించండి. నివేదికలు తయారుచేసి చర్చించండి.
- సంగీతం, నాట్యం అంశాలను సి.డి. ల ద్వారా నేర్చుకోవడానికి అవకాశం ఉంది. కాబట్టి నైపుణ్యం పొందేంతవరకు సి.డి. పాఠాన్ని పలుమార్లు చూడడానికి ప్రయత్నం చేయండి.
- మీ పాఠ్యాంశ పుస్తకాలలో ఉండే పాటలకు మీరే సొంతంగా బాణీలుకట్టి వ్యక్తిగతంగా, జట్లలో పాడండి.
- పాఠ్యపుస్తకాలలో ఉండే సన్నివేశాలకు సంభాషణ రాసి నాటకంలా ప్రదర్శించండి.
- పాఠశాల ఆర్ట్‌గ్యాలరీ, థియేటర్‌లను విద్యార్థులే జట్లుగా ఏర్పడి వాటి నిర్వహణకు బాధ్యత వహించండి.
- స్టేజి అలంకరణ, మేకప్‌లలో ప్రవేశం పొందేందుకు ప్రయత్నించండి.
- ఒక నాయకునిగా మీ బృందాన్ని ఏర్పాటుచేసుకుని పాటలు పాడడం, నృత్యరూపకం, నాట్యం, నాటికల వంటి అంశాలకు దర్శకత్వం చేయండి.
- చేతిపనులు, అలంకరణలు తయారుచేయడానికి పాఠశాలలోనే కాకుండా ఆదివారం, ఇతర విరామ సమయాలు కేటాయించండి.
- మరింత నైపుణ్యంకోసం ఇతర పుస్తకాలు, ఇంటర్నెట్ నుండి సేకరించి వినియోగించుకునేందుకు కృషిచేయండి.
- వివిధ స్థాయిలలో జరిగే పోటీలలో పాల్గొనండి. వివిధ వేదికలమీద మీ నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించండి.
- ప్రతి రెండో శనివారం సాయంత్రం ఏదైనా సామాజిక అవగాహన కలిగించే అంశాన్ని ఎంపికచేసుకుని దానిని వీధినాటకంలా ప్రదర్శించండి. కళాజాతరలు నిర్వహించండి.

చిత్రలేఖనం

- నచ్చిన బొమ్మ గీయడం
- గీతలతో బొమ్మలు
- అంచెల బొమ్మలు
- ప్యాటర్న్లు - క్రమానుగతాలు
- వస్తువులను చూసి బొమ్మవేయడం

చిత్రలేఖనం

బొమ్మలుగీయడం మానవునికున్న సహజాత లక్షణం. ఆదిమానవుడు కొండగుహల్లో నివశిస్తూ గోడలమీద ఎన్నోరకాల గీతలు బొమ్మలు గీసినట్లు మనకు చారిత్రక ఆధారాలున్నాయి. రెండు మూడు సంవత్సరాల పిల్లలుసైతం చేతికి పెన్నో, పెన్సిలో, ముగ్గురాయో ఏదైనా దొరికిందంటే ఏవేవో గీతలు గీస్తుంటారు. తాము గీసిన గీతల అర్థం చెపుతూ మాట్లాడతారుకూడా. ఇవన్నీ మనకు సుపరిచితమే. అంటే మనిషి తన మనసులోని భావాన్ని వ్యక్తీకరించడానికి బొమ్మలను ఒక మంచి మాధ్యమంగా ఉపయోగించుకుంటాడన్నమాట.

బొమ్మలు గీయడం పిల్లల్లో ప్రకృతిపట్ల ప్రేమని, చక్కని మానవీయ లక్షణాలను పెంపొందిస్తుందంటారు. చిత్రలేఖనం జన్మతః వచ్చే లక్షణమని నేర్చుకుంటే రాదని కొందరంటుంటారు. ఏ పిల్లల్లో ఏ అంతర్గత శక్తి దాగిఉందో మనకు తెలియకపోవచ్చు. దానిని వెలికి తీసి సానపట్టడం అవసరం. కాబట్టి పిల్లలందరిలో బొమ్మలు గీసే, చేసే నైపుణ్యం ఉంటుందని పిల్లలందరూ బొమ్మలు గీయగలరని ఎవరి శైలి వారికుంటుందని గుర్తించాలి. కాలక్రమంలో ఆ రంగంలో అభిరుచి కలిగిన పిల్లలు మరిన్ని నైపుణ్యాలు సాధించి ఎదిగేందుకు అవకాశం కలుగుతుంది. ఇది జరగాలంటే పిల్లల్ని బొమ్మలు అలా గీయండి, ఇలా గీయండి, ఈ రంగులే వాడండి అంటూ ప్రతిదీ మనమే నిర్దేశిస్తూ నేర్పడం కాకుండా పిల్లలు తమకు నచ్చినట్లు ఇష్టమైన వాటిని గీయడంతో చిత్రలేఖనం ప్రారంభం కావాలి.

1. నచ్చిన బొమ్మగీయడం

పిల్లలకు కాగితాలు, పెన్సిలు ఇవ్వండి. ఎరేజర్ లేదా రబ్బరు ఇవ్వవద్దు. వారు గీయాలనుకున్న బొమ్మను గీయమనండి. అది పెద్ద సున్నా కావచ్చు, గీత కావచ్చు, చతురస్రం కావచ్చు మరేదైనా ఆకారం కావచ్చు.

ప్రదర్శన - చర్చ :

కళావిద్యలో బొమ్మలు గీయడం మాత్రమే కాదు వాటిని ప్రదర్శించడం, వాటి గురించి మాట్లాడించడం అవసరం. పిల్లలు గీసిన బొమ్మలు ప్రదర్శించడానికి తరగతిగదిలో దారం కట్టిఉంచి, క్లిప్పులతో వేలాడదీయడానికి అవకాశం కల్పించాలి. వారు గీసిన బొమ్మ గురించి మాట్లాడించాలి. ఒకటో తరగతినుండి పదో తరగతి వరకు ఏ తరగతిలోనైనా ప్రారంభఅంశంగా సొంతంగా గీయడం, నచ్చిన బొమ్మ గీయడం అనే అంశమే ఉండాలి. ఈ బొమ్మ బాగుంది, ఈ బొమ్మ బాగలేదు అనే చర్చ చేయరాదు. పిల్లలు గీసిన బొమ్మలు పరిశీలించండి. అవి పిల్లలు తనకు నచ్చినట్లుగా ఇష్టంగా గీసినవి. ఈ బొమ్మలలో గీతల ఆధారంగా పిల్లలు ఎలా ఆలోచిస్తున్నారు? చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచంతో ఎలా సంబంధం ఏర్పరచుకుంటున్నారు? ఎలా ప్రతిస్పందిస్తున్నారు మొదలైన విషయాలు తెలుసుకోవచ్చు. అంటే చిత్రలేఖనం పిల్లల మానసిక వికాసానికి దారితీసేదిగా ఉంటుందన్నమాట.

౨. గీతలతో బొమ్మలు

బొమ్మలు గీయడానికి పిల్లల్ని సంసిద్ధుల్ని చేయడానికి నేను కూడా గీయగలను అనే ఆత్మవిశ్వాసం కలిగించడానికి గీతల బొమ్మలు ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి. సాధారణంగా పిల్లలందరూ వృత్తం, త్రిభుజం, చతురస్రం, సరళరేఖ, వక్రరేఖల వంటి గణిత ఆకారాలన్నీ ఎంతో సులభంగా గీయగలరు. ఇలాంటి గీతల బొమ్మలు వివిధ భంగిమలను సులభంగా గీయడానికి ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి.

గీతల బొమ్మలు గీయించే ముందుగా సదరు భంగిమను పిల్లలతో చేయించాలి. ఒకరిని ఒకరు పరిశీలించ మనాలి. ఉదాహరణకు చేతిలో కర్ర పట్టుకుని నిలబడిన మనిషిబొమ్మ గీతల బొమ్మగా గీయాలంటే ఒక విద్యార్థిని చేతిలో కర్ర పట్టుకొని నిలబడినట్లుగా భంగిమ పెట్టించి మిగతా పిల్లల్ని పరిశీలించమనాలి. తల, కాళ్ళుచేతులు, మొండెం ఎలా ఉన్నాయో ఎక్కడెక్కడ వంపులున్నాయో గమనించమనాలి. పిల్లలతో చర్చిస్తూ ఉపాధ్యాయుడు బోర్డు మీద ఒక్కొక్క భాగం గీస్తూ పిల్లలతో గీయించాలి.

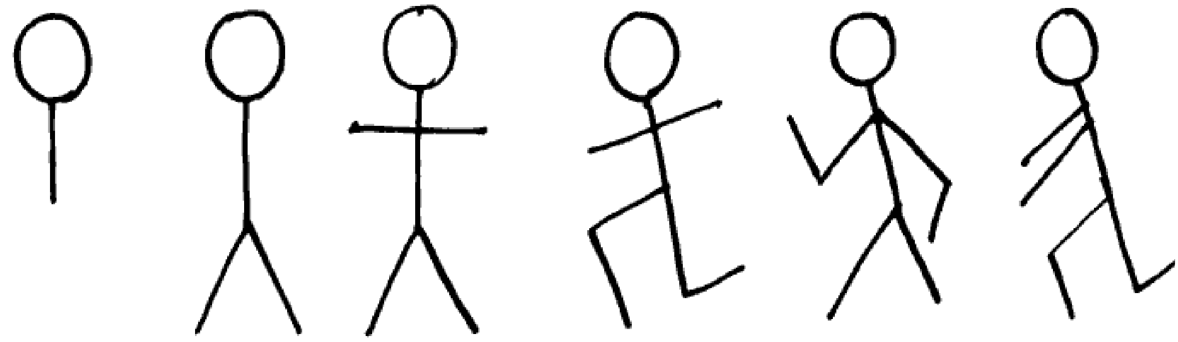

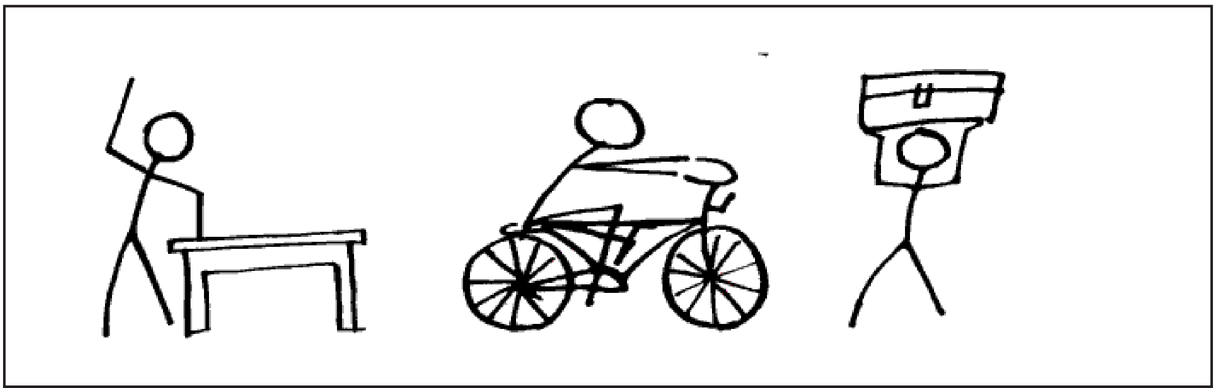

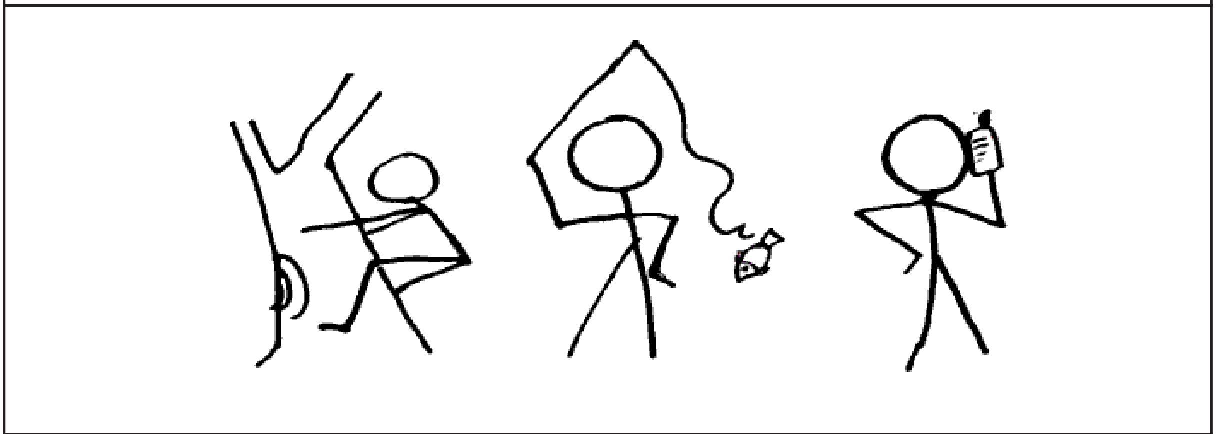

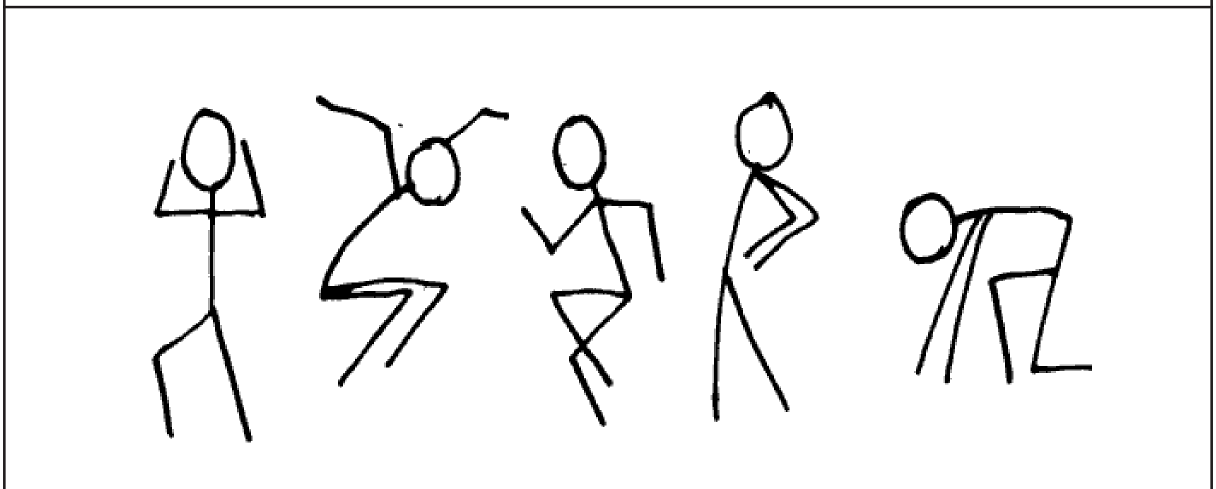

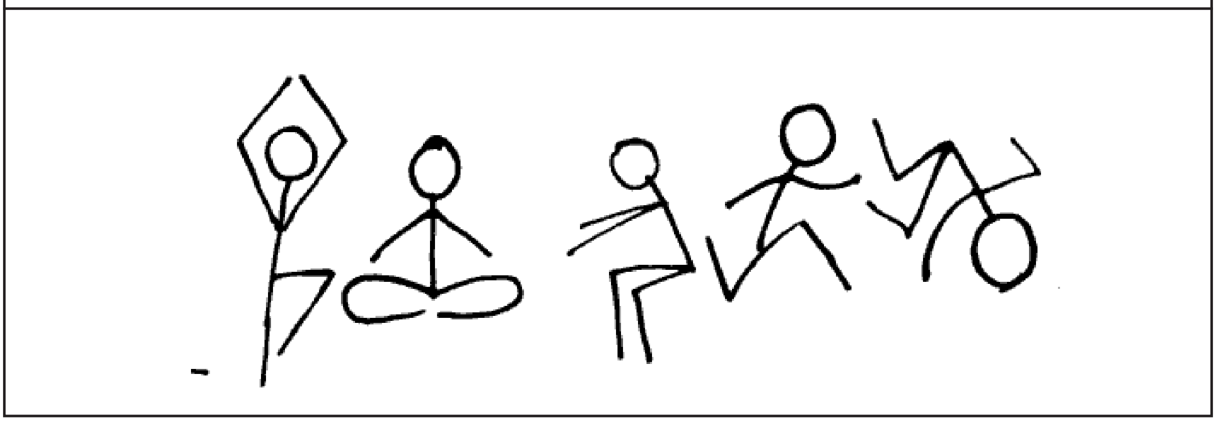

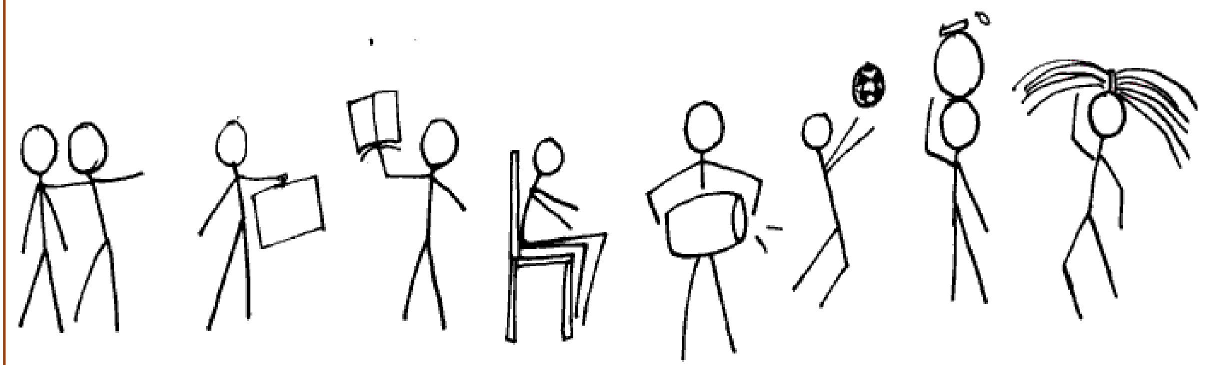
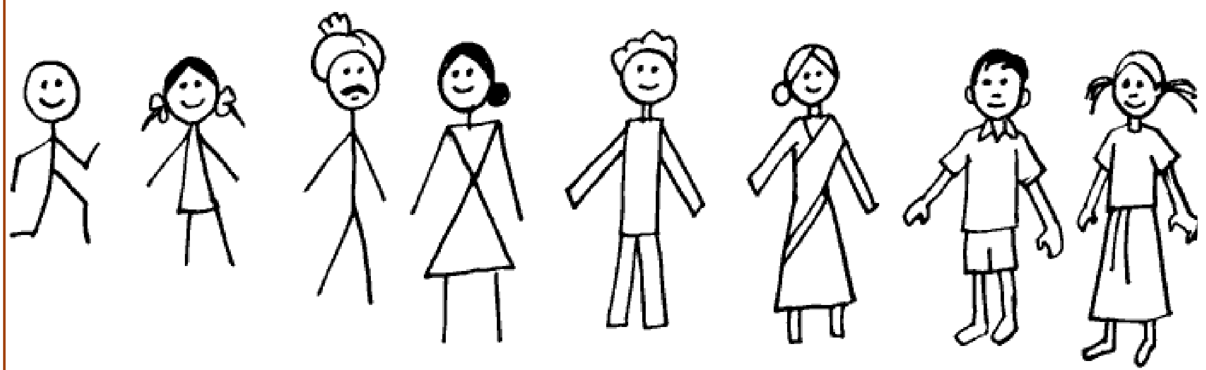
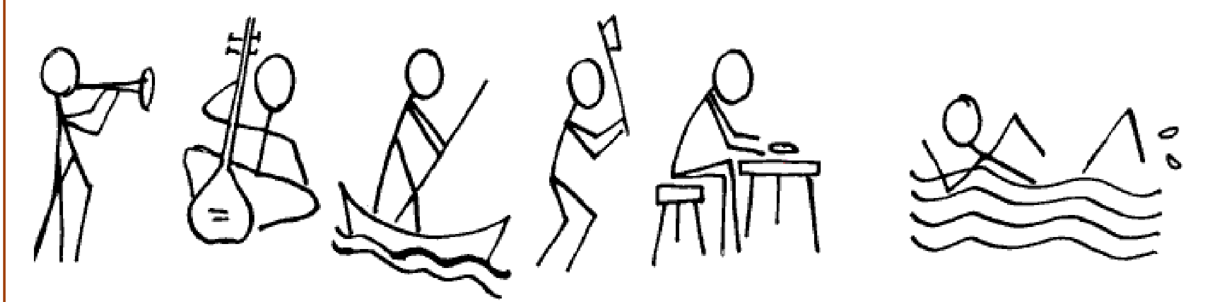

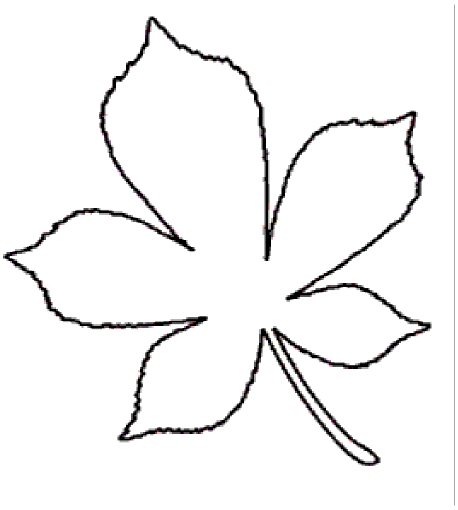

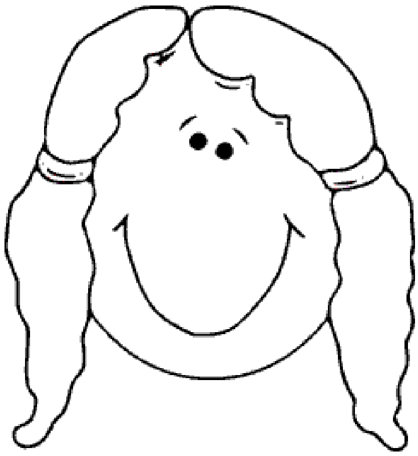

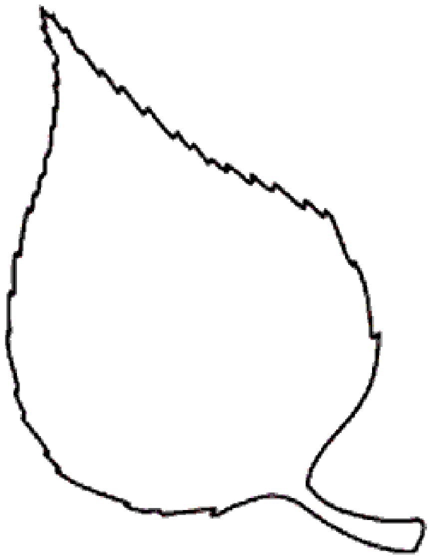

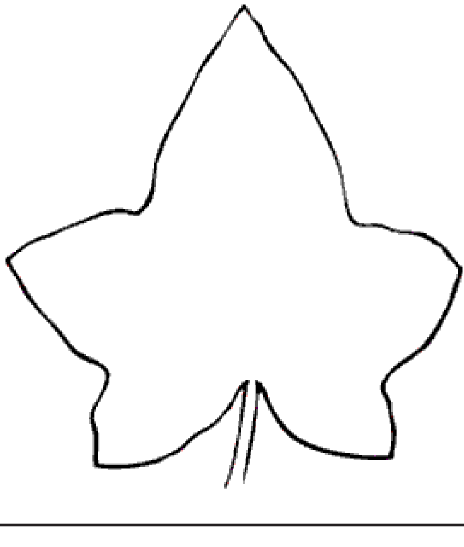

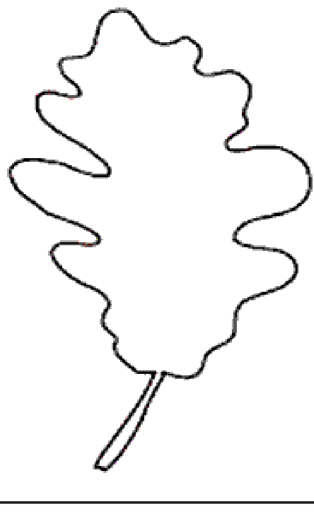

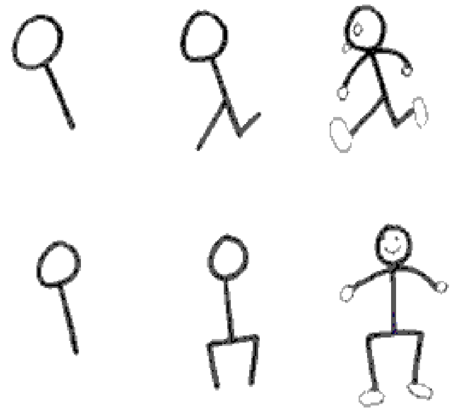
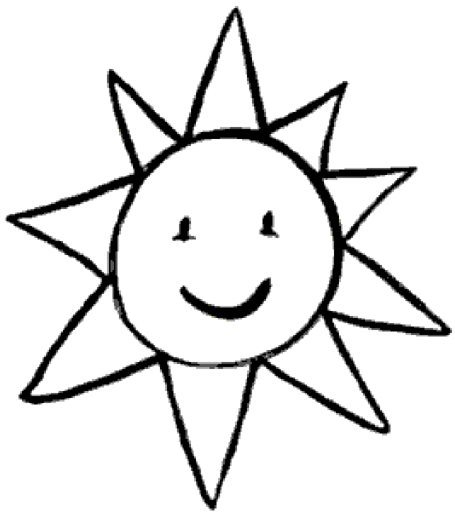
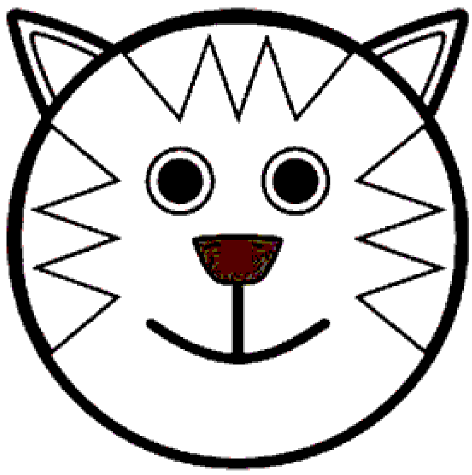
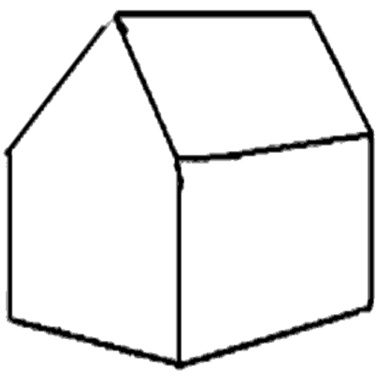
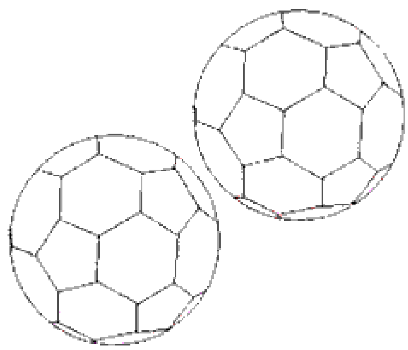

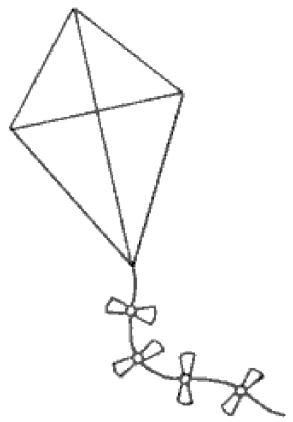

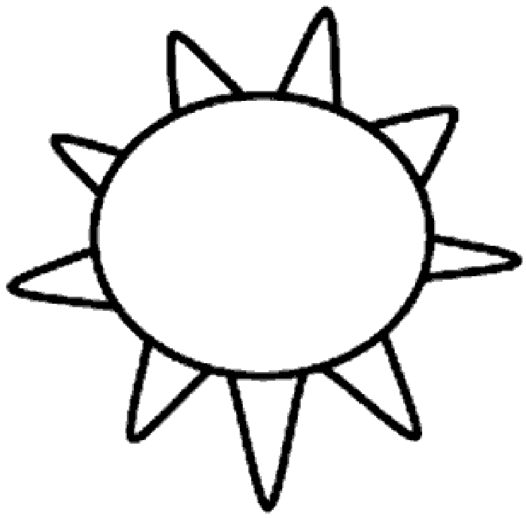
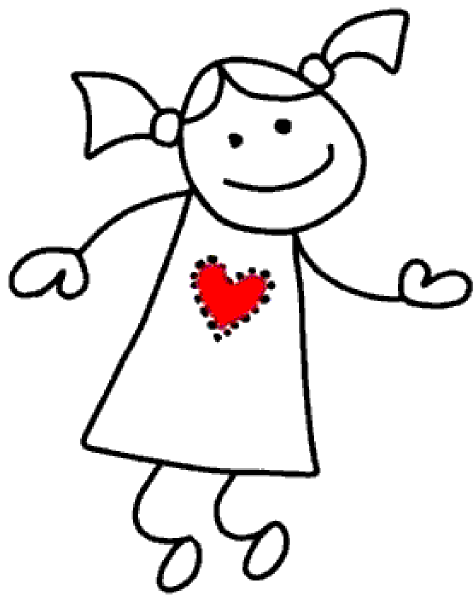
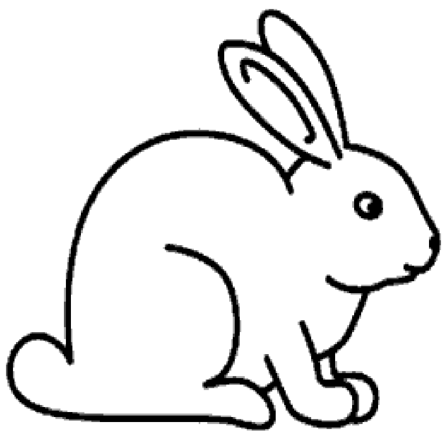

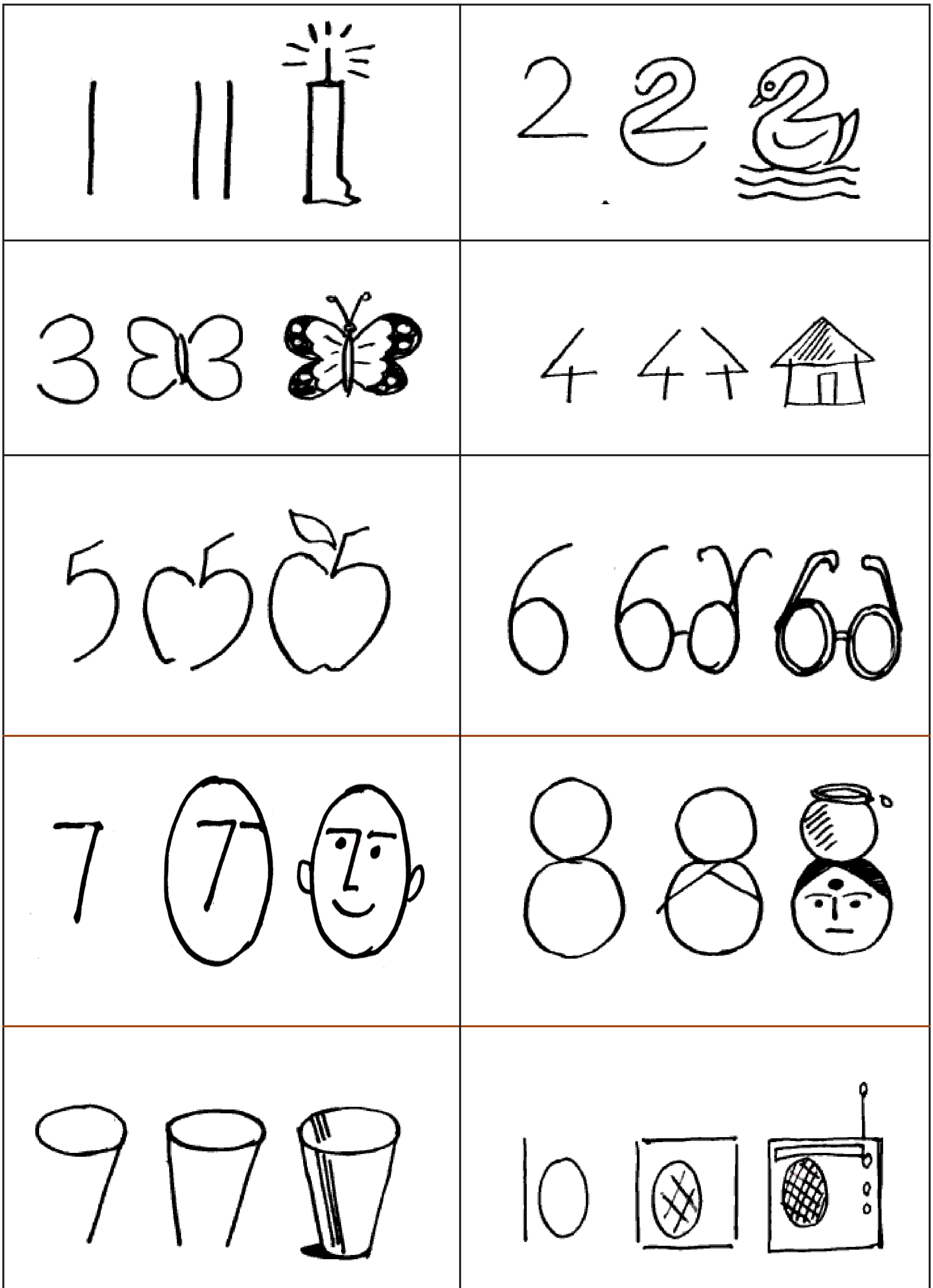
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

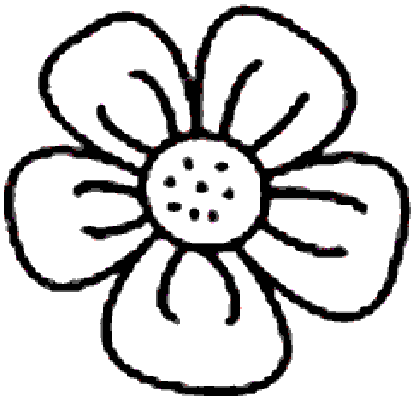
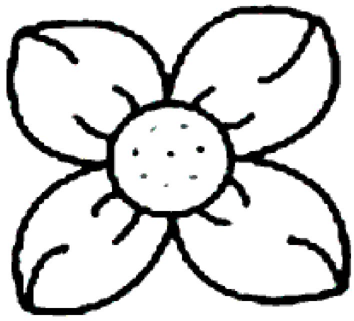
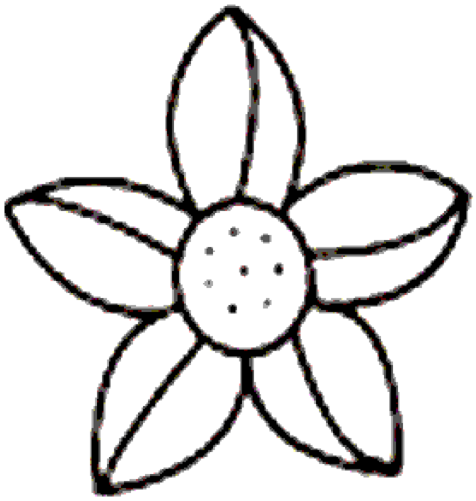
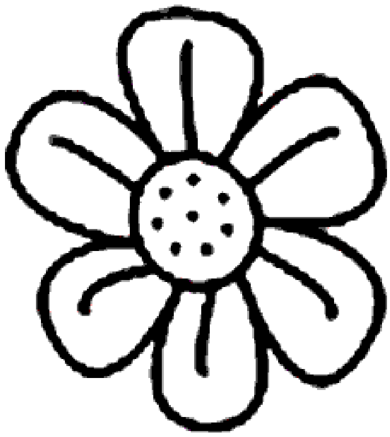
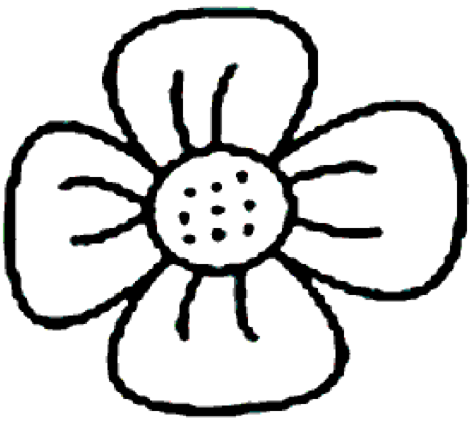
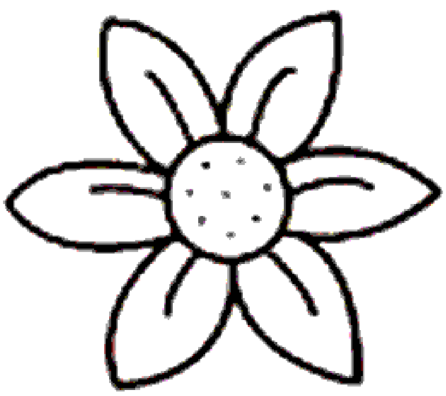

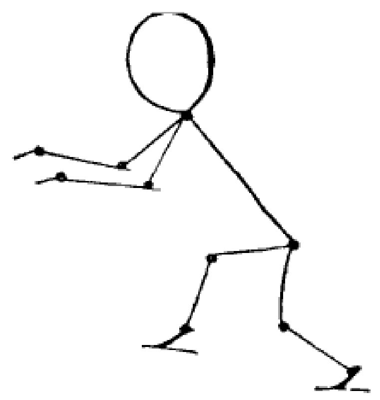
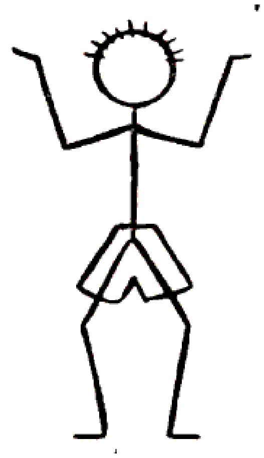
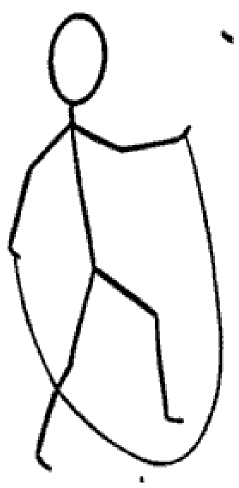
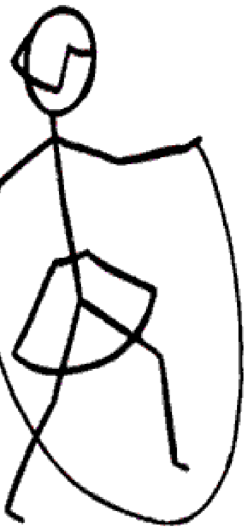
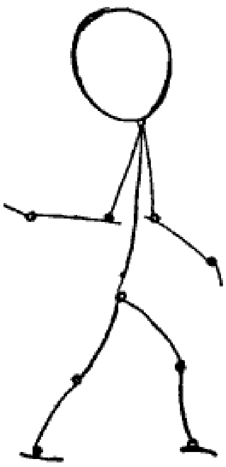
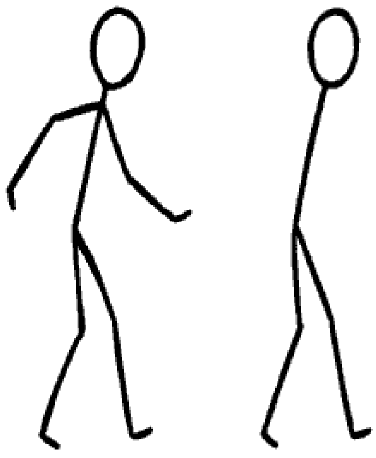

3. మూడంచెల బొమ్మలు

బొమ్మలు గీయడం నేర్చుకోవడంలో ఇది అత్యంత కీలకమైన దశ. ఒక బొమ్మను సరయిన పరిమాణంలో గీయడానికి మూడంచెలలో గీసే బొమ్మలను అభ్యాసం చేయడం అవసరం. అంటే ఒక బొమ్మగీయాలంటే ప్రాథమికంగా దాని ఆకారం ఎలాఉంది? దానిని వృత్తంతో ప్రారంభించవచ్చా లేక చతురస్రమో, దీర్ఘచతురస్రంతోనో ప్రారంభించవచ్చా? అనే విషయం తెలుసుకోవడం అవసరం. తరువాత మనం గీయదలచిన అంశం ఏ భంగిమలో ఉంటుంది అనేది గుర్తించి రెండవదశ గీతలు గీయాలి. మూడవదశలో బొమ్మకు పూర్తిరూపం తీసుకురావాలి.

బొమ్మలను గీయడానికి మూడంచెల బొమ్మల అభ్యాసాన్ని ఉపాధ్యాయుడు బోర్డుమీద గీస్తూ దాని గురించి పిల్లలతో చర్చిస్తూ ఒక్కొక్క దశ పూర్తిచేయాలి. అయితే ఈ పద్ధతిలో ప్రధానలోపం ఏమిటంటే అందరి బొమ్మలూ ఒకేవిధంగా ఉంటాయి. ప్రారంభదశలో ఇలా కనిపించినప్పటికి బొమ్మను గీయడం ఎక్కడనుండి ప్రారంభించాలి? ఎలా అభివృద్ధిచేయాలి? అన్న విషయాలలో నైపుణ్యం వచ్చిన తర్వాత చివరి దశలో పెన్సిల్ షేడింగ్ చేయడం ద్వారాబొమ్మలలో వైవిధ్యాన్ని నేర్పించవచ్చు.

స్టిక్ డ్రాయింగ్ లేదా రేఖాచిత్రాలు గీయడం నేర్చుకున్న తరువాత మూడంచల బొమ్మలు గీయడం నేర్పాలి. కింది బొమ్మను పరిశీలించండి.

పడవ బొమ్మను గీయించడానికి ముందుగా ఉపాధ్యాయుడు పడవ గురించి పిల్లలతో చర్చించాలి. పడవ ఎక్కడవుంటుంది? పడవను ఎలా నడుపుతారు? పడవలో వెళ్ళి చేపలు ఎలా పడతారు? మొదలైన చర్చనీయాత్మక మైన ప్రశ్నలు వేస్తూ పిల్లలు పడవ గురించి ఆలోచించేలా, తమ అనుభవాలను పంచుకునేలా మాట్లాడించాలి. అందువల్ల పిల్లల మనస్సులో పడవకు సంబంధించిన పూర్తిస్థాయి మానసిక చిత్రం (Schema) ఏర్పడుతుంది. తరువాత దశలవారీగా తాను బోర్డుమీద గీస్తూ పిల్లల్ని గీయమనాలి.

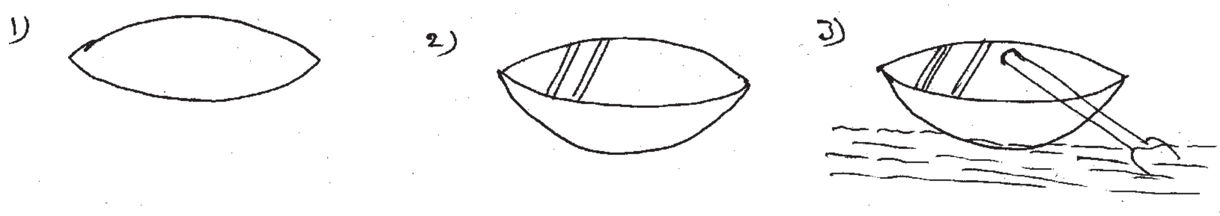

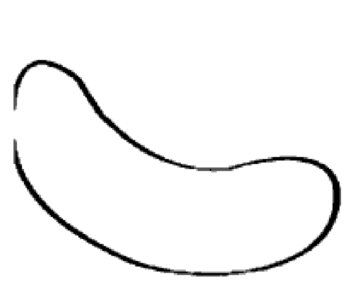

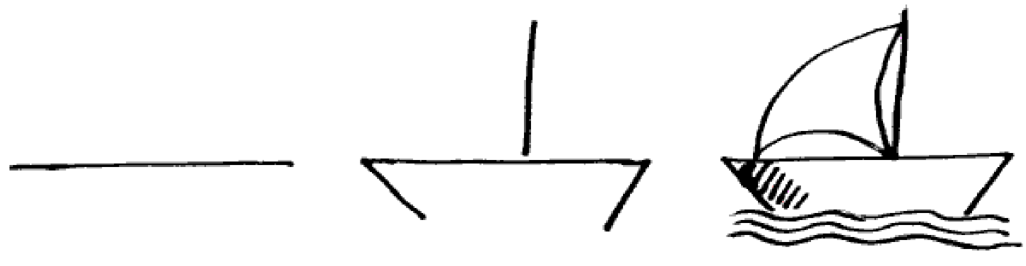

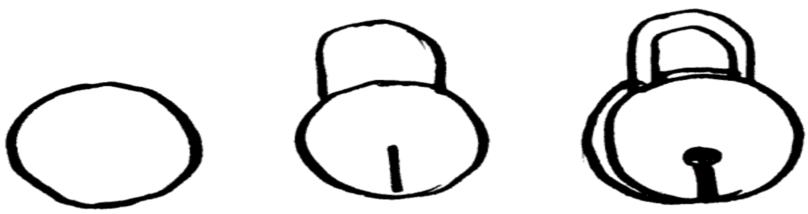

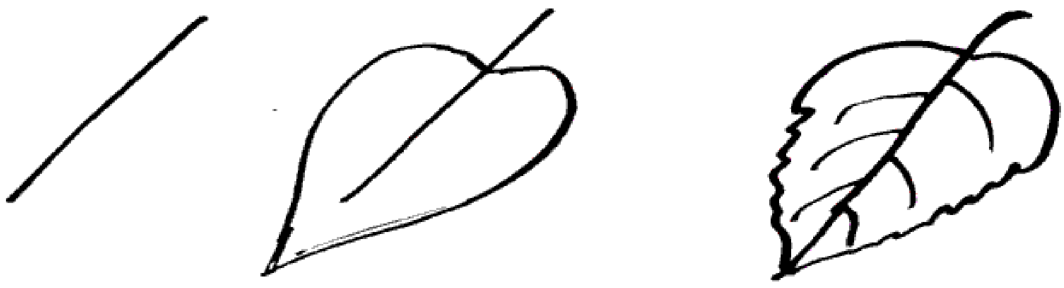

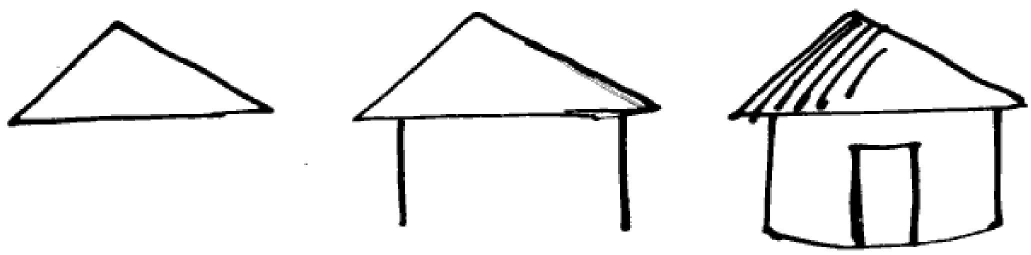

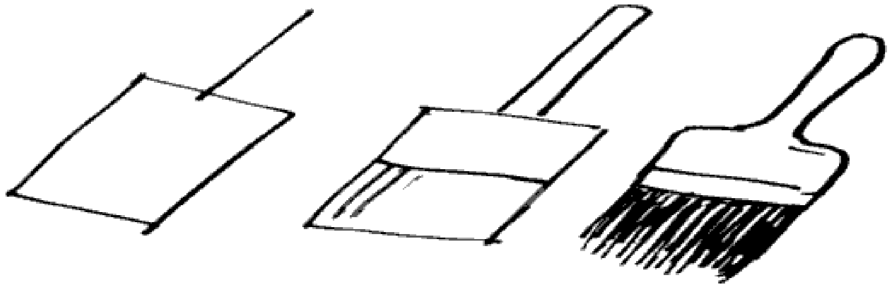

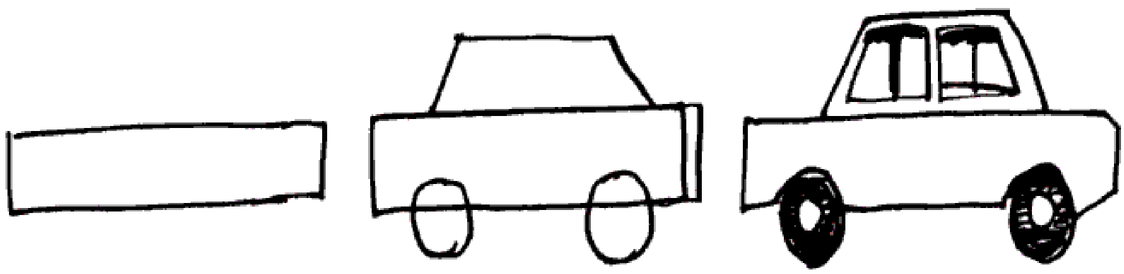

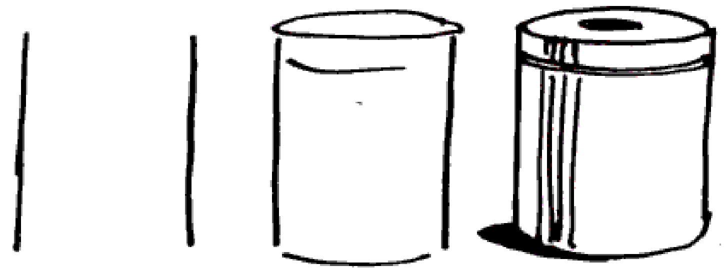

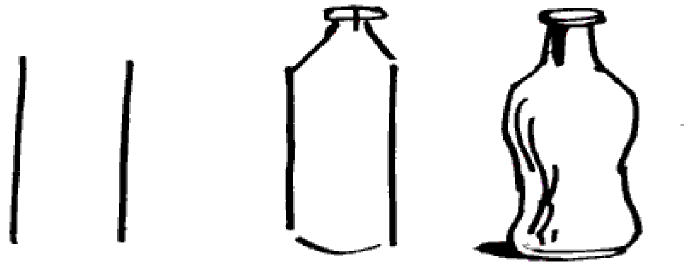

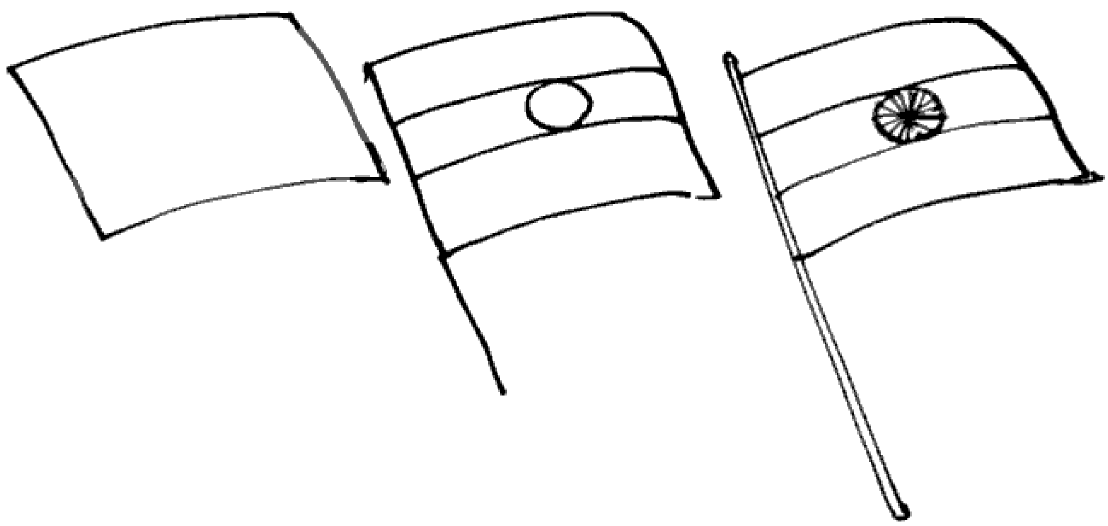

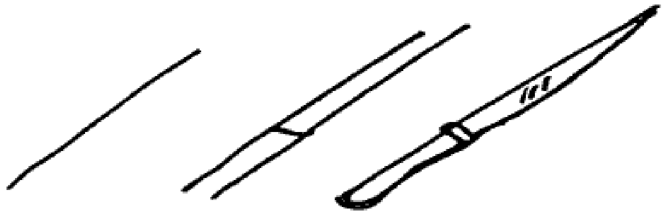

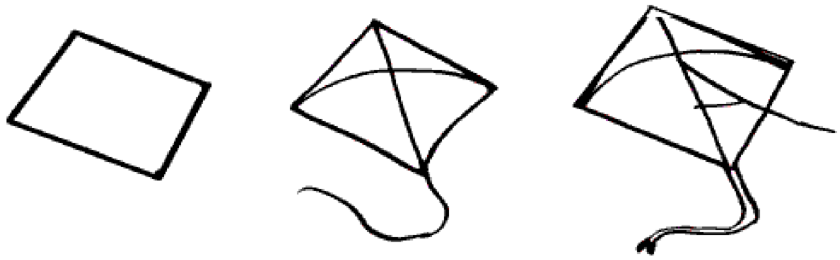

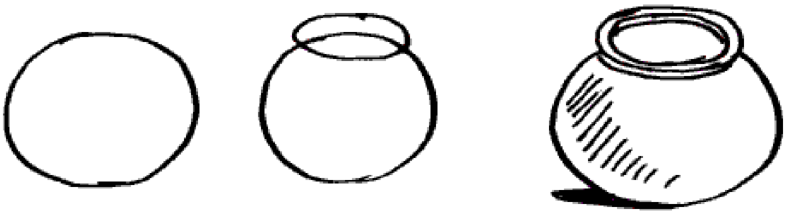

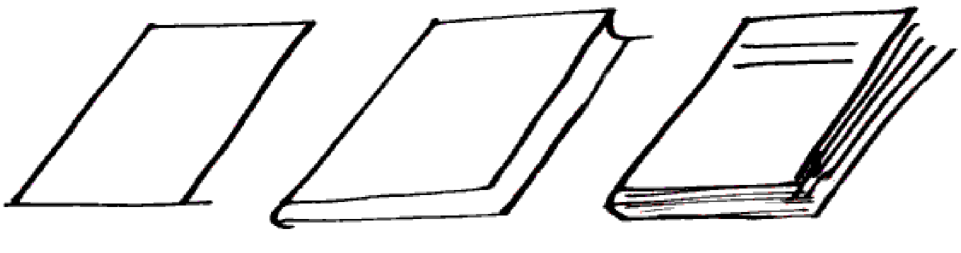

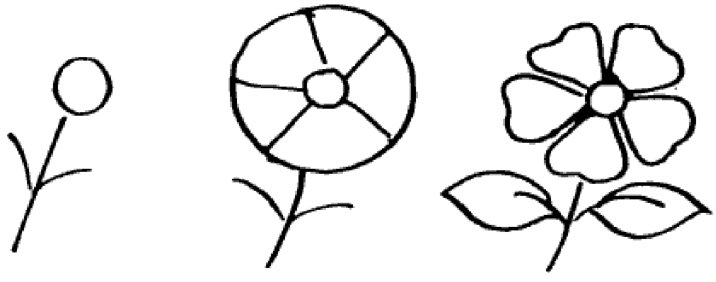

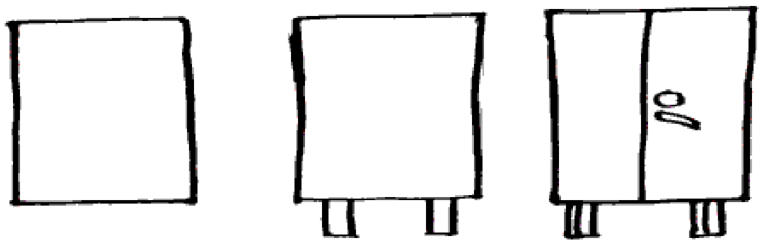
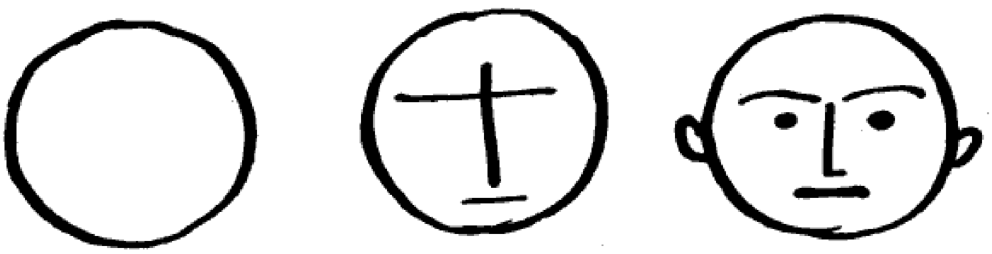
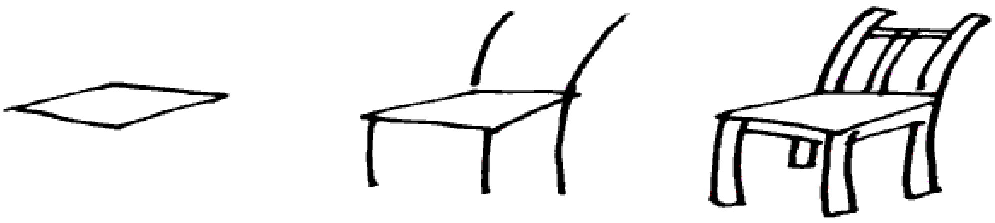
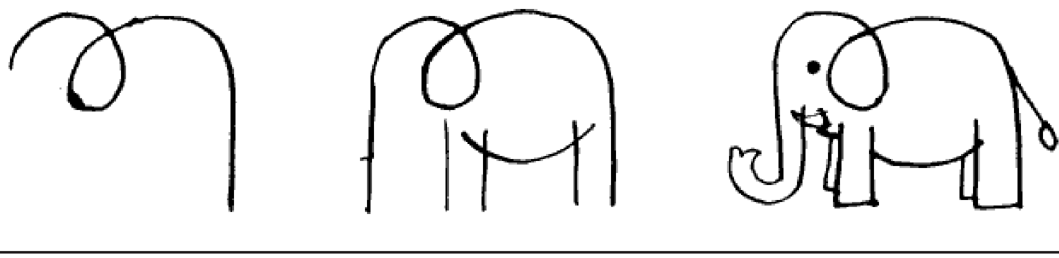

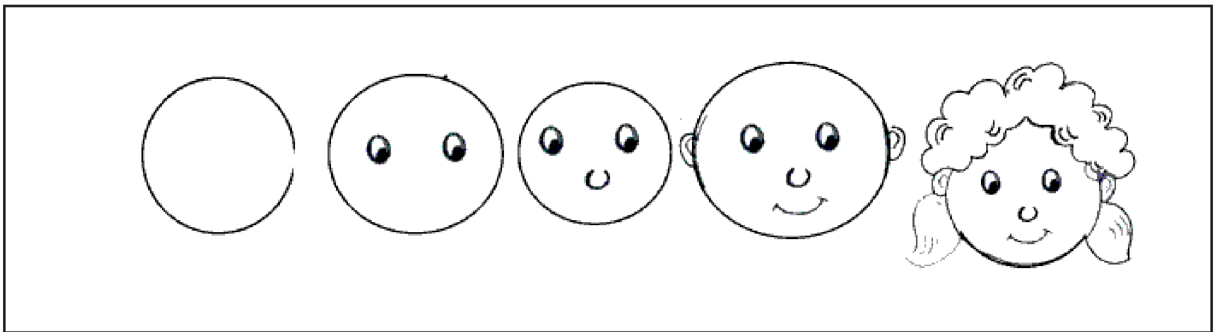
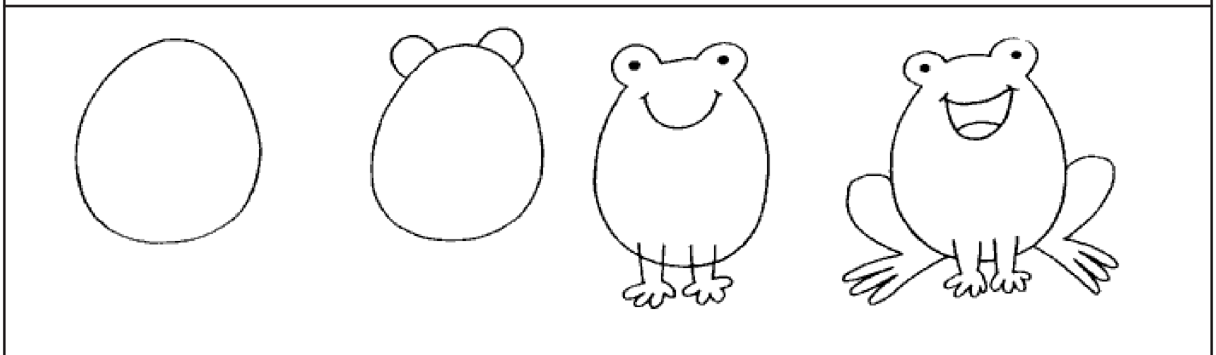
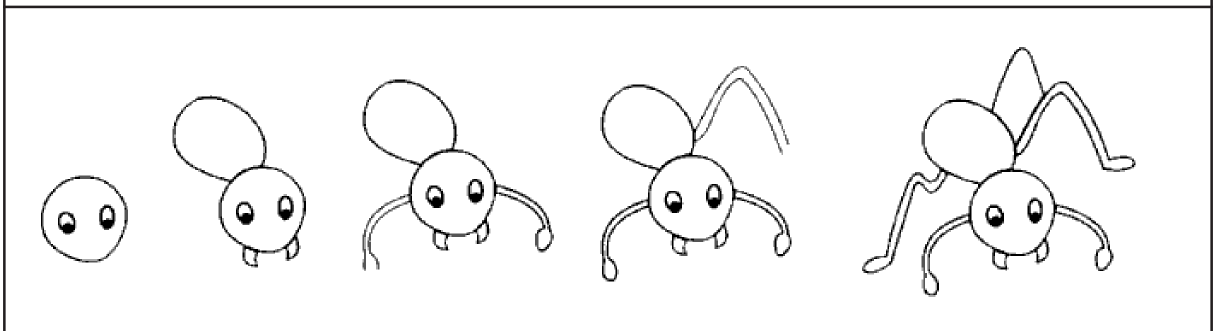
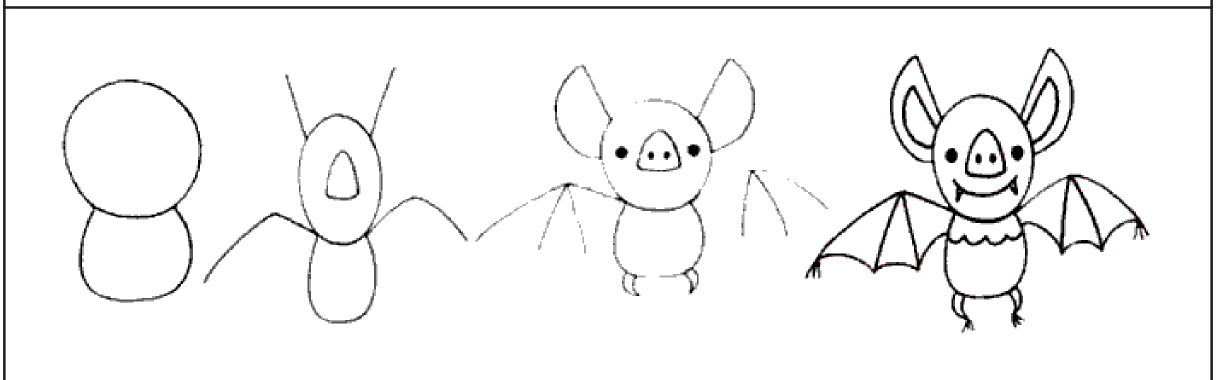
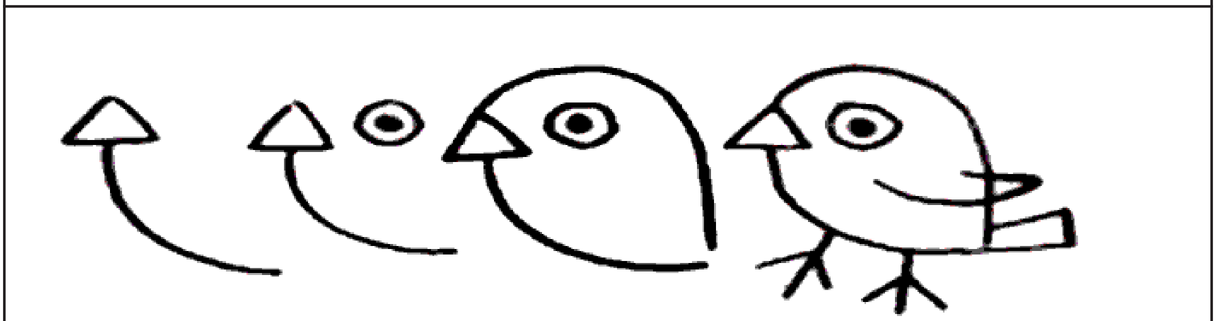

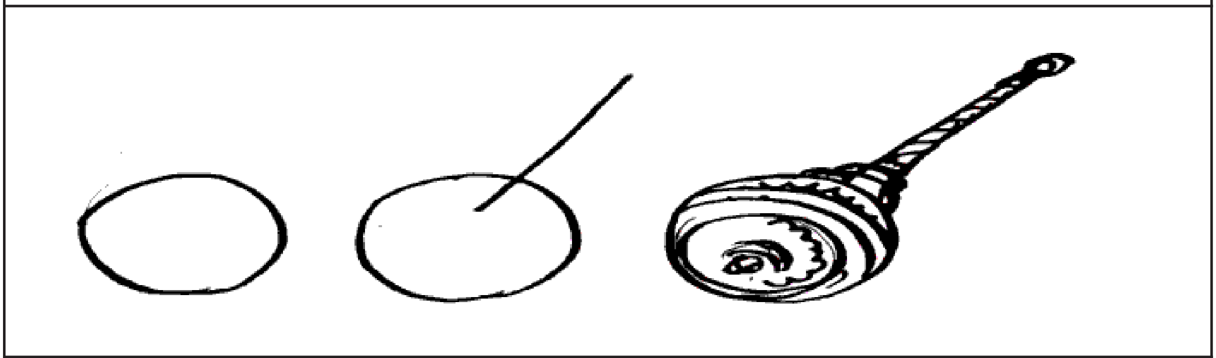

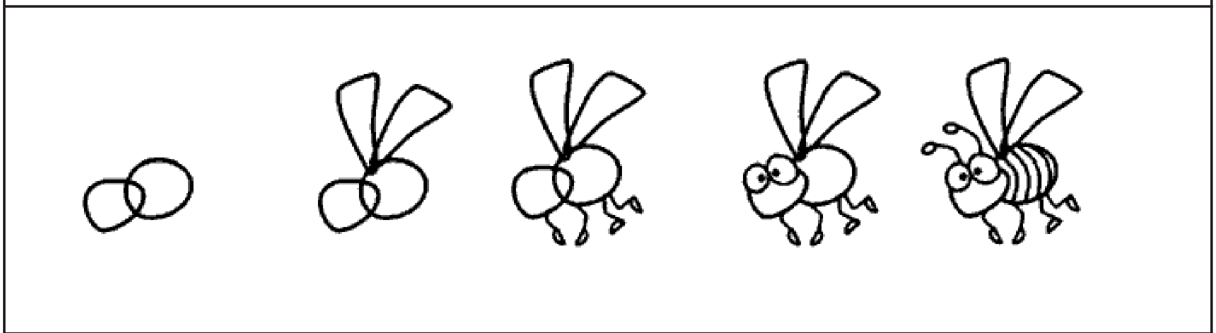

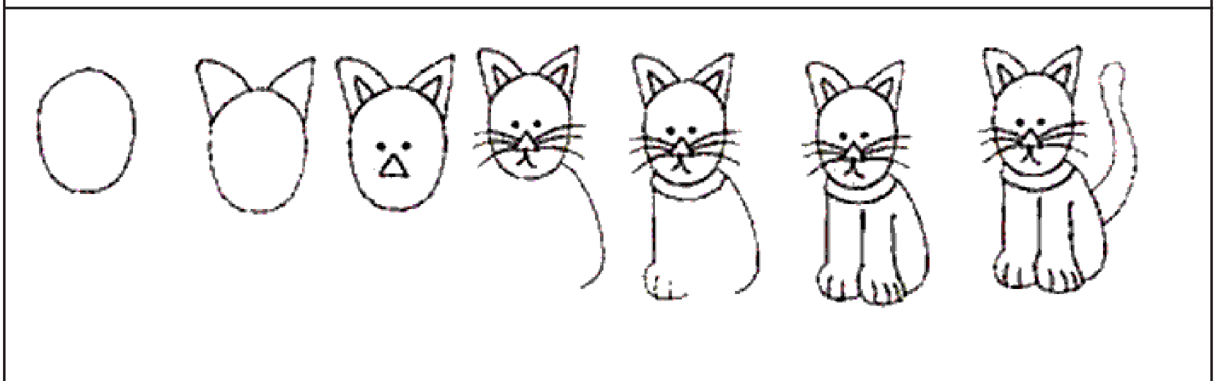

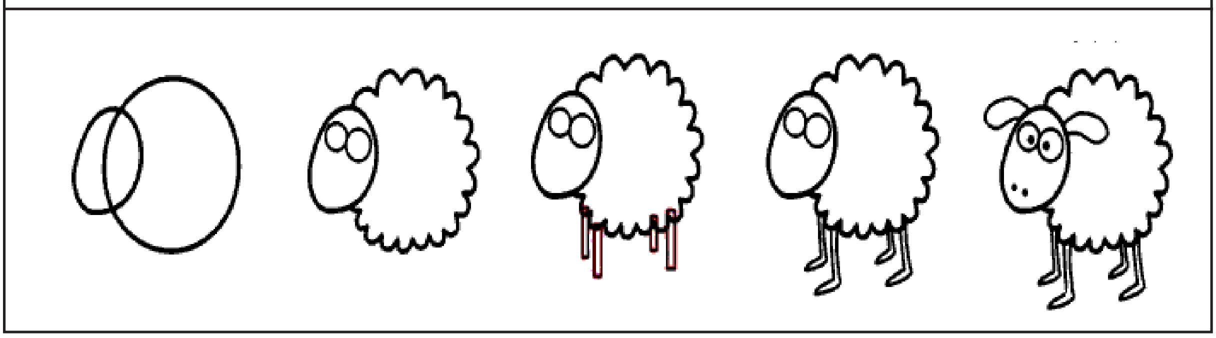

4. ప్యాటర్న్స్ - క్రమానుగతాలు

ప్రకృతి చాలా అందమైనది. అలాగే ఎంతో చిత్రమైనది. పరిశీలించి చూస్తే ప్రతి సందర్భంలోనూ ఏదో ఒక వైవిధ్యం కన్నులపండుగ చేస్తుంటుంది. ఆకును చూస్తే ఎవరో గీసినట్లు ఈనెలు కనిపిస్తాయి. కొమ్మకు అటు ఇటు లెక్క తప్పకుండా వరస మారకుండా ఆకులు పుట్టుకొస్తాయి. సీతాకోకచిలుక రెక్కలమీద రంగురంగుల చుక్కలు కూడా ఇలాగే రెండువైపులా ఒకేవిధంగా కనిపిస్తాయి. కిటికీ ఊచలు, పాముమీద చారలు, ఆకాశంలో చుక్కలు, ఆకుపురుగుమీద మచ్చలు ఒకటేమిటి చూడగలగాలేగానీ ప్రకృతిలో ప్రతిచోట ఇలా ఎన్నో క్రమానుగలూ కనిపిస్తుంటాయి.

పిల్లలతో క్రమానుగతాలు గీయించడం ద్వారా వారు ప్రకృతిలోని సంబంధాలను అర్థంచేసుకోగలుగుతారు. భవిష్యత్తులో అద్భుతమైన డిజైనర్లుగా ఎదగగలుగుతారు. దీనిలో ప్రధానంగా చేయవలసినది ఏమిటంటే పిల్లల్ని పరిశీలించి వారు గమనించిన క్రమానుగతాన్ని చెప్పమనాలి. అక్వేరియంలో, కాలవలో ఈదే చేపను, చెట్టుమీద వాలిన రంగురంగుల ఈకలున్న పక్షిని, కొన్నిరకాల పురుగులను పరిశీలించమనాలి. వారు గుర్తించిన క్రమానుగతాన్ని గీయమనాలి. గొంగళిపురుగు అంటే ఎవరికైనా అసహ్యం, జిగుప్స కలుగుతాయి. గొంగళిపురుగును పరిశీలించ మన్నప్పుడు జాగ్రత్తగా చూస్తే దాని నడకలో ఉన్న క్రమానుగతం మనకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. అపుడు మన మనసులో దానిపట్ల ఉన్న జిగుప్స స్థానంలో ఆశ్చర్యం, ఆనందం చోటుచేసుకుంటాయి. పాము విషసర్పమే అయినప్పటికి దానిమీదఉన్న చారలు అది జరజర పాకుతున్నపుడు తిరుగుతున్న మెలికలు గమనిస్తే దానిపట్ల ఉన్న భయం స్థానంలో ఎంత గొప్పగా పాకుతోంది అంటూ ఆశ్చర్యపోవడం మనవంతవుతుంది.

చిక్కుడుకాయను విప్పిచూస్తే దానిలో అమరివున్న గింజల అమరికలో క్రమానుగతం మనల్ని అబ్బురపరుస్తుంది. సాలిపురుగు గూటిని పరిశీలిస్తే దాని పనితనం మనల్ని నోరెళ్ళబెట్టేలా చేస్తుంది. పారే నీటిలో, పిట్టగూటిలో, గాలికి కదిలే ఆకులో, విరిసిన పూవులో అమరిన పూలరేకుల్లో అన్నిచోట్లా బో లెడన్ని క్రమానుగతాలు కనిపిస్తాయి. అంతేకాదు చేతికి అందంగా తీర్చిదిద్దే మెహిందీలో మనం రోజూ ధరించే బట్టలలో ఎన్నోరకాల డిజైనులలో రకరకాల క్రమానుగతాలు కనిపిస్తాయి. పిల్లల్ని ప్రకృతిని పరిశీలించి ఇలాంటి క్రమానుగతాలు గీయించాలి. అదేవిధంగా సొంతంగా కూడా క్రమానుగతాలు తయారుచేయించాలి.

పిల్లలతో గీయించడానికి వీలైన కొన్ని క్రమానుగతాలను పరిశీలిద్దాం.

- వరుసగా సున్నాలు చుట్టడం
- చతురస్రం, దీర్ఘచతురస్రం, వృత్తం ఆకారాలు వరుసగా గీయడం
- ఆకులో రెండువైపులా ఈనెలు గీయడం
- రెక్కలపురుగులో రెండువైపులలో చుక్కల్లో రంగులు వేయడం
- తోరణంలో ఆకులు గీయడం
- కొమ్మకు ఆకులు గీయడం
- గ్లాసులు, సీసాల వంటివి ఆరోహణ, అవరోహణ క్రమంలో గీయడం.
- దుప్పట్లు, చేతిరుమాలు.
- చీరల అంచులు.

బొమ్మ గీసిన తర్వాత పేజీ చుట్టూరా అంచులు - బార్డర్లు గీయడం, చుట్టూరా రంగులు నింపడం వంటి అనుబంధ అంశాలుకూడా చేయించవచ్చు. అదేవిధంగా ఈ గీతల బొమ్మల ఆధారంగా సంభాషణ కార్టూన్ కాప్షన్‌లను కూడా రాయించవచ్చు.

వలయంలో సున్నాలు చుట్టడం

- బార్డరు డిజైన్ గీయడం
- గ్రాఫ్‌పేపరుతో గడులతో ప్యాటర్న్స్ తయారుచేయడం
- అక్షరాలలో ప్యాటర్న్‌లు
- ముగ్గులు గీయడం
- బట్టలు, దుప్పట్లు మొదలైన వాటిమీద ఉన్న డిజైనులు గీయడం.

ప్యాటర్న్‌లు గీయించడంలో కేవలం పెన్సిల్‌తోనే కాకుండా రంగుల క్రేయాన్లు ఉపయోగించి కూడా గీయించవచ్చు. పిల్లలు గీసిన బొమ్మలను ప్రదర్శించి ఆయా ప్యాటర్న్‌ల గురించి చర్చించాలి. ప్రకృతిని పరిశీలించి గీసే ప్యాటర్న్‌ల ద్వారా పిల్లలలో ప్రకృతిపట్ల జంతువృక్షజాలం పట్ల ప్రేమభావన కలుగుతుంది. ఉన్నతమైన మానవీయ విలువలు పెంపొందుతాయి.

ప్యాటర్న్‌లు గీయడంలో అనుభవం వచ్చినతర్వాత రంగుకాగితాలను కత్తిరించి డిజైనుల తోరణాలు తయారు చేయడానికి సొంతంగా డిజైనులు తయారుచేసుకోగలుగుతారు. మెహందీ డిజైనులు రూపొందించగలుగుతారు. అంతేకాకుండా కళావిద్యలో భాగమైన ప్రదర్శనలో స్టేజీ అలంకరణ సామర్థ్యం కూడా పెరుగుతుంది.

ప్రదర్శన - చర్చ :

పిల్లలు వస్తువులను చూసి గీయడంలో దిశ, బొమ్మలరంగులు ఆకారాలు గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. ఏ బొమ్మను ఏకోణంలో చూసి గీసారో పిల్లలతో చెప్పించాలి. ఒకే వస్తువు వివిధ దిశలలో చూసినపుడు దీని ఆకారం ఎలా కనిపించిందో అపుడు వారు ఎలా ఆశ్చర్యపోయారో చెప్పించాలి.

క్రమానుగతాలు గీయించడం

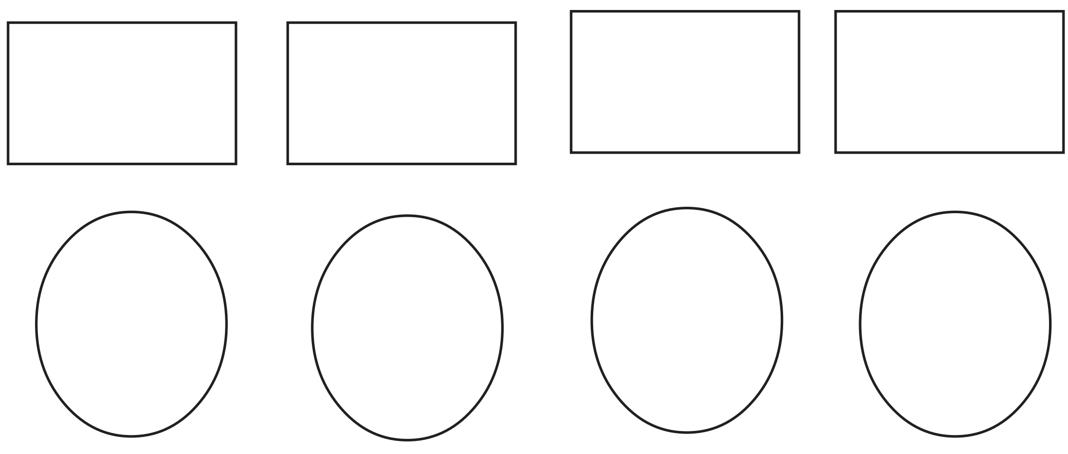

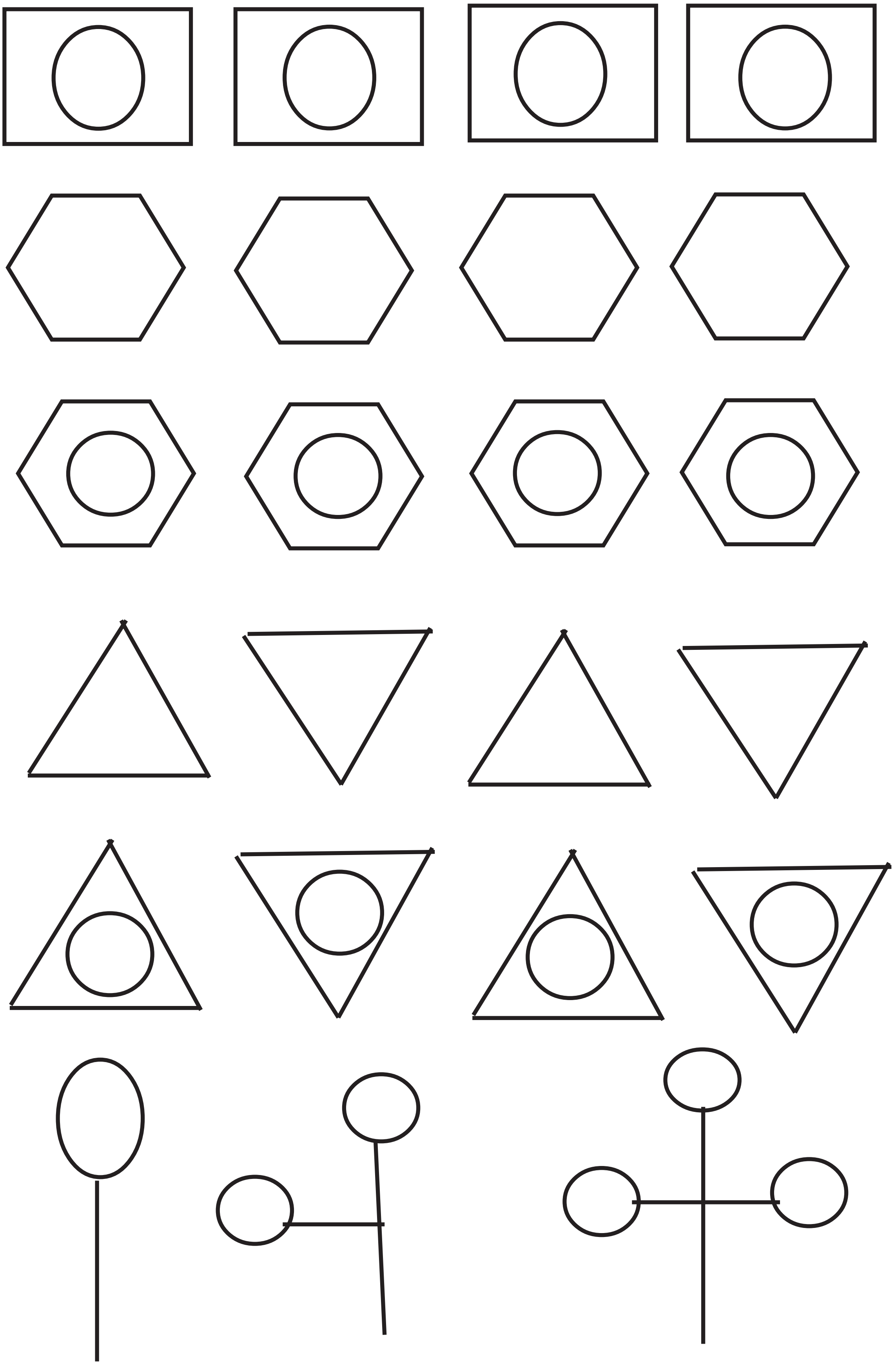

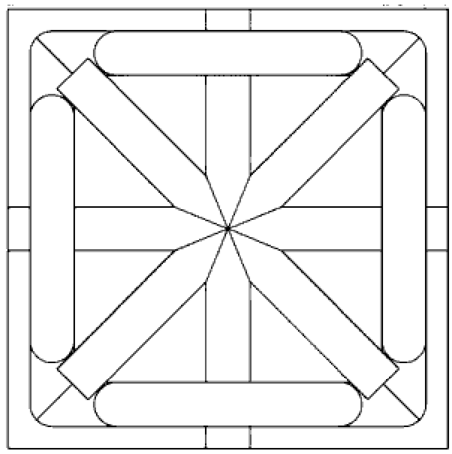

5. రంగులు వేయడం

వానచినుకుల్లో తడిసి మెరిసిపోతూ కనిపించే ఇంద్రధనుస్సు, అరవిరిసిన పూలు, రెక్కలు టపటపలాడిస్తూ ఎగిరిపోయే సీతాకోక చిలుక ఇవన్నీ మనకు ఎంతో ఇష్టమైనవి. ఎందుకు అని అడిగితే వాటిలో దాగున్న రంగులేనని సమాధానం చెప్పేస్తాం. నిజమే రంగులకున్న ఆకర్షణ అలాంటి ప్రకృతిలో ఎన్నోరకాల రంగులు మన కళ్ళకు కనువిందుచేస్తాయి. నలుపు తెలుపు రంగుల్లో బొమ్మలకన్నా రంగులబొమ్మలే మనల్ని ఎక్కువగా ఆకర్షిస్తాయి.

రంగుల ఎంపిక, తగిన ప్రదేశంలో తగినంత రంగునింపడం, షేడింగ్ ఇవ్వడం మొదలైనవన్నీ రంగులు వేయడంలో ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయి. ఉదాహరణకు ఆకులకు ఆకుపచ్చరంగు వేస్తే బాగుంటుంది, నలుపురంగు బాగుండదు. అయితే వేరువేరు రంగులు వాడడంలో సృజనాత్మకత ప్రతిబింబిస్తుంది. కాబట్టి పిల్లలకు రంగుల ఎంపిక, రంగుల కలయిక తెలిసేలా వివిధరకాల చిత్రాలు, పెయింటింగ్‌లు చూపించాలి. ఏ రంగు ఎంత పరిమాణంలో వాడాలో పైతరగతుల పిల్లలతో చర్చించాలి. సాధారణంగా పాఠశాల స్థాయిలో పిల్లలు క్రేయాన్సు, వాటర్ కలర్స్ ఉపయోగిస్తారు. అక్రిలిక్ పెయింట్ రంగులు స్థాయినిబట్టి ఉపయోగించాలి.

క్రేయాన్‌తో రంగులు వేసేటపుడు బొమ్మ మొత్తం రంగునింపడం మొదటగా అభ్యాసం చేయించాలి. అంటే ఉదాహరణకు మామిడికాయ బొమ్మకు ఆకుపచ్చరంగు వేయడం, పువ్వుకు ఎరుపురంగు, ఆకులకు ఆకుపచ్చరంగు వేయడమన్నమాట. తరువాత బొమ్మలో వివిధ భాగాలలో వేరువేరు రంగులు వేయడాన్ని అభ్యాసం చేయించాలి. కడవ బొమ్మమీద డిజైనులకు రంగులు వేయడం మనిషిబొమ్మలో తల, శరీరం, దుస్తులు, చెప్పులు, చేతిసంచికి వేరువేరు రంగులు వేయడం లాంటి వాటిపై అభ్యాసం చేయించాలి.

పెన్సిల్ అవుట్‌లైన్ గీసిన బొమ్మలే కాకుండా నేరుగా క్రేయాన్స్ ఉపయోగించి కూడా బొమ్మలు గీయవచ్చు. ప్రకృతిదృశ్యాలను చూసి చిత్రించేటపుడు ఇలాంటి ప్రయత్నం మంచిది.

వాటర్ కలర్స్ ఉపయోగించి రంగులు వేయించడంలో ముందుగా బ్రష్ ఉపయోగించడం నేర్పాలి. పాయింట్‌బ్రష్, కుంచెబ్రష్‌లను ఎలా వాడాలో ఏసందర్భంలో వాడాలో చర్చించాలి. వాటర్‌కలర్ వేసిన బొమ్మలు చూపించి ఏఏరంగులు ఎలావేశారో పరిశీలింపచేయాలి. ఈ దశలో కూడా ముందుగా బొమ్మ మొత్తం ఒకేరంగు నింపడంలో అభ్యాసం ఇవ్వాలి. ఒకరంగుకు మరొక రంగుతో బోర్డర్ ఇచ్చేటపుడు – ఉదాహరణకు తెల్లని కనుగుడ్డుచుట్టూ సన్నగా నల్లని గీతను గీయడం వంటివి – బ్రష్ వాడడాన్ని అభ్యాసం చేయించాలి. అలాగే రంగులతో షేడింగ్ ఇవ్వడంలో రంగు దట్టంగా ఎక్కడ అంటుకోవాలి, ఎక్కడ పలుచగా ఉండాలో ముందుగా ఎంపిక చేసుకోమనాలి. రంగును వేసేటపుడు బ్రష్ కదిలించడంలోనే షేడింగ్ కిటుకు దాగిఉంది కాబట్టి దానిని గుర్తింపచేయాలి. అయితే నైపుణ్యం కలిగిన చిత్రకారుడే దీనిని నేర్పగలడని ఆందోళన చెందనవసరం లేదు. పిల్లలు తమ సొంతంగా అనేక ప్రయత్నాలు చేసేందుకు అవకాశం ఇవ్వాలి. వివిధరకాల బొమ్మల్ని అందులోని రంగుల్ని పరిశీలించమనాలి.

ప్రదర్శన - చర్చ :

పిల్లలు తాము గీసి రంగులువేసిన చిత్రాలను తరగతిలో ప్రదర్శించాలి. తమ చిత్రాల గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. రంగు ఎందుకు ఎంపిక చేసుకున్నారో చెప్పించాలి. ఇతరుల బొమ్మలతో, రంగులతో పోల్చి చూడమనాలి. షేడింగ్ ఇవ్వడంలో పెన్సిల్ షేడింగ్‌కు ప్రత్యేక స్థానం కల్పించాలి. ఎందుకంటే రంగులు వాడకుండానే బొమ్మలో అనేక హావభావాలను, వెలుగును, నీడలను, ఎత్తుపల్లాలను మొదలైన వాటన్నింటిని కేవలం పెన్సిల్ షేడింగ్‌తోనే చూపించడం గొప్ప విశేషం కాబట్టి ఆరకమైన చిత్రాలను ప్రదర్శించి పిల్లలు ప్రేరణపొందేలా కృషి చేయాలి. చిత్రలేఖనంలో నేర్పడంకన్నా పిల్లలు సొంతంగా పరిశీలించి, పలురకాలుగా ప్రయత్నించి నేర్చుకునే మెళకువలలోనే ఎక్కువ సృజనాత్మక కనిపిస్తుంది. కాబట్టి పిల్లల్ని ప్రయత్నించడానికి ప్రోత్సహించాలి. ప్రేరణ కలిగించే చిత్రాలు పరిశీలించడానికి ఉపాధ్యాయుడు కృషిచేయాలి.

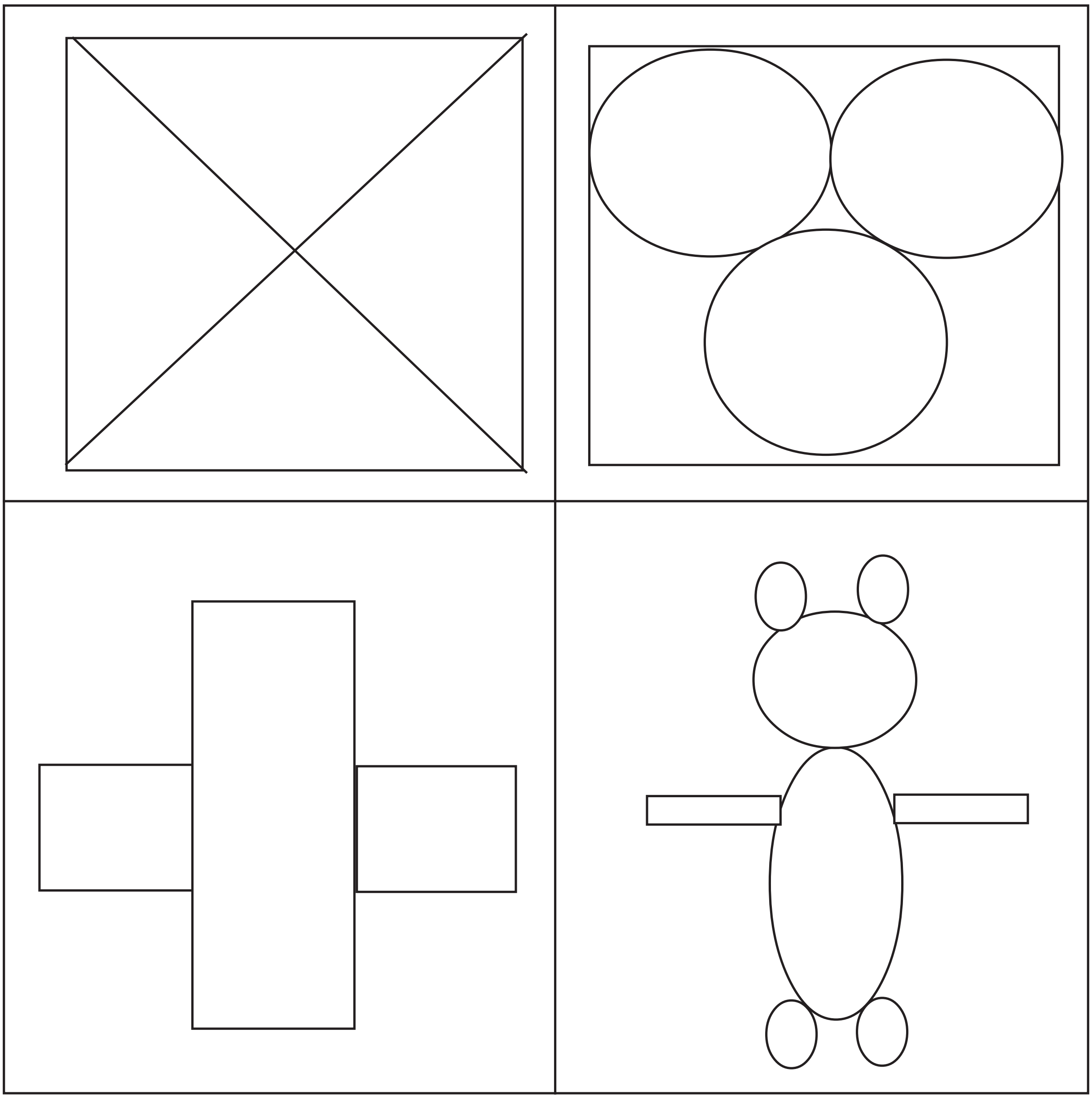

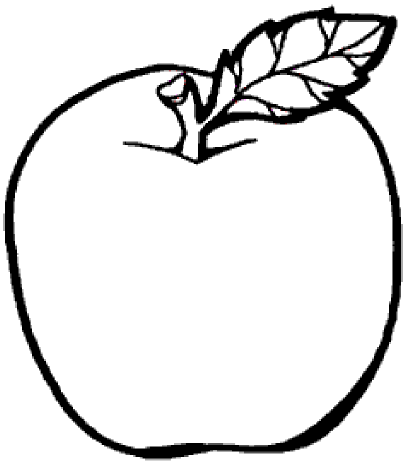
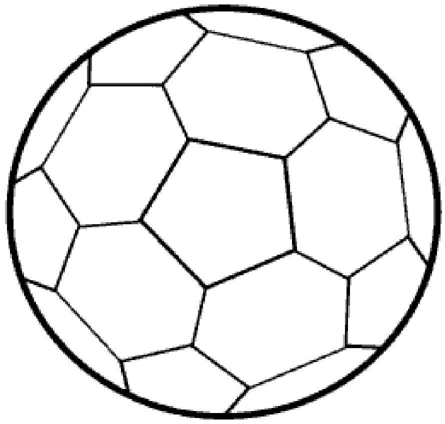

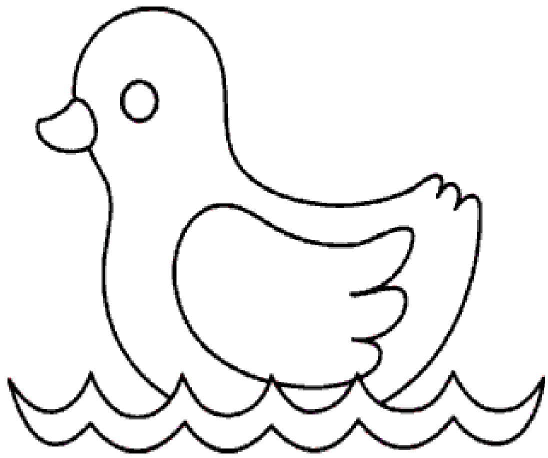
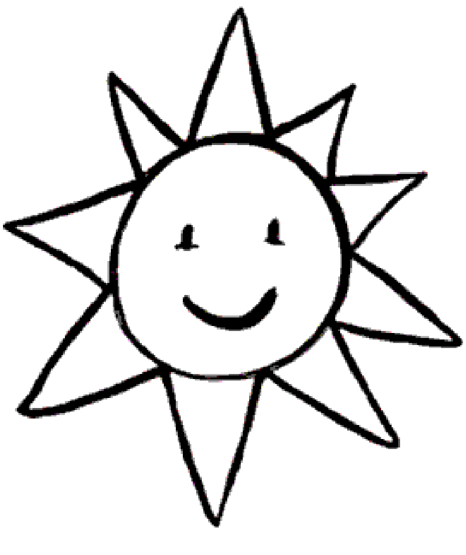
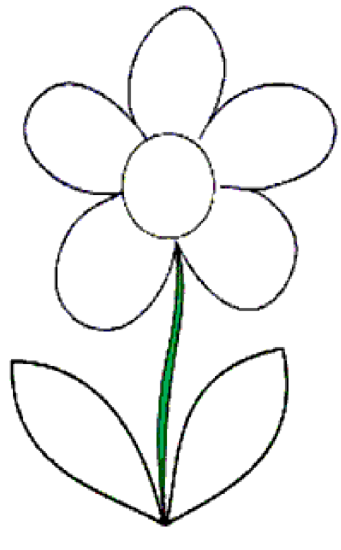

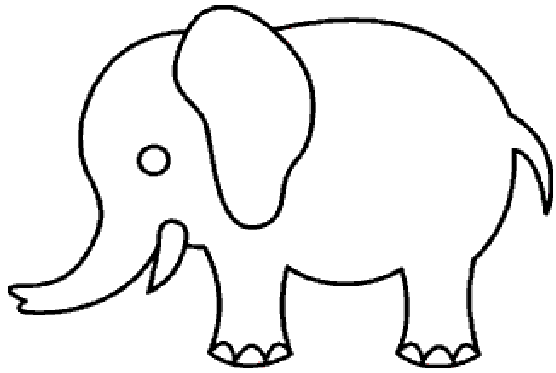
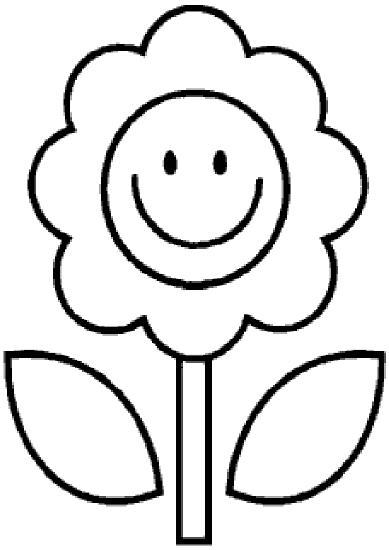
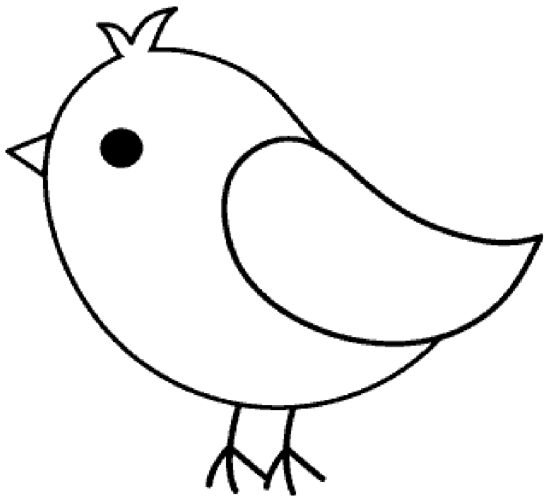
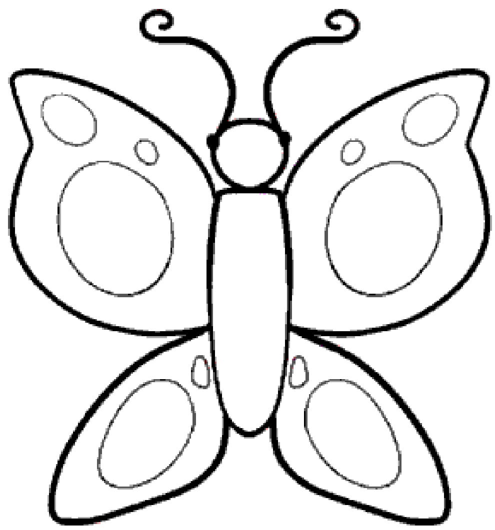
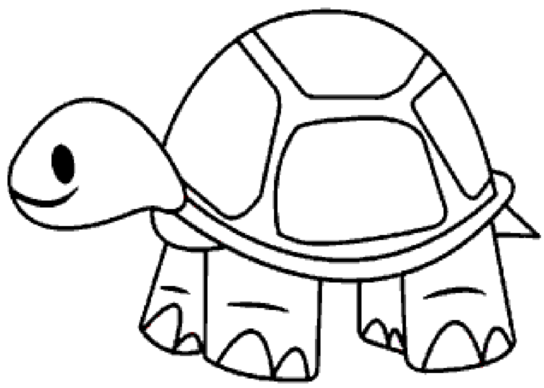

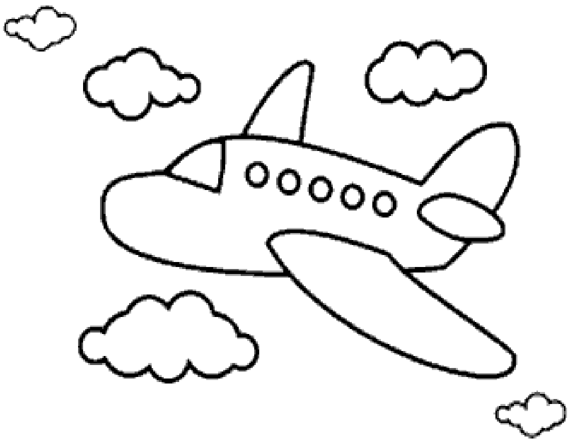
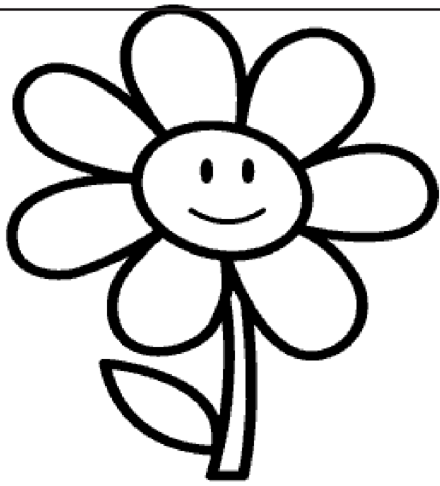
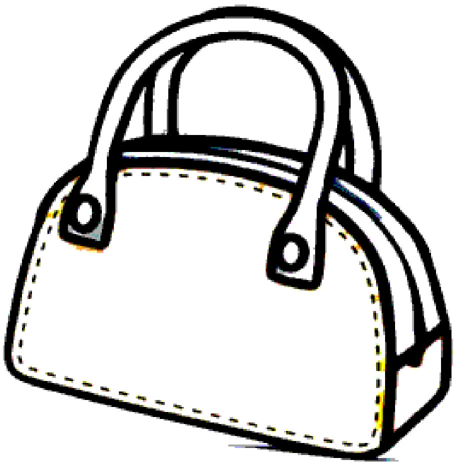
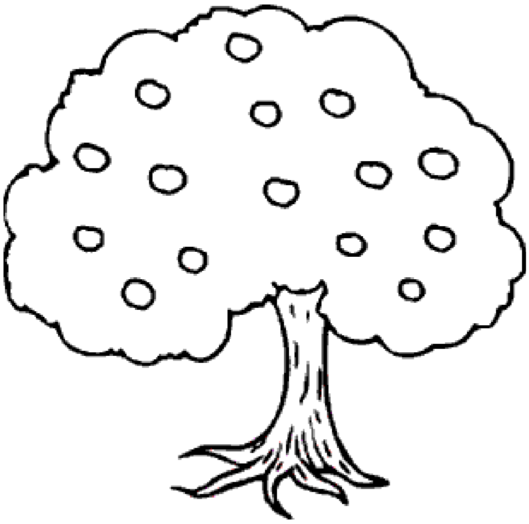

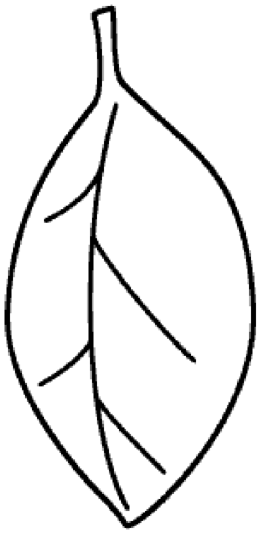

6. వస్తువును చూసి బొమ్మగీయడం (Objective Drawing)

మనచుట్టూ ఉండే వస్తువులు, చెట్లు, జంతువులు, పక్షులు, రాళ్ళురప్పలు అన్నీ పొడవు, వెడల్పు, లోతు అనే మూడు కొలతలు కలిగివుంటాయి. వీటినే 3D వస్తువులు అనిఅంటారు. మన కంటికి కనిపిస్తున్న వస్తువును కాగితంమీద బొమ్మలా గీయాలంటే పొడవు, వెడల్పు కొలతలు మాత్రమే ఉండేలా గీయగలుగుతాం. వీటినే 2D చిత్రాలు అంటారు. సైన్సు పుస్తకాలలో మనం చూసే గుండె, ఊపిరితిత్తులు, పత్రం, పుష్పం బొమ్మలన్నీ ఇలాంటివే అంటే పుస్తకాలలో గీసిన బొమ్మలన్నీ ఇలాంటివేనన్నమాట.

వస్తువును చూసి అది మనకు ఎలా కనిపిస్తోందో అదేవిధ:గా బొమ్మగీయడం ద్వారా సరైన కొలతలతో, పరిమాణంతో బొమ్మగీయగలుగుతాం. ఇది పిల్లలలో పరిశీలనాశక్తిని పెంపొందిస్తుంది. వస్తువును చూసి బొమ్మగీయడంలో పిల్లల స్థాయినిబట్టి ఎంపిక చేసుకోవాలి. ఒకటి రెండు తరగతుల పిల్లలకు బోర్డు, తలుపు, కిటికి, సీసా, గ్లాసు మొదలైన వస్తువులను చూసి అవి ఎలా కనిపిస్తున్నాయో గీయమనవచ్చు. పై తరగతుల పిల్లలతో చెట్లు, మొక్కలు, ఎగిరే పక్షులు, కంటికి కనిపిస్తున్న ప్రకృతిని చిత్రించమనవచ్చు.

వస్తువును చూసి బొమ్మ గీయమనేటపుడు ముందుగా ఆ వస్తువును తరగతిలో ప్రదర్శించాలి. ఉదాహరణకు నీరు త్రాగే గ్లాసు బొమ్మగీయించాలనకున్నపుడు గ్లాసును ప్రదర్శించి దానిని ప్రదర్శించమనాలి. దాని ఆకారం, పరిమాణం గురించి జాగ్రత్తగా చూడమనాలి. పైభాగం ఎలా కనిపిస్తోంది, కిందిభాగం, పక్కభాగాలు ఎలా కనిపిస్తున్నాయో చూడమనాలి. వాటి లక్షణం గురించి చర్చించాలి. పిల్లలకు ఆయా భాగాలు ఎలా కనిపిస్తున్నాయో మాట్లాడించాలి. తాను కూర్చున్న ప్రదేశం నుండి గ్లాసు ఎలా కనిపిస్తోందో అదేవిధంగా గీయమనాలి. అంటే చూసి గీయడంలో 'దిశ' చాలా ప్రధానం. మనం చూసే స్థానాన్నిబట్టి వస్తువు ఆకారంలో మార్పు ఉంటుంది.

ఎదురుగుండా ఉండి చూసేవారు ఒకరకంగా, పక్కలనుండి చూసినవారు ఒకరకంగా, పైనుండి చూసినవారు మరొకరకంగా గీస్తారు.

కింది బొమ్మలను చూపించి అవి ఎటువైపునుండి చూసి గీసారో ఊహించమనాలి.

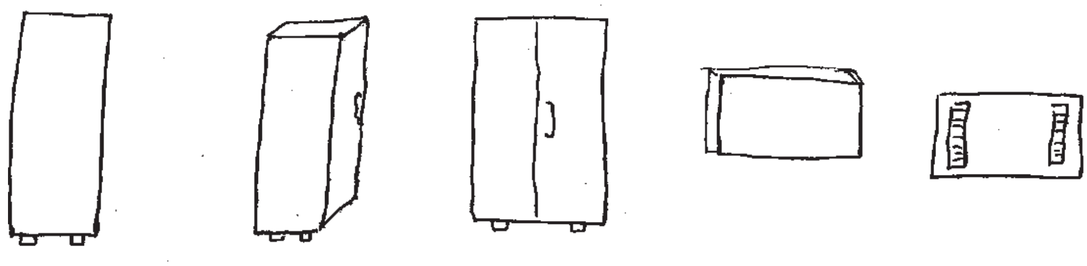

పాఠశాల ఆవరణంలోకి వెళ్ళి ఏదైనా మొక్కను, ఆకును, పువ్వును, పురుగును, రాయిని, ఎండుపుల్లను, చిన్నమొక్కను పరిశీలించి అది ఎలా కనిపిస్తుందో ఆవిధంగా గీయమనాలి. సైన్సు పుస్తకాలలో ఆకు అంతర్నిర్మాణం, కణజాలాలు ఇలాంటి బొమ్మలన్నీ శాస్త్రవేత్తలు మైక్రోస్కోపులో పరిశీలించి తాము చూసిన ఆకారానికి కొన్ని సవరణలు చేసి గీసినవే. పిల్లల్ని పరిశీలించి గీయుచున్నపుడు దాని స్వరూప స్వభావాలన్నిటిని ఆకళింపు చేసుకుంటారు.

క్షేత్రపర్యటన కోసం చెరువు, కాలువ, పొలం, తోటల దగ్గరకు వెళ్ళినపుడు పిల్లల్ని అక్కడి ప్రకృతిని పరిశీలించమనాలి. ఏఏ అంశాలు వాళ్ళ కళ్ళకు అందంగా రంగులరంగులతో కనిపిస్తున్నాయో పరిశీలించి వర్ణించ మనాలి. నీటి అలలు తగిలి కదలాడే గట్టుమీద మొలిచిన కొమ్మఆకులు, రంధ్రంలోనుండి తల బయటకుపెట్టి చూసే పేరు తెలియని పురుగులు, ముక్కుతో రెక్కల్లో పొడుచుకుంటూ కిలకిల అరిచే పక్షులు, పొలంలో పనిచేసే మనుషులు ఇలా కనిపిస్తున్న అంశాలలో తన కంటికి నచ్చినవాటిని పరిశీలించమనాలి. వాటిగురించి మాట్లాడించాలి. తరువాత తాము చూస్తున్న సన్నివేశాన్ని కాగితంపై గీయమనాలి. రంగులు వేయించాలి. ఇలా ప్రకృతిని పరిశీలించడం దానిని వర్ణించడం తన ఆలోచనతో దానిని బొమ్మగీయడం వంటి పనులన్నీ పిల్లల్ని ప్రకృతిపట్ల, సమస్త ప్రాణికోటిపట్ల ప్రేమ, దయ కలిగినవానిగా రూపొందిస్తాయి.

చూసినవాటిని గీయడంలో దిశ చాలా ప్రధానమైనదని తెలుసుకున్నాం. అదేవిధంగా ఆ స్థానంలో మనం ఉండి చూసినపుడు మనకు ఎలా కనిపిస్తాయో ఊహించి ఆవిధంగా బొమ్మ గీయమనవచ్చు. ఉదాహరణకు కన్నం కలుగులో నుండి తల బయటికి పెట్టి చూస్తున్న ఎలుకకు మనిషి ఎలా కనిపిస్తాడు. వెంటిలేటర్లోనుండి లోపలికి దూరి గోడమీద కూర్చున్న పిల్లికి ఇంటిలో వస్తువులు ఎలా కనిపిస్తాయి అని ఆలోచించమని ఆరకంగా బొమ్మలు గీయమనాలి. ఇలా చూడడంలో ఏ దిక్కునుండి చూస్తే ఒక వస్తువు ఎలా కనిపిస్తుంది అనే అవగాహన తదనంతర కాలంలో పిల్లలు ఫోటోగ్రఫీని అభిరుచి కలిగిన అంశంగా ఎంపికచేసుకున్నపుడు ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది.

ప్రదర్శన - చర్చ :

పిల్లలు గీసిన గీతల బొమ్మలను ప్రదర్శింపచేయాలి. బొమ్మల గురించి మాట్లాడించాలి. చిన్న తరగతులలో తాతయ్య కర్రతో ఏమి చేయబోతున్నాడు, ఎందుకు కర్ర తీసుకున్నాడు మొదలైన ప్రశ్నలు వేసి పిల్లల్ని సృజనాత్మకంగా ఆలోచింపజేయాలి.

ఒక్కొక్క బొమ్మగానే కాకుండా ఒక సన్నివేశాన్ని, ఎక్కువమందిని చూపిస్తూ కూడా రేఖాచిత్రాలు గీయించవచ్చు.

పిల్లలు వస్తువులను చూసి గీయడంలో దిశ, బొమ్మలరంగులు ఆకారాలు గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. ఏ బొమ్మను ఏకోణంలో చూసి గీసారో పిల్లలతో చెప్పించాలి. ఒకే వస్తువు వివిధ దిశలలో చూసినపుడు దీని ఆకారం ఎలా కనిపించిందో అపుడు వారు ఎలా ఆశ్చర్యపోయారో చెప్పించాలి.

క్రాఫ్ట్స్ - సృజనాత్మక కృత్యాలు

- మట్టితో బొమ్మలు చేయడం
- కొలాజ్ వర్క్
- ఒరిగామి

క్రాఫ్ట్ - సృజనాత్మక కృత్యాలు

1. మట్టితో బొమ్మలు చేయడం

పిల్లలు అత్యంత ఇష్టంగా పాల్గొనే మరొక సృజనాత్మక కళ మట్టితో బొమ్మలు చేయడం. సాధారణంగా పిల్లలు చేతులతో చేస్తూ నేర్చుకోడానికి ఎక్కువ ఆసక్తిని చూపిస్తారు. పెన్సిల్ ఉపయోగించి అందమైన చిత్రాలు గీయడం మాదిరిగానే మట్టితో బొమ్మలు చేయడంలో పిల్లలు సంతోషం పొందుతారు. దీనిలో నైపుణ్యం సాధించిన పిల్లలు శిల్పకళను నేర్చుకోడానికి ఆసక్తి కనబరుస్తారు.

మట్టిని ఉపయోగించి బొమ్మలు చేయడానికి ప్రత్యేకించి శిక్షణ అవసరంలేదు. ఎందుకంటే పిల్లలు తమతమ అనుభవాలు, ఆలోచనలతో రకరకాల వస్తువులు నమూనాలు రూపొందిస్తారు. మట్టితో బొమ్మలు చేయడం నేర్పేటపుడు ఏమేమి చేయాలో పరిశీలిద్దాం.

బంకమట్టినిగానీ, క్లేయాన్స్‌గానీ, మైదాపిండినిగానీ ఉపయోగించి బొమ్మలు చేయించాలి. పిల్లలు తమకై తాము ఏమిచేయగలరో వాటిని చేయించాలి. చిన్నపిల్లలతో మట్టితో గోలీలు, పాము వంటివి చేయించాలి. తరువాత తరగతులలో పిల్లలతో గిన్నెలు, మూతలు, బండి, తిరగలి, పక్షి, ఏనుగు, పాము మొదలైన బొమ్మలు చేయించవచ్చు. తాము చేసిన బొమ్మకు అలంకరణ చేయడానికి అవకాశం ఇవ్వాలి. అంటే బొమ్మకు కళ్ళు, చెవులు, ఆభరణాల వంటి వాటిని గింజలు, పూసలు ఉపయోగించి అలంకరించవచ్చు.

అదేవిధంగా పిల్లలు వివిధరకాల కూరగాయలు, పండ్లు, జంతువుల బొమ్మలు చేయమనాలి. ఇలాంటివి చేసేటపుడు ముందుగా పిల్లలతో చేయించాలనుకున్న వస్తువుల గురించి మాట్లాడించాలి. దాని ఆకారం, పరిమాణం, రంగు, ఉపయోగాల గురించి చర్చించాలి. తరువాత ఆ వస్తువులను చేయించాలి.

మట్టితో చేసే బొమ్మలలో నగిషీలు చెక్కడం అంటే ట్రాక్టరుబొమ్మ చేసినపుడు దాని టైర్లకు నొక్కులు పెట్టడం, కుండ లేదా పాత్రలమీద డిజైనులు గీయడం లాంటివన్నమాట. ఇది కొంత సృజనాత్మక అంశం కాబట్టి కొందరు పిల్లలే ఇలాంటివి చేయడానికి ఆసక్తి చూపుతారు.

మట్టిబొమ్మలు చేయడంతోపాటు వాటికి రంగులు వేయడం కూడా పిల్లలతో చేయించాలి. బాగా ఎండిన మట్టిబొమ్మకు పోస్టర్, కలర్, అక్రిలిక్ కలర్ వేయడం నేర్పాలి. ఎనామిల్ పెయింట్ చేయడం కూడా చేయవచ్చు.

మట్టితో కుండలు చేయడం గురించి మనకు తెలుసు. కుండలు చేసేవారు మట్టిని సారెలో పెట్టి చక్రం తిప్పుతూ కుండ చేస్తారు. కాబట్టి సారెతో కుండచేయడం కూడా పిల్లలకు నేర్పాలి. గ్రామంలో కుండలు చేసేవారు ఉన్నట్లయితే వారిని పిలిపించి పిల్లలకు శిక్షణ నిప్పించాలి.

మట్టితో పూలు, ఆకులు చేసి వాటిని బాగా ఎండబెట్టి వాటిని ఫెవికాల్‌తో మట్టికుండలు, పాత్రలపై అంటించి డిజైనులు చేయించవచ్చు. నూతనంగా ఆలోచింపజేస్తూ పిల్లలతో రకరకాలుగా చేయించవచ్చు.

ప్రదర్శన - చర్చ :

పిల్లలు తయారుచేసిన రకరకాల మట్టిబొమ్మలను పాఠశాలలో ప్రదర్శనకు పెట్టాలి. వారు దానినిఎలా తయారు చేయగలిగారో చెప్పించాలి.

మట్టిబొమ్మలు చేయడంలో మట్టిని సేకరించడం, చెత్తచెదారం లేకుండా జల్లించడం, తగినన్ని నీరు కలిపి మెత్తగా ముద్దలా చేయడం అనే దశలు ముఖ్యమైనవి. ఇలాంటి మెత్తని మట్టిముద్దను ఉపయోగించి రకరకాల బొమ్మలు, డిజైనులు చేయించాలి. అదేవిధంగా మూత్రపిండాలు, గుండె వంటి నమూనాలు కూడా చేయించవచ్చు.

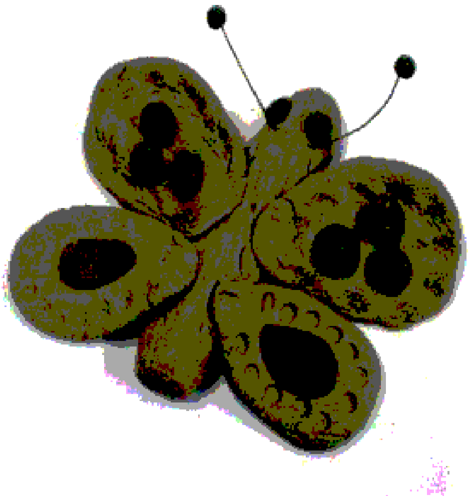

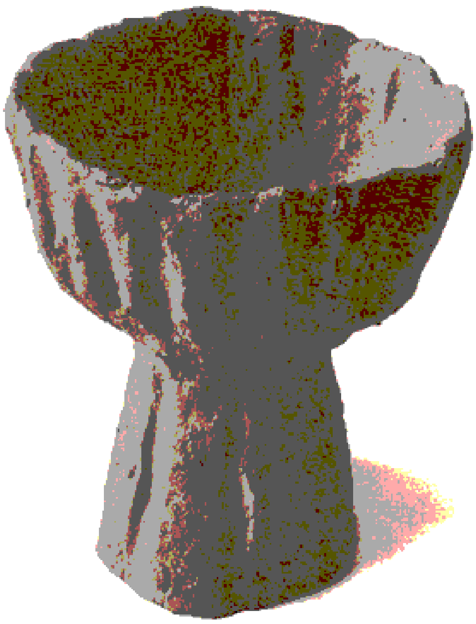

౨. అలంకరణ వస్తువులు

మన పరిసరాలు అందంగా ఉంటే మన మనసు ఆనందంగా, ఆహ్లాదంగా ఉంటుంది. అపుడు మనం మరింత చురుకుగా, ఉత్సాహంగా పాఠశాల కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటాం. మన తరగతిగదిని, ఇంటిని అలంకరించుకోవడానికి మనమే కొన్ని అలంకరణ వస్తువులు తయారుచేసి అలంకరించుకోవచ్చు. అలాంటి కొన్నిటి గురించి తెలుసుకుందాం

కొలాజ్ వర్క్

రంగురంగుల వర్ణాలతో బొమ్మలు గీయడం ఎంత అందంగా ఉంటుందో కాగితాలు, గుడ్డముక్కలు, ఎండుఆకులు, పుల్లలు మొదలైనవి ఉపయోగించి బొమ్మలు తయారుచేయడం కూడా అంతే అందంగా ఉంటుంది. ఎండిపోయిన ఆకులు మొదలుకుని ప్రతిదీ ఈ పద్ధతిలో బొమ్మలు చేయడంలో ఉపయోగించుకోవచ్చు. అయితే ఇలా బొమ్మలు తయారుచేయడంలో కాస్తంత ఓపిక, సృజనాత్మకత ఉంటే చాలు. అందమైన చిత్రాలు సృష్టించవచ్చు. కొలాజ్‌వర్క్‌లో ఏమేమి తయారుచేయవచ్చో తెలుసుకుందాం.

- అగ్గిపుల్లలు అంటించి బొమ్మలు చేయడం.
- ఎండిన గడ్డి, మొక్కజొన్న కంకిమీద ఉండే పొరలు, పీచులతో బొమ్మలు.
- రంగుకాగితం ముక్కలు మడిచి, ఉండలుచేసి అంటించడం.
- ఎండిన ఆకులు, పూలరేకులు అంటించడం.
- రంగురంగుల గుడ్డముక్కలు ఉపయోగించి అంటించిన బొమ్మలు.
- పెన్సిల్ చెక్కతో బొమ్మలు.
- పక్షుల ఈకలతో బొమ్మలు.
- గుండీలు, థర్మాకోల్ రంగుల బంతులు అంటించడం.
- కందిపప్పు, పెసరపప్పు వంటివి అంటించడం.
- ఇసుక అంటించి బొమ్మలు.
- దూదిని వివిధ ఆకారాలలో కత్తిరించి కుట్టిన బొమ్మలు.
- చేతిగాజు ముాలలతో బొమ్మలు

ఇలా వివిధశ రకాలుగా అందమైన బొమ్మలు చేయవచ్చు. దాదాపుగా అన్నింటికి ప్రాథమికంగా చేయవలసిన పనుల గురించి తెలుసుకుందాం. కొలాజ్‌వర్క్‌లో గట్టిగా ఉండే చార్టుపేపరు ఎంతో అవసరం. కాబట్టి ఒక గట్టి చార్టుపేపరు తీసుకుని దానిమీద మనం తయారుచేయాలనుకున్న బొమ్మ అవుట్‌లైన్ గీసుకోవాలి. తరువాత దానిమీద అంటించాలనుకున్న పుల్లలు, గింజల వంటి మెటీరియల్ సిద్ధంగా ఉంచుకోవాలి. అంటించడానికి ఫెవికాల్‌ను ఉపయోగించాలి. అగ్గిపుల్లలు, చీపురుపుల్లలు అవసరమైన సైజులో కత్తిరించి ఉంచుకోవాలి. బొమ్మమీద ఒక పద్ధతి ప్రకారం అంటించుకుంటూ రావాలి. బొమ్మ మొత్తానికి కాకుండా భాగాలు భాగాలుగా ఫెవికాల్ పూసి దానిమీద వెంటనే పుల్లలు అంటించాలి. బాగా ఆరనివ్వాలి.

ఎండుగడ్డి, మొక్కజొన్న కంకిపట్ట వంటివాటిని అంటించడానికి ముందుగా కొద్దిసేపు నీటిలో నానబెట్టి నీడలో ఆరబెట్టాలి. పలుచగా ఉండేవాటిని తీసుకుని కావలసిన సైజులో ముక్కగా, వృత్తాలుగా కత్తిరించాలి. ఫెవికాల్ పూస్తూ నెమ్మదిగా అంటించాలి. గడ్డి కత్తిరించి చేసిన ఇళ్ళు, పడవలు, పూలు, పక్షులు ఎంతో అందంగా ఉంటాయి.

దానితోపాటూ మొక్కజొన్న కంకిలో ఉండే పీచులను కూడా వాడుకోవచ్చు. సాధారణంగా గడ్డి, మొక్కజొన్న పొరలు పసుపురంగులో ఉంటాయి కాబట్టి చార్టు పేపరుమీద నలుపురంగు పూయడం లేదా నల్లని వెల్‌వెట్ గుడ్డను అంటించడం లేదా నలుపురంగు పూయడం వల్ల బొమ్మ మరింత అందంగా కనిపిస్తుంది.

రంగుకాగితాలను ముక్కలుగా కత్తిరించి, ఉండలుగా చేసి, గజిబిజిగా మడతలుపడేలా నొక్కి లేదా రకరకాల రంగుల గుడ్డముక్కలు సేకరించి వాటిని అనువైన పరిమాణంలో కత్తిరించుకోవాలి. ఏరంగు ఎక్కడ బాగుంటుందో చూసుకుంటూ కాగితం లేదా గుడ్డముక్కలు జాగ్రత్తగా అంటించాలి.

ఇదేవిధంగా పెన్సిల్ చెక్కలు, పక్షుల ఈకలు, ఎండిన ఆకులు, పూలరేకులు, పప్పుగింజలు, థర్మోకోల్ బాల్స్ అంటించవచ్చు. గుండీల వంటివి అంటించడమే కాకుండా దానిమీద సన్నని పూస ఉంచి కుట్టవచ్చు. దూదిని అంటించేటపుడు దూదిని కావలసిన ఆకారంలో కత్తిరించుకోవాలి. పీచులు ఊడకుండా నెమ్మదిగా అంటించాలి.

ఇసుకతో బొమ్మలు చేసేటపుడు ముందుగా ఇసుకను జల్లించి దానిలో ఉండే చెత్తాచెదారం తీసివేసి శుభ్రం చేసుకోవాలి. ఇసుక మరీ మెత్తగా మరీ గరుకుగా ఉండకుండా చూసుకోవాలి. కార్డుమీద గీసిన బొమ్మకు ఫెవికాల్ పూసి దానిమీద చిక్కగా ఇసుకను చల్లాలి. కొంచెం కొంచెంగా మొత్తంగా పరుచుకునేలా చల్లాలి. ఎక్కడా కుప్పలు కుప్పలుగా పేరుకోకుండా చూడాలి. నీడలో ఆరనివ్వాలి. తరువాత వచ్చిన రంగులు వేసుకోవాలి.

ఏవిధంగా తయారుచేసిన కొలాజ్‌వర్క్ చిత్రానికైనా చుట్టూరా అందమైన ఫ్రేం ఉండం అవసరం. స్కెచ్‌పెన్‌తో బార్డరు గీయడం ఒకపద్ధతి. రంగుకాగితాన్ని లేదా గిఫ్ట్‌ప్యాక్ పేపరును సన్నగా కత్తిరించి బార్డరుగా అంటించి ఫ్రేమ్ పెట్టాలి.

సూచన : కొలాజ్‌వర్క్ కొంత జాగ్రత్తతో కూడుకున్నది కాబట్టి ఉపాధ్యాయుడు తగిన సహకారం అందిస్తూ పిల్లలతో చేయించాలి.

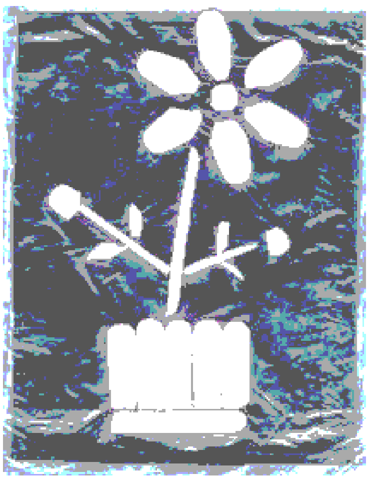

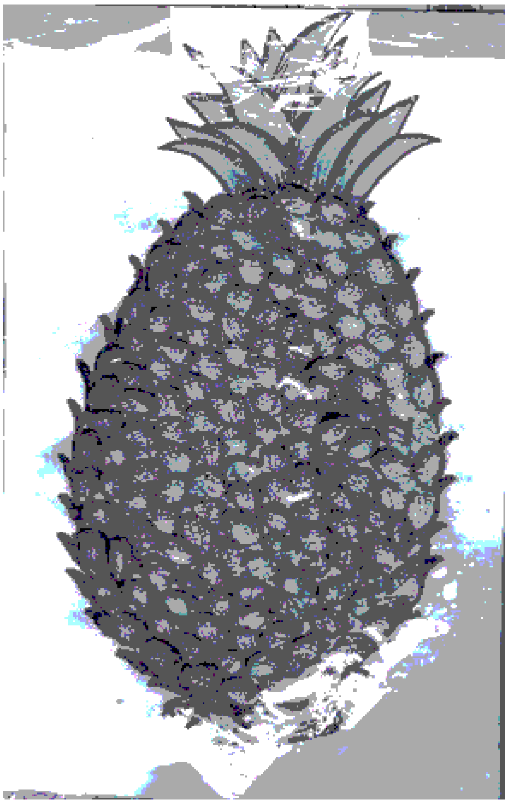
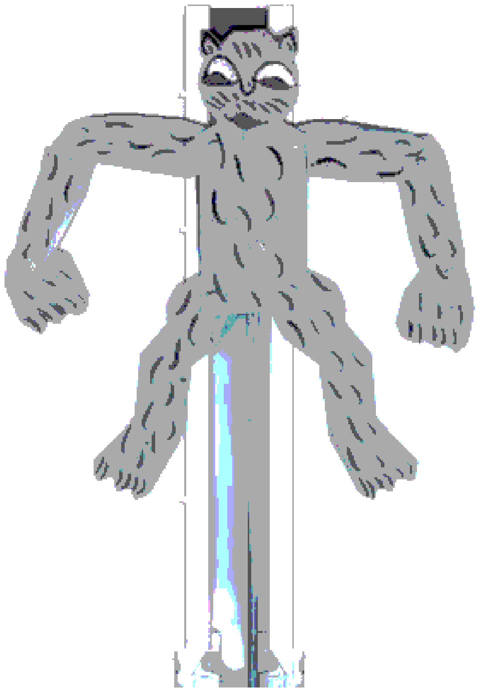
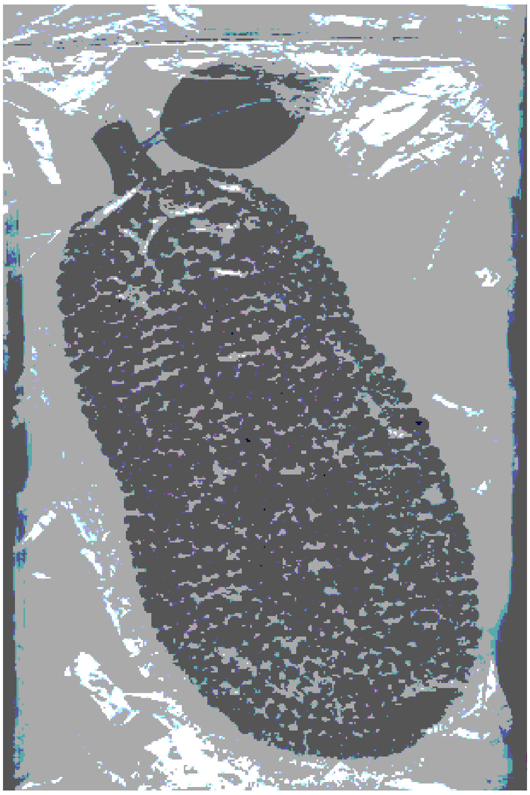

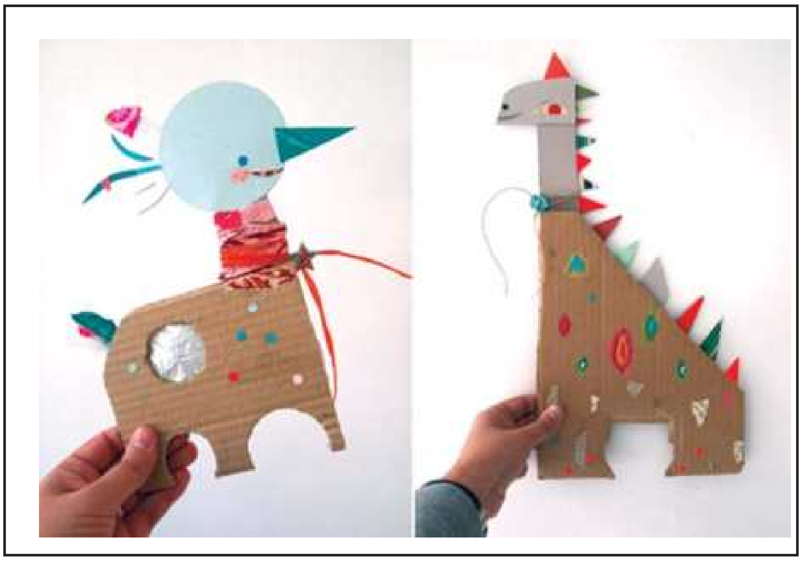

3. ఓరిగామి

ప్రతి పనిలో సృజనత్మకత ఉంటుంది. మనం నిత్య జీవించటానికి ఏన్నో రకరకాల వృత్తులు చేస్తూ ఉంటాం, అవి అన్ని కూడా సృజనాత్మకతలతో ముడిపడి ఉంటాయి. ఉదా : మనం వేసుకొనే బట్టలు, చెప్పులు, నగలు, తినే ఆహారపదార్థాలు, నివసించే ఇల్లు, మనకు ఆనందాన్నిచ్చే సినిమాలు, ఇలా చేపుకుంటూ పోతే మనం ఉదయం లేచిన దగ్గర నుండి నిదర పోయే వరకు చేసే ప్రతి పనిలో కూడా ఏదో ఒక సృజనాత్మకత ఉంటుంది. ఏదైనా పనిని నేర్పుగా సామర్థ్యముగా, అందంగా, నైపుణ్యంగా, తక్కువ ఖర్చుతో చేసే ప్రతి పని సృజనాత్మకత చేతిపని అంటారు. విద్యార్థి దశలో మనం చేసే ప్రతి పనిలో ఏదో ఒక సృజనత్మకత మిమిడి ఉంటుంది. చిన్న పిల్లలకు మనం ఏ వస్తువు ఇచ్చినా అతని ఆలోచనా శక్తికి తగ్గట్టు ఏదో ఒకటి చేస్తూనే ఉంటారు. అలాంటి పిల్లలకు ఉపాధ్యాయులుగా మనం కొంచం తోడ్పాటును ఇస్తే అతడు ఏన్నో అద్భుతాలు చేస్తాడు.

1వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	కృత్యం	కావలసిన వస్తువులు
1.	చేతిపని	ఓరిగామి	పువ్వు	రంగు కాగితం, జిగురు, కత్తెర
2.		కాగితపుళ్లెం	కుందేలు	కాగితం పళ్లెం, జిగురు, కత్తెర
3.		ఓరిగామి	గుడ్లగూబ	రంగు కాగితం, జిగురు
4.		కాగితం పళ్లెం	సూర్యుడు	కాగితపు పళ్లెం, జిగురు
5.		ఓరిగామి	పక్షి	రంగుకాగితం, జిగురు
6.		ఓరిగామి	పడవ	రంగు కాగితం, జిగురు

ఉపాధ్యాయులకు సూచన

1. పిల్లవాడికి ఉపాధ్యాయులే కత్తిరించి ఇవ్వవలెను.
2. ముందుగా పిల్లలకు మనం కాగితాన్ని మడవటంలో కొన్ని మెళకువలు తప్పనిసరిగా తెలియజేయ వలెను.

అవి – చతురస్రాకారంగా ఉన్న కాగితాన్ని మధ్యకు అంటే దీర్ఘచతురస్రాకారంగా వచ్చేవిధంగా మడవడం, చతురస్రాకారంగా ఉన్న కాగితాన్ని ఎదురెదురుగా ఉన్న కోణాలు మడిచి త్రిభుజంగా మడవడం.

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : పువ్వు

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డి లన గుర్తులు పెట్టండి.

2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడవండి.

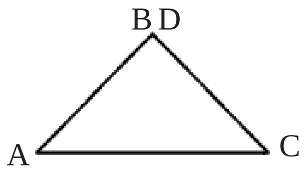

3. త్రిభుజమును మధ్యకు మడిచి, తెరవండి.

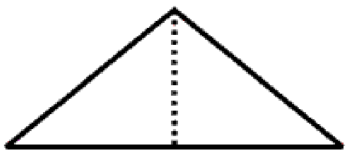

4. త్రిభుజము యొక్క మధ్య గీతకు కొంచం దూరంగా ఏటవాలుగా రెండు చివరి భాగములు పైకి మడవండి

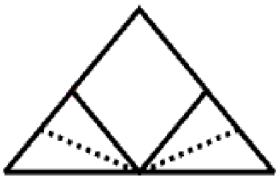

5. ఆకుల కొరకు మరియొక్క చిన్న కాగితం తీసుకొన్ని కొండ ఆకారంగా మడిచి పువ్వుకు అతికించండి.

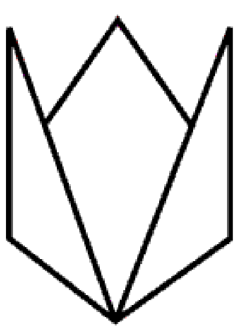

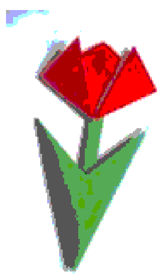

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు పళ్ళెం

కృత్యం : కుందేలు

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్ళెం, జిగురు.

తయారు విధానం

1. ఒక కాగితపు పళ్ళెం తీసుకొని మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగా చెవులు గీచి కత్తిరించండి.

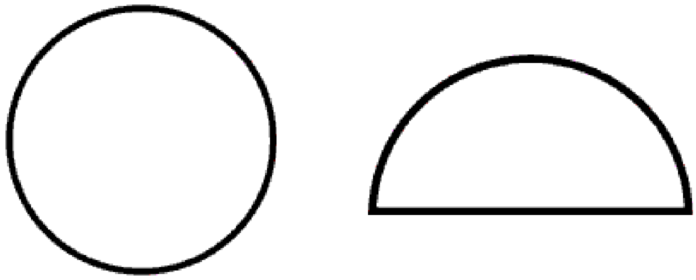

2. మరొక పళ్ళెం తీసుకొని మధ్యకు మడవండి.

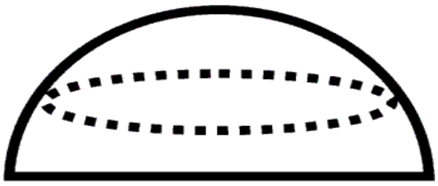

3. మొదట కత్తిరించిన చెవులను మధ్యకు మడిచిన పళ్లేనికి బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

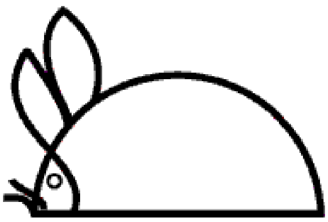

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : గుడ్లగూబ

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి, ఎ,బి, సి, డి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.

2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడవంచి తెరవండి.

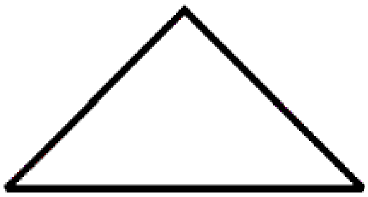

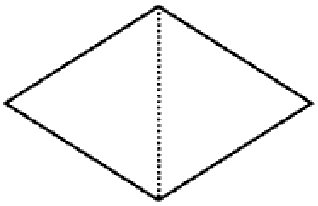

3. త్రిభుజము యొక్క మధ్య గీతకు కొంచం దూరంగా బి, డి ని ఏటవాలుగా రెండు వైపుల మడవండి.

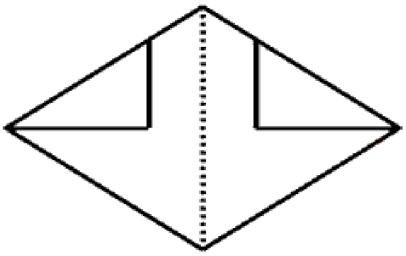

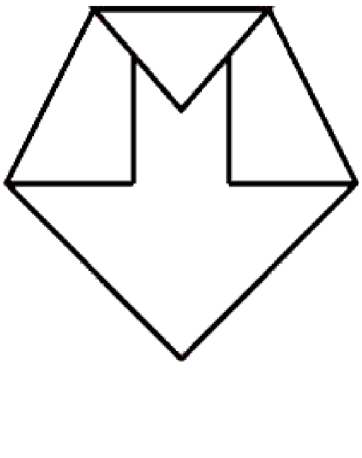

4. ఎ భాగాన్ని కొంచం క్రిందకు మడవండి.

5. బొమ్మలో చూపిన విధంగా కళ్ళు, ముక్కు రెక్కలు గీయండి.

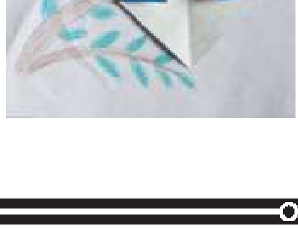

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు పళ్ళెం

కృత్యం : సూర్యుడు

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్ళెం, జిగురు

తయారు విధానం

1. కాగితపు పళ్ళెం తీసుకొని బొమ్మలో చూపిన విధంగా చిన్నగా చించండి.

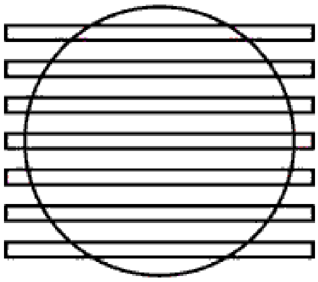

2. మరియొక్క పళ్ళెం తీసుకొని బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

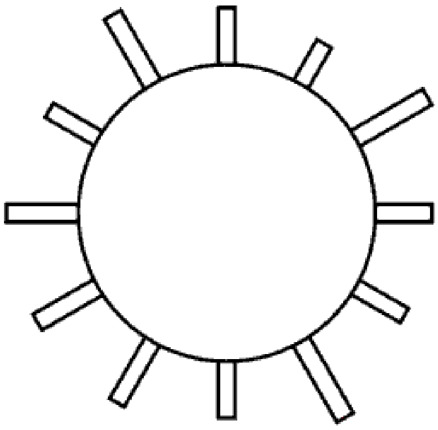

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : పక్షి

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి,సి, డి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.

2. బి, డి ట కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడిచి తెరవండి.

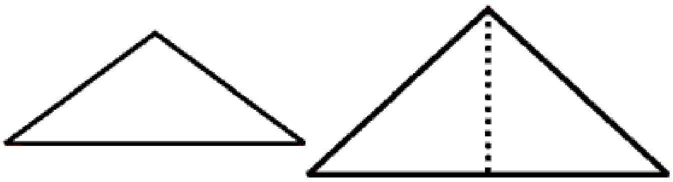

3. బి, డి లను చతురస్రము యొక్క మధ్య గీతను దగ్గరగా మడిచి మరల మధ్యకు మడవండి.

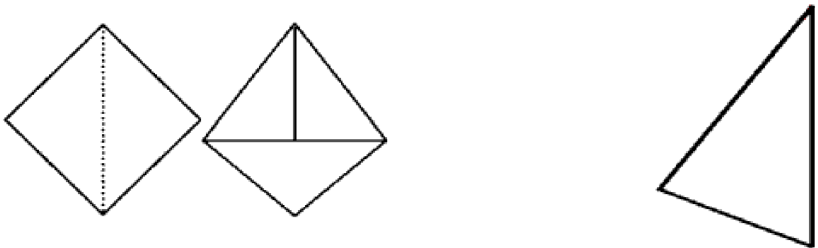

4. సన్ని భాగాన్ని సగం పైకి ఏటవాలుగా మడవండి.

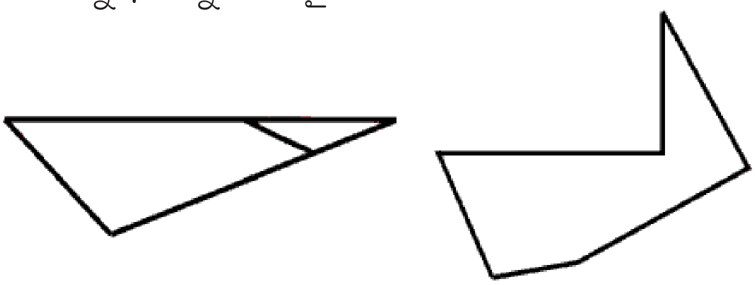

5. వెడల్పు భాగం చివరి కొనను క్రిందికి మడవండి.

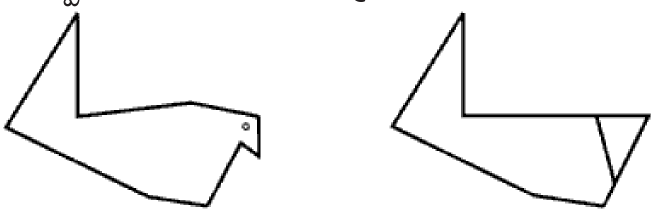

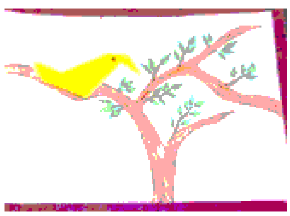

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : పడవ

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.

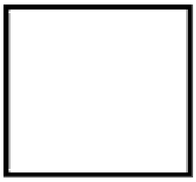

2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడిచి తెరవండి.

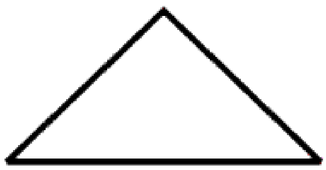

3. బి, డిలను చతురస్రము యొక్క మధ్య గీతకు దగ్గరగా మడవండి.

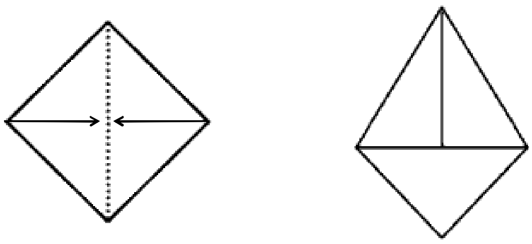

4. సి భాగాన్ని కూడా పైకి మడవండి.

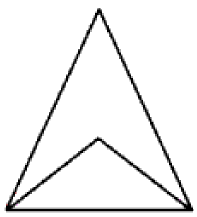

5. త్రిభుజం యొక్క క్రింది భాగాన్ని కొంచం పైకి మడవండి

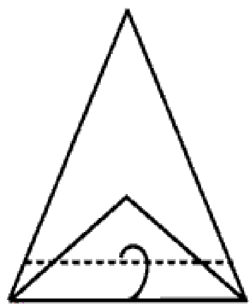

1వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

కృత్యం : గొంగళి పురుగు

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం లేక న్యూస్ పేపరు, జిగురు

తయారు విధానం

1. రంగు కాగితం తీసుకొని చిన్న చిన్న ఉండగా నలపండి.

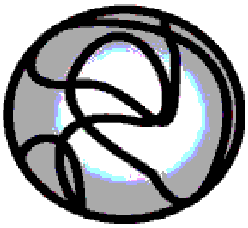

2. నలిపి తయారు చేసిన ఉండలు ఐదు తీసుకొని ఒక దాని తరువాత ఒకటి అతికించండి.

3. మరియొక్క కాగితం తీసుకొని చిన్నగా పొడవుగా చించి బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

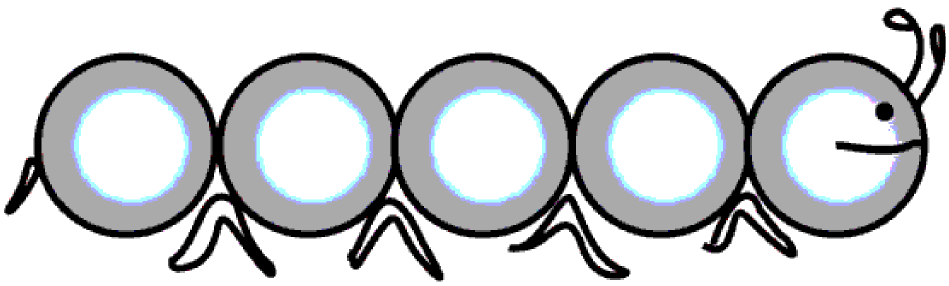

2వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	కృత్యం	కావలసిన వస్తువులు
1.	చేతిపని	ఓరిగామి	చెట్టు	రంగు కాగితం, జిగురు
2.		కాగితం పళ్లెం	చేప	కాగితం పళ్లెం, జిగురు
3.		ఓరిగామి	నెమలి	రంగు కాగితం, జిగురు
4.		కాగితం పళ్లెం	గడియారం	కాగితం పళ్లెం, జిగురు
5.		పేపరు కట్టింగ్	నత్త	చార్టు, జిగురు
6.		పేపరు కట్టింగ్	టేబుల్	చార్టు, జిగురు
7.		పేపరు కట్టింగ్	ఈగ	చార్టు, జిగురు
8.		కోలాజ్ వర్క్	పక్షి	పప్పుగింజలు, జిగురు
9.		కోలాజ్ వర్క్	పూల తోట	పెన్సిల్ పొట్టు, జిగురు

ఉపాధ్యాయులకు సూచన

1. పిల్లవాడికి ఉపాధ్యాయులే కత్తిరించి ఇవ్వవలెను.
2. ముందుగా పిల్లలకు మనం కాగితాన్ని మడవటంలో కొన్ని మెళకువలు తప్పనిసరిగా తెలియజేయ వలెను.

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : చెట్టు

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డి అన్ని గుర్తులు పెట్టండ

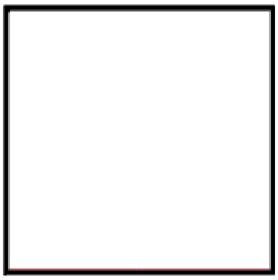

2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడిచి తెరవండి.

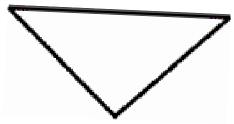

3. బి, డి లను చతురస్రము యొక్క మధ్య గీతకు దగ్గరగా మడవండి. తరువాత క్రింది భాగాన్ని కూడా పైకి మడవండి.

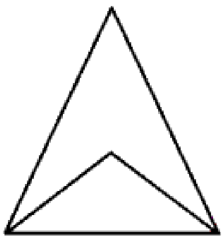

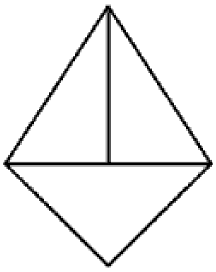

4. మరియొక్క చిన్న కాగితం తీసుకొన్ని మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : నెమలి

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి,సి, డి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.
2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగా మడిచి తెరవండి.
3. బి, డి లను చతురస్రము యొక్క మధ్యగీతకు దగ్గరగా మడిచి, మరల మధ్యకు మడవండి.

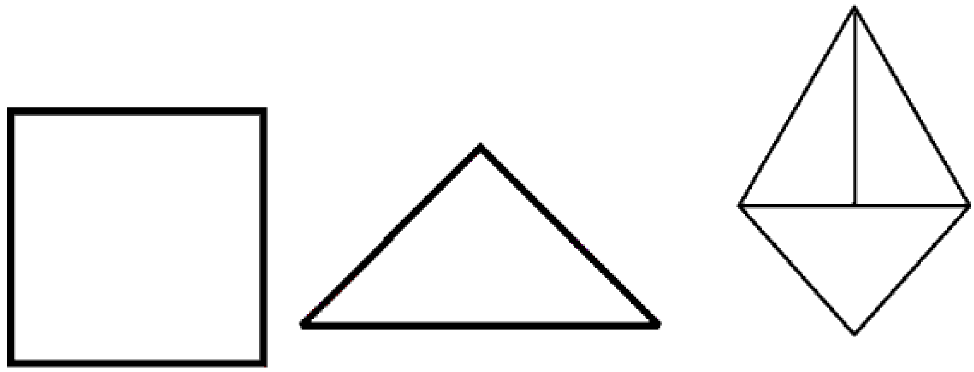

4. సన్నని భాగము వైపు తీసుకొన్ని మెట్ల మడత మడిచి అతికించండి.

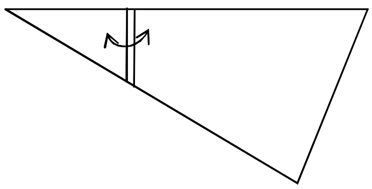

5. మరల సన్నని భాగాన్ని తీసుకొన్ని చివరను కొంచం క్రిందకు మడవండి.

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : కాగితపు పళ్లెం

కృత్యం : చేప

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్లెం, జిగురు, కత్తెర

తయారు విధానం

1. కాగితపు పళ్లెం తీసుకొని బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీచి చిన్న త్రిభుజాకారంలో కత్తిరించండి.

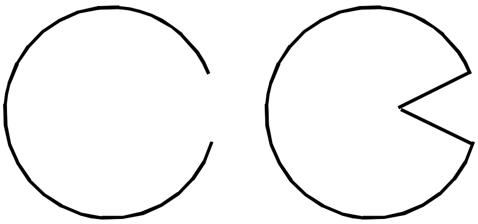

2. కత్తిరించిన త్రిభుజమును బొమ్మలో విధంగా చేపకి తోకలను అతికించండి.

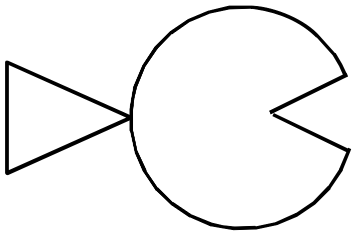

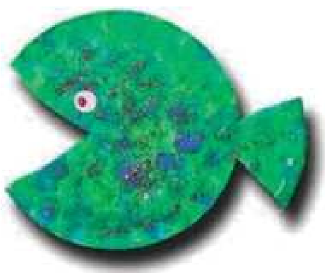

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : కాగితపు పళ్ళెం

కృత్యం : గడియారం

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్ళెం, జిగురు

కాగితపు పళ్ళెంలో 1 నుండి 12 అంకెలను బొమ్మలో చూపిన విధంగా వ్రాయండి.

బొమ్మలో చూపిన విధంగా గడియారపు ముళ్ళ ఆకారంలో కాగితంను కత్తిరించండి.

1. కత్తిరించిన ముళ్ళను కాగితపు పళ్ళెంకు అతికించండి

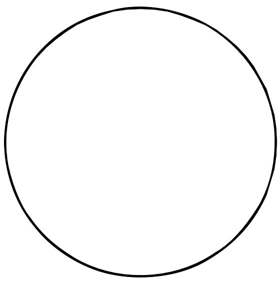

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : నత్త

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, జిగురు, కత్తెర

తయారు విధానం

1. 3 సెం.మీ వెడల్పు 7 సెం.మీ పొడవు గల రెండు దీర్ఘ చతురస్రాకారంలో ముక్కలు కత్తిరించండి. ఒక ముక్కను తీసుకొని రెండు చివర్లు కలిపి గుండ్రంగా అతికించండి.

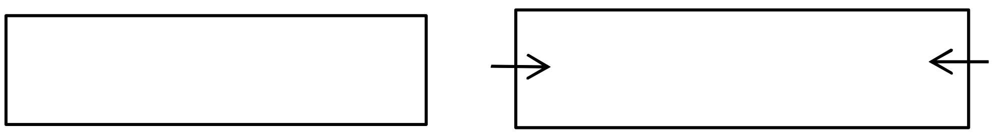

2. రెండవ ముక్కను బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీచి కత్తిరించండి.

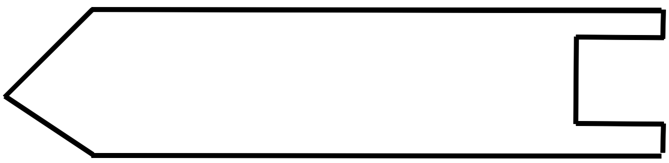

3. మొదట గుండ్రంగా కత్తిరించిన ముక్కను బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

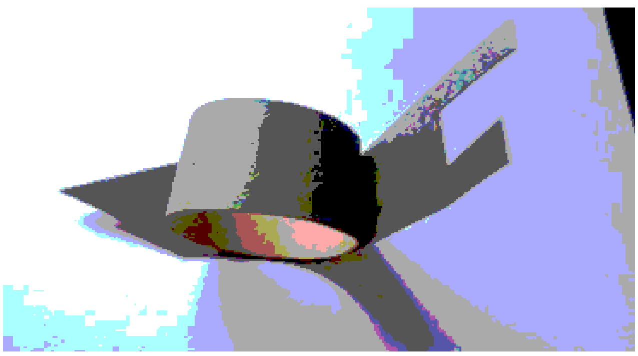

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : టెబుల్

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, జిగురు, కత్తెర

తయారు విధానం

1.3. 3 ఇంచెలు కొలతలతో 9 చతురస్రాకారంగా గీచి కత్తిరించండి.

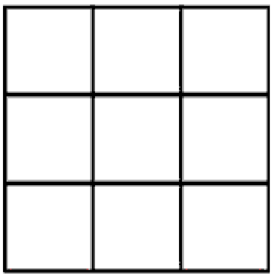

2. బొమ్మలో చూపిన విధంగా గుర్తులు పెట్టి కత్తిరించండి.

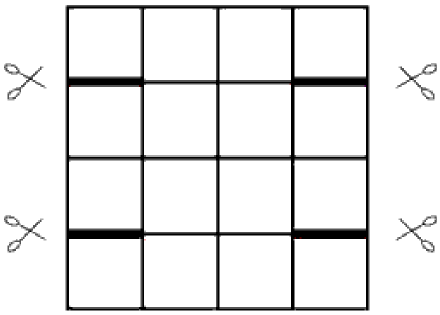

3. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు వైపుల మడిచి అతికించండి.

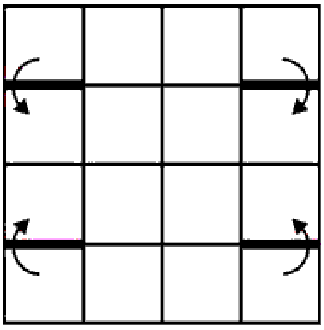

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : ఈగ

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, జిగురు, కత్తెర

తయారు విధానం

1. 3 సెం.మీ వెడల్పు, 14 సెం.మీ పొడవు తో దీర్ఘ చతురస్రాకారముగా కత్తిరించి మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెక్కలు గీచి కత్తిరించండి.

2. శరీరం కొరకు 3 సెం.మీ వెడల్పు, 5 సెం.మీ పొడవులో బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీచి కత్తిరించండి.

3. శరీరం బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెక్కలు అతికించండి.

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : కొలాజ్

కృత్యం : పక్షి

కావలసిన వస్తువులు : పప్పు గింజలు, జిగురు

తయారు విధానం

1. పక్షి ఆకారంలో బొమ్మను గీయండి.
2. గీచిన బొమ్మలో రంగు రంగుల గింజలు జిగురుతో అతికించండి.

2వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : కొలాజ్

కృత్యం : పూల తోట

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, పెన్సిల్ పొట్టు, జిగురు

తయారు విధానం

1. పూల తోట ఆకారంలో బొమ్మను గీయండి.గీచిన బొమ్మలో పూలకు పెన్సిల్ పొట్టును వాడండి. ఆకులకు రంగు కాగితాలను అతికించండి.

3వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	కృత్యం	కావలసిన వస్తువులు
1.	చేతిపని	ఓరిగామి	కుందేలు	రంగుకాగితం, జిగురు, కత్తెర
2.		ఓరిగామి	ఇల్లు	రంగుకాగితం, జిగురు, కత్తెర
3.		కాగితపళ్లెం	గుడ్లగూబ	కాగితం పళ్లెం, జిగురు, కత్తెర
4.		పేపరు కట్టింగ్	కుర్చీ	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
5.		పేపరు కట్టింగ్	బుట్ట	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
6.		పేపరు కట్టింగ్	ఇల్లు	చార్టు, జిగురు, కత్తెర

ఉపాధ్యాయులకు సూచన

1. పిల్లలు కత్తెర్లు, చాకు, బ్లేడ్లు వాడెటప్పుడు జాగ్రత్తగా చూడవలెను.
2. పిల్లలచే నమూనాలు చేసేటప్పుడు వాళ్ళను గమనించండి.
3. బొమ్మలో చూపిన బాణం గుర్తులను గమనించి కత్తిరించండి.

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : ఇల్లు

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కగితములు, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి,డి లను గుర్తులు పెట్టండి.

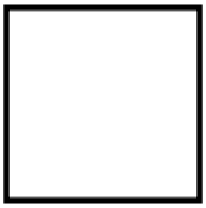

2. ఎ, బిలను కలుపుతూ మధ్యకు మడిచి, మరల మధ్యకు మడిచి తెరవండి.

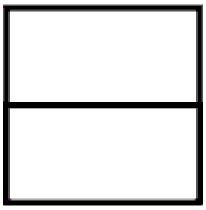

3. దీర్ఘచతురస్రాకారము యొక్క రెండు చివర భాగములను మధ్య గీతకు దగ్గరగా మడవండి.

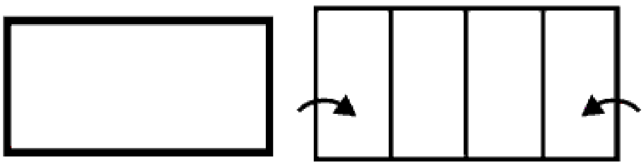

4. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు చివరి భాగములను పైన త్రిభుజములు వచ్చు విధంగా తెరవండి.

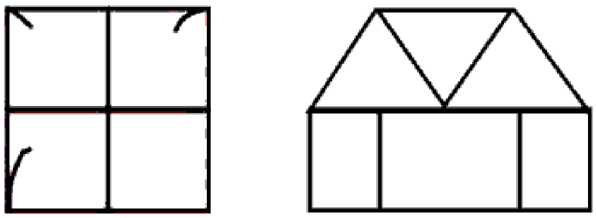

5. తెరచిన భాగములను అతికంచి, వెనుకకు తిప్పండి.

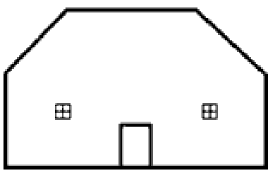

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : కుందేలు

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితములు, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డిలను గుర్తులు పెట్టండి.

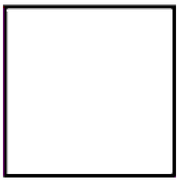

2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజము లేక కొండ ఆకారంగ మడిచి తెరవండి.

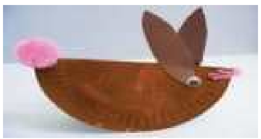

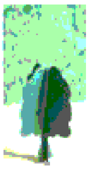

3. బి, డిలను చతురస్రాకారపు మధ్య గీతకు దగ్గరగా మడవండి.

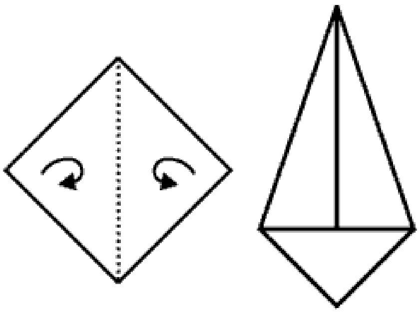

4. బి, డి లను మడిచిన తరువాత సి ని కొంచం మెట్ల మడత మడిచి, మరల మధ్యకు మడవండి.

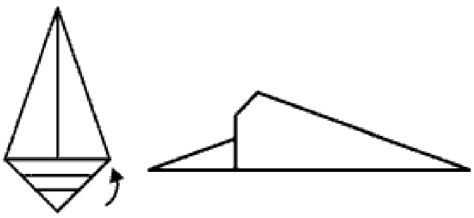

5. సన్నని భాగమును బొమ్మలో చూపిన విధంగా మడవండి.

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు పళ్ళెం

కృత్యం : గుడ్లగూబ

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్ళెం, జిగుర్లు

తయారు విధానం

1. కాగితపు పళ్ళెంకు ఒక వైపున బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీత గీచి కత్తిరించండి.

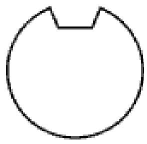

2. కత్తిరించిన పళ్ళంకు మరియొక్క పళ్ళెంను బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

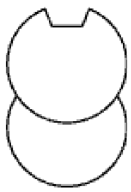

3. మరియొక్క పళ్ళెం తీసుకొని మధ్యకు మడిచి కత్తిరించండి.

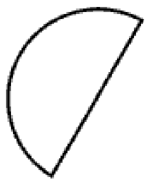

4. మధ్యకు కత్తిరించిన ముక్కలను ముందు అతికించిన పళ్ళెముకు బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

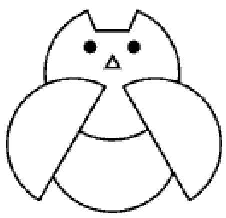

5. ముందు కత్తిరించిన ముక్కను కాళ్ళుగా అతికించండి.

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : కుర్చీ

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 3 × 3 ఇంచెలు కొలతలతో చతురస్రాకారంగా గీచి కత్తిరించండి.

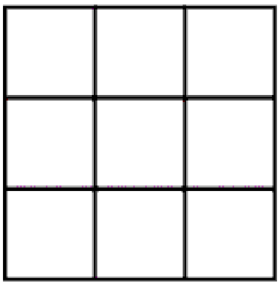

2. బొమ్మలో చూపిన విధంగా గుర్తులు పెట్టి కత్తిరించండి.

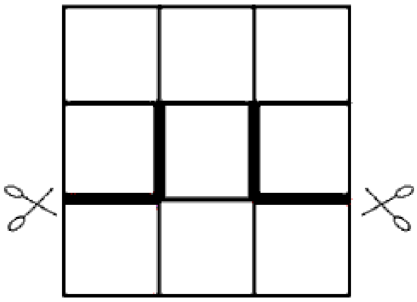

3. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు వైపుల

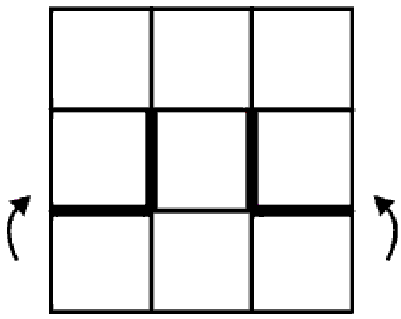

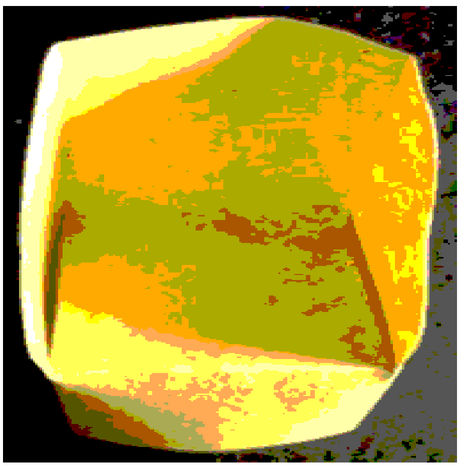

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : బుట్ట

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 4 × 4 ఇంచెలు కొలతలతో చతురస్రాకారంగా గీచి కత్తిరించండి.

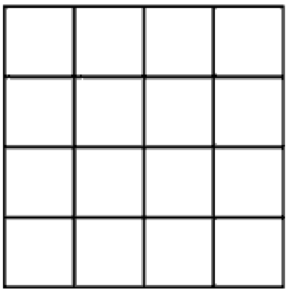

2. బొమ్మలో చూపిన విధంగా గుర్తులు పెట్టి కత్తిరించండి.

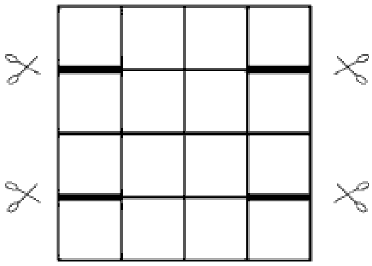

3. బొమ్మలో చూపిన విధంగా నాలుగు వైపుల మడవండి.

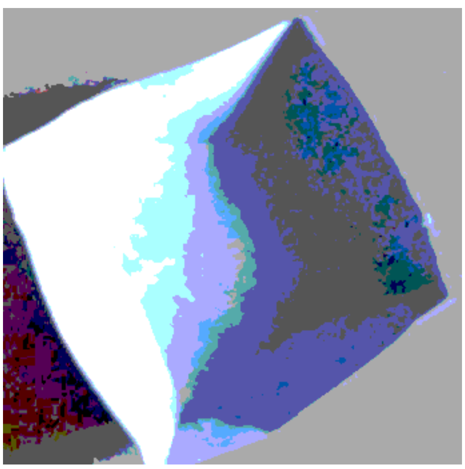

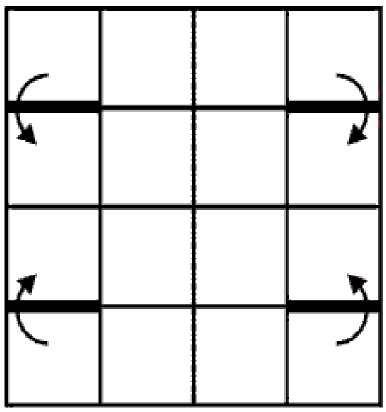

3వ తరగతి చేతిపనులు (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : ఇల్లు

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 4 × 4 ఇంచెలు కొలతలతో చతురస్రాకారంగా గీచి కత్తిరించండి.

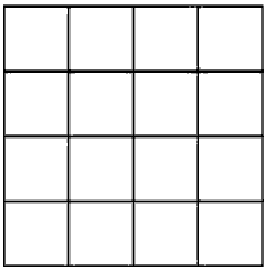

2. బొమ్మలో చూపిన విధంగా గుర్తులు పెట్టి కత్తిరించండి.

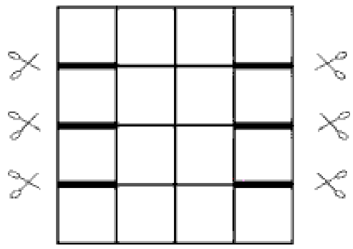

3. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు వైపుల మడవండి.

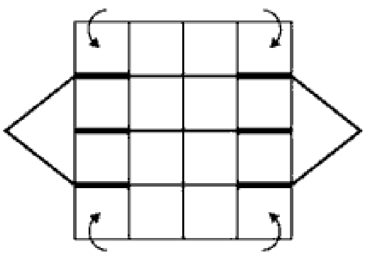

4. క్రింది భాగం కూడ మడిచి తలుపులు, కిటికిలు బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీయండి.

4వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	కృత్యం	కావలసిన వస్తువులు
1.	చేతిపని	ఓరిగామి	శీతాకోకచిలుక	రంగు కాగితం, జిగురు, కత్తెర
2.		కాగితపుపళ్లెం	పూలకుండి	కాగితం పళ్లెం, జిగురు, కత్తెర
3.		పేపరు కట్టింగ్	సింహం	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
4.		పేపరు కట్టింగ్	చెట్టు	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
5.		పేపరు కట్టింగ్	ఏనుగు	చార్టు, జిగురు, కత్తెర

ఉపాధ్యాయులకు సూచన

1. పిల్లలు కత్తెర్లు, చాకు, బ్లేడ్లు వాడెటప్పుడు జాగ్రత్తగా చూడవలెను.
2. పిల్లలచే నమూనాలు చేసేటప్పుడు వాళ్ళను గమనించండి.
3. బొమ్మలో చూపిన బాణం గుర్తులను గమనించి కత్తిరించండి.

4వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : సీతకోక చిలుక

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కాగితం, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డి లన గుర్తులు పెట్టండి.
2. బి, డి ని కలిపి త్రిభుజం లేక కొండ ఆకారంగా మడవండి. మరల మధ్యకు మడవండి.

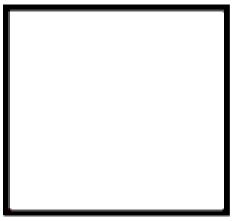

3. పైన ఉన్న కొణం సగం కన్న ఎక్కువగా బొమ్మలో చూపిన విధంగా మడవండి.

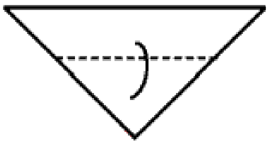

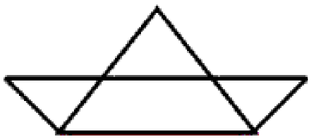

4. ఒక వైపు రెండు మడతలు మరియొక్క వైపు ఒకే మడత ఉండును. కలిసి ఉన్న మడతను మధ్యకు కత్తిరించండి.

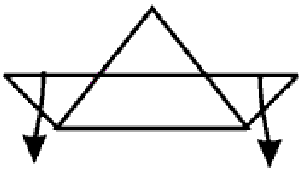

5. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు చివర భాగములు పైకి మడవండి.

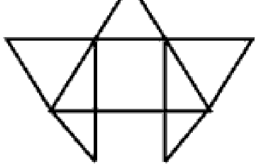

4వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు పళ్ళెం

కృత్యం : పూలకుండి

కావలసిన వస్తువులు : కాగితపు పళ్ళెం, జిగురు

తయారు విధానం

1. కాగితపు పళ్ళెంను మధ్యకు మడిచి కత్తిరించండి.

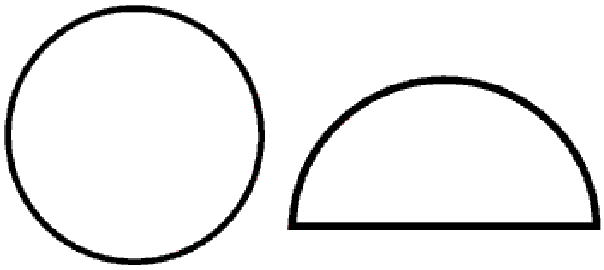

2. మరియొక్క పళ్ళెం తీసుకొని దానికి కత్తిరించిన పళ్ళెపు ముక్కను బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించిన చిన్న దారం తీసుకొని పైన కట్టండి.

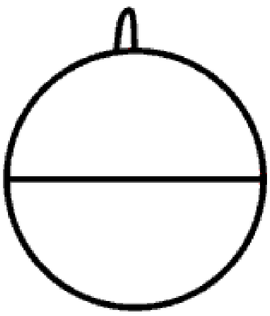

3. బొమ్మలో చూపిన విధంగా మనకు అందుబాటులో ఉన్న పువ్వులను పెట్టండి.

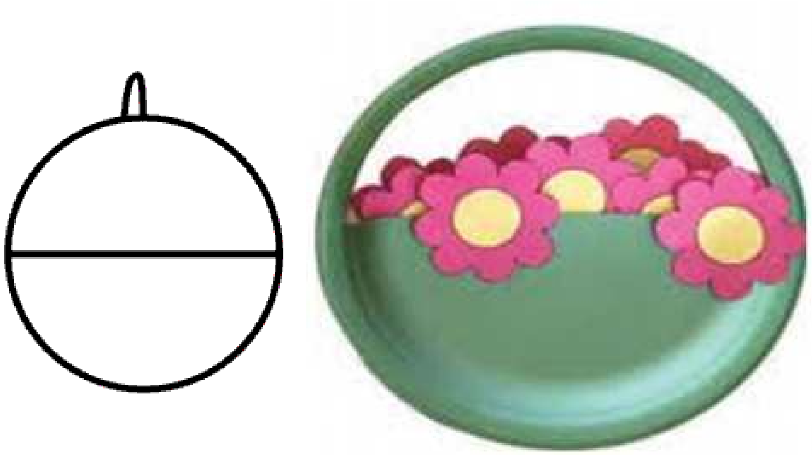

4వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : ఏనుగు

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 5 × 10 ఇంచెలు కొలతలతో దీర్ఘ చతురస్రాకారంగా గీతలు గీచి రెండు ముక్కలు కత్తిరించండి.

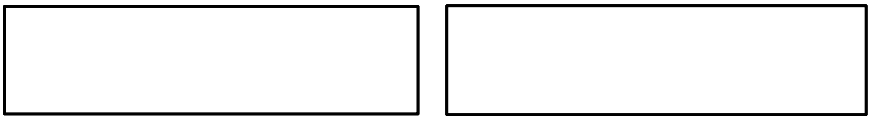

2. ఒకటి తల కోసంతీసుకొని దానిలో బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీచి కత్తిరించండి

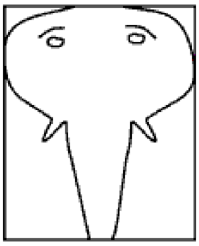

3. రెండవ ముక్కను మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగ బాడి భాగం గీచి కత్తిరించండి.

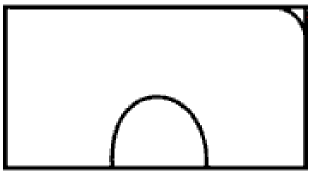

4. బాడి భాగంకు తలను బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

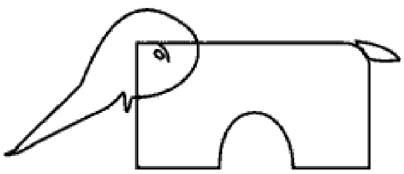

5. తయారు అయిన బొమ్మకు చిన్న ముక్కను తోకలా అతికించండి. బొమ్మలో చూపిన విధంగా క్రింద కొంచం మడవండి.

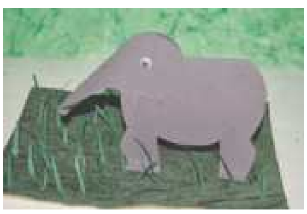

4వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : చెట్టు

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారంగా రెండు చార్టు ముక్కలు తీసుకొనవలెను.

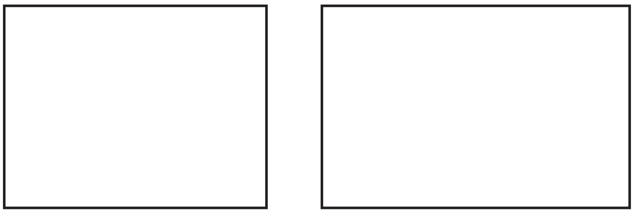

2. బొమ్మలో చూపిన విధంగా రెండు చార్టులపై చెట్టు ఆకారంగా గీచి కత్తిరించండి.

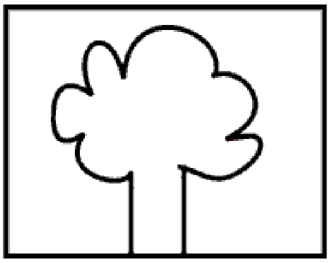

3. కత్తిరించిన చెట్లు ఒకటి పై నుండి మధ్యకు రెండవది క్రింది నుండి మధ్యకు బొమ్మలో చూపిన విధంగా కత్తిరించండి.

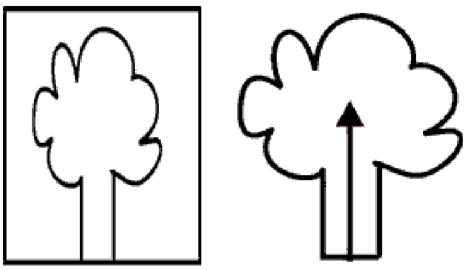

4. కత్తిరించిన రెండు చెట్లను ఒకదానిలో ఒకటి గుచ్చండి.

4వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : సింహం

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 5 × 10 ఇంచెలు గల దీర్ఘ చతురస్రాకారంగా రెండు చార్టు ముక్కలు కత్తిరించవలెను.

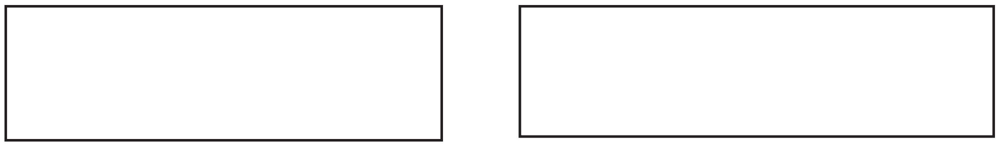

2. ఒకటవ ముక్కను మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగా బాడిని డ్రా చేసి కత్తిరించండి.

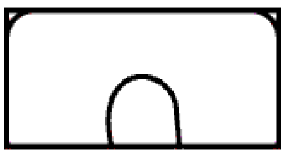

3. రెండవ ముక్కలో బొమ్మలో చూపిన విధంగా గీచి కత్తిరించండి.

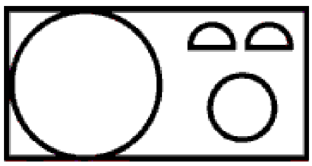

4. రెండవ ముక్కలో కత్తిరించిన భాగాలు అన్ని బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

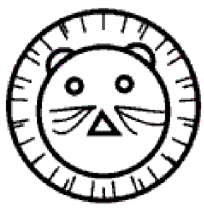

5. బొమ్మలో చూపిన విధంగా బాడికి తలను అతికించండి. చిన్న కాగితంతో తోకను అతికించండి.

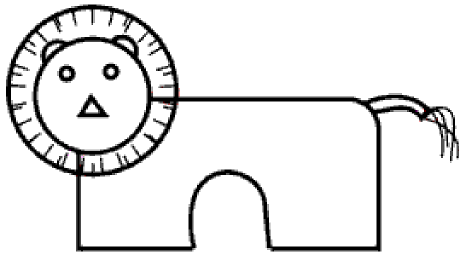

5వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	కృత్యం	కావలసిన వస్తువులు
1.	చేతిపని	ఓరిగామి	నక్క	రంగు కాగితం, జిగురు, కత్తెర
2.		పేపరు కట్టింగ్	పెన్ స్టాండ్	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
3.		పేపరు కట్టింగ్	విమానం	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
4.		పేపరు కట్టింగ్	పోటోఫ్రేమ్	చార్టు, జిగురు, కత్తెర
5.		పేపరు కట్టింగ్	వాల్ హెంగ్	ఐస్ క్రీమ్ పుల్లలు, జిగురు, రంగు కాగితాలు

ఉపాధ్యాయులకు సూచన

1. పిల్లలు కత్తెర్లు, చాకు, బ్లేడ్లు వాడెటప్పుడు జాగ్రత్తగా చూడవలెను.
2. పిల్లలచే నమూనాలు చేసేటప్పుడు వాళ్ళను గమనించండి.
3. బొమ్మలో చూపిన బాణం గుర్తులను గమనించి కత్తిరించండి.

5వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : ఒరిగామి

కృత్యం : నక్క

కావలసిన వస్తువులు : రంగు కగితములు, జిగురు

తయారు విధానం

1. చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని దానికి ఎ, బి, సి, డి లను గుర్తులు పెట్టి బి, డిలను కలుపుతూ త్రిభుజంగా మడిచి మరల మధ్యకు మడవండి.

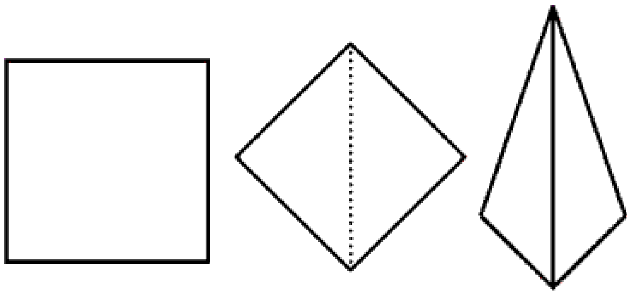

2. మరి యొక్క చతురస్రాకారపు కాగితం తీసుకొని బి, డిలను కలుపుతూ త్రిభుజంగా మడవండి.

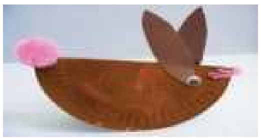

3. త్రిభుజము మధ్యకు మడిచి తెరవండి. త్రిభుజం మధ్య గీతకు కొంచం దూరంగా రెండు చివరలు పైకి మడవండి.

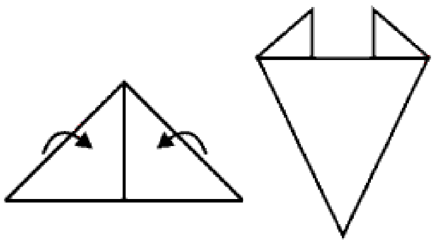

4. రెండింటిని బొమ్మలో చూపిన విధంగ అతికించండి. కళ్ళు, ముక్కును గీయండి

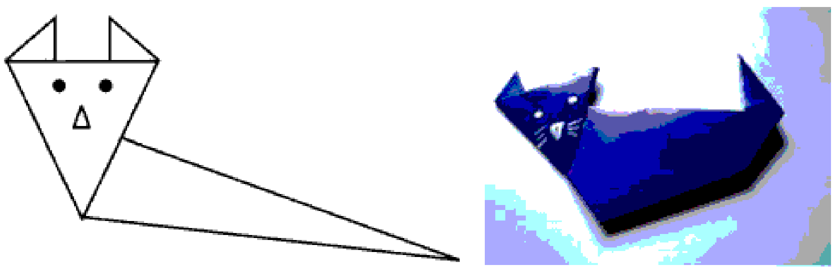

5వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : పెన్ స్టాండ్

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. 10×10 ఇంచెలు గల కొలతలతో చతురస్రాకారంగా చార్టును కత్తిరించవలెను.

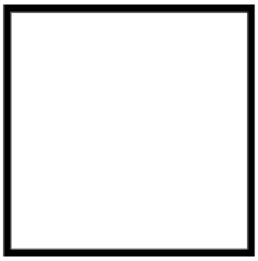

2. చార్టులో బొమ్మలో చూపిన విధంగా డ్రా చేసి కత్తిరించి ఎక్కడ అతకవలెనో అక్కడ ఆ గుర్తులు పెట్టండి.

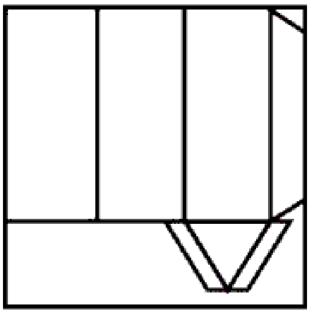

3. ఎక్కడ ఆ గుర్తులు ఉన్నదో ఆ భాగం పైకి మడిచి అతకవలెను.

5వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : విమానం

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. చార్టును రెండు దీర్ఘచతురస్రాకారంగా కత్తిరించవలెను. కత్తిరించిన వానికి ఎ, బి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.

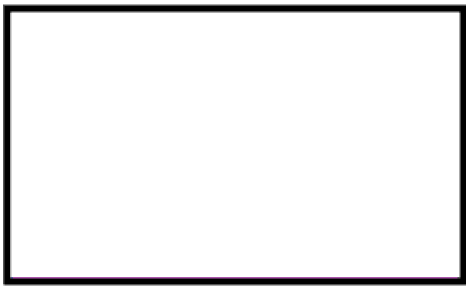

2. కత్తిరించిన దీర్ఘ చతురస్రాకారంలో బొమ్మలో చూపిన విధంగా డ్రా చేసి కత్తిరించిన ఎ బి అన్ని గుర్తులు పెట్టండి.

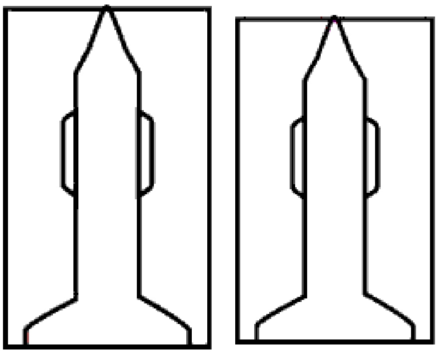

3. ఎ భాగంను మధ్యకు మడిచి బొమ్మలో చూపిన విధంగా బి భాగం అతికించండి.

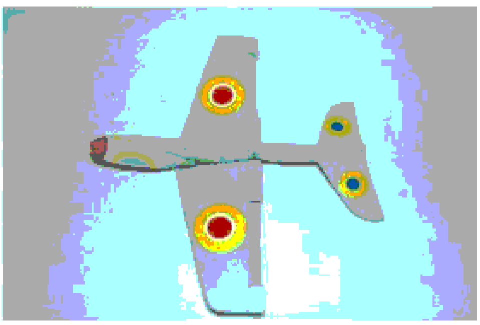

5వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కట్టింగ్

కృత్యం : ఫోటోఫ్రేమ్

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. చార్టును 6 × 6 ఇంచెలుగల దీర్ఘచతురస్రాకారంగా కత్తిరించండి.

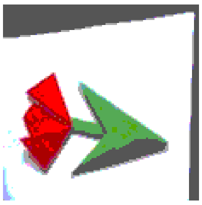

2. కార్డు సైజు ఫోటోను తీసుకొని కత్తిరించుకొన్న చార్టు మధ్యలో ఉంచి గీత గీయండి.

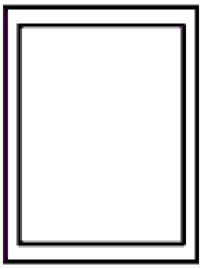

3. గీచిన గీతకు ఒక అర ఇంచె లోపలకు గీచి కత్తిరించండి.

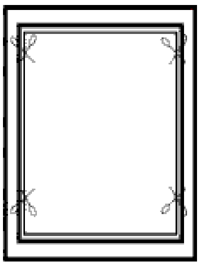

4. కత్తిరించిన తరువాత ఫోటోను వెనుక వైపు నుంచి అతికించవలెను.
మరియు మనకు నచ్చినట్లుగా చార్టుపై అలంకరించుకొండి.

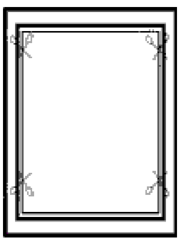

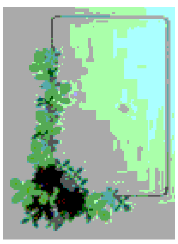

5వ తరగతి చేతిపని (క్రాఫ్ట్)

అంశం : పేపరు కటింగ్

కృత్యం : వాల్ హాంగ్

కావలసిన వస్తువులు : చార్టు, కత్తెర, జిగురు

తయారు విధానం

1. పది ఐస్ క్రీమ్ పుల్లలు తసుకొని బొమ్మలో చూపిన విధంగా అతికించండి.

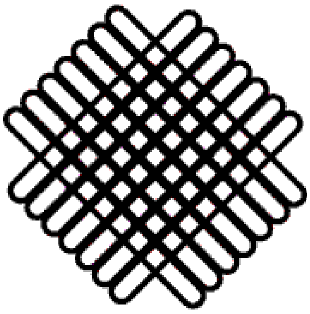

2. రంగు కాగితం తీసుకొని బొమ్మలో చూపిన విధంగా పువ్వు ఆకుల మాదిరిగా కత్తిరించండి.

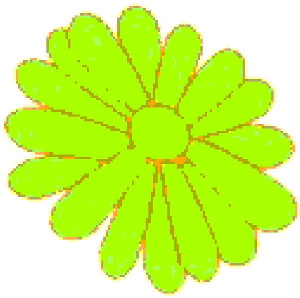

3. అతికించిన ఐస్ క్రీమ్ పుల్లలపై పువ్వులు ఆకులు అందంగా అతికించండి.

పప్పెట్రీ

- తొడుగులు
- స్టిక్ పప్పెట్లు
- ఫింగర్ పప్పెట్లు

పప్పెట్రీ (బొమ్మలాట)

బొమ్మలాట అంటే ఏమిటి?

బొమ్మలాట ఒక ప్రాచీన కళారూపం . ప్రపంచం లో ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఇండియా, చైనా, జపాన్, ఇండోనేషియా, యూరప్ దేశాలలో ఈ బొమ్మలాట ఏదో ఒక రూపంలో వ్యాప్తి చెంది ఉంది. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 'తోలు బొమ్మలాట', 'కొయ్యబొమ్మలాట' అని రెండు రకాలు ఉన్నాయి.

ప్రాణం లేని బొమ్మలను ప్రాణమున్నట్టుగా ఆడిస్తే అది బొమ్మలాట అవుతుంది. ఆ బొమ్మలు కర్రతో చేసినవి కావచ్చు, కాగితంతో చేసినవి కావచ్చు, గుడ్డతో చేసినవీ కావచ్చు, గడ్డితో చేసినవైనా కావచ్చు.. నేడు ఈ కళ విశేషప్రజాదరణను పొంది ఒక గౌరవప్రదమైన వృత్తిగా కూడా స్థానాన్ని సంపాదించుకుంది. ఒకవైపు ప్రజలను రంజింపచేస్తూనే మరో వైపు విద్యారంగంలో కీలకమైన పాత్రను పోషిస్తోంది.

సంప్రదాయ సిద్ధమైన బొమ్మలాటలోని రకాలు

1. తొడుగు బొమ్మలు (గ్లవ్ పప్పెట్లు)
2. కర్ర బొమ్మలు (రాడ్ పప్పెట్లు)
3. కీలు బొమ్మలు (స్ట్రింగ్ పప్పెట్లు)
4. తోలు బొమ్మలు (షాడో/లెదర్ పప్పెట్లు)

1. తొడుగు బొమ్మలు (తొడుగు పప్పెట్లు)

బొమ్మ యొక్క శరీరభాగాన్ని చేతికి తొడుగులాగా తొడుక్కొని బొమ్మ యొక్క గొంతులో చూపుడు వేలును, బొమ్మ యొక్క ఎడమ చేతిలో మధ్యవేలును, బొమ్మయొక్క కుడిచేతిలో బొటనవేలును ఉంచి బొమ్మను ఆడిస్తే దానిని తొడుగు బొమ్మలు అని అంటారు. ఈ కళారూపం కేరళ,పశ్చిమ బెంగాల్, ఒరిస్సాలో ప్రాచుర్యం పొందింది.

2. కర్ర బొమ్మలు (ఊచ పప్పెట్లు)

బొమ్మ యొక్క శరీరభాగానికి ఒక కర్రను బిగించి, బొమ్మయొక్క చేతులను సన్నని ఊచలతో బిగించి ఆడిస్తే దానిని ఊచ పప్పెట్లు అని అంటారు.

ఈ కర్రబొమ్మలు పశ్చిమ బెంగాల్, ఒరిస్సాలో బాగా వ్యాప్తి చెందాయి.

3. కీలు బొమ్మలు (స్ట్రింగ్'పప్పెట్లు)

బొమ్మ యొక్క శరీరభాగాలను దారాలతో బిగించి , ఆ దారాలను కదుపుతూ బొమ్మలను ఆడిస్తే వాటిని కీలు పప్పెట్లు అని అంటారు.

కీలు బొమ్మలకు రాజస్థాన్ ప్రసిద్ధి చెందింది. రాజస్థాన్‌లో వీటిని కట్ పుత్‌లి కా ఖేల్ అంటారు. తమిళనాడులో బొమ్మలాట్టమ్ అంటారు. పశ్చిమ బెంగాల్‌లో 'తారే పుతుల్' అని, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 'కొయ్యబొమ్మలాట' అని పేరు. వరంగల్లు జిల్లాలో బూర్గుపేట, జనగాం రెండు మండలాలలోని రెండు కళాబృందాలు మాత్రం నేడు అడపాదడప ప్రదర్శనలు ఇస్తున్నాయి. ఈ బొమ్మలు 3 నుండి 5 అడుగుల ఎత్తులో చెక్కతో చేయబడి ఉంటాయి. వీటి చేతులకు, తలకు దారాలు కట్టి వాటిని కదుపుతూ ఆడిస్తారు. శ్రీకృష్ణుని కోలాటం ప్రదర్శన వీరి ప్రత్యేకత.

4. తోలు బొమ్మలు (లెదర్ పప్పెట్లు)

తొడుగు, ఊచ, కీలు పప్పెట్లలాగా ఈ బొమ్మలు చదునుగా ఉంటాయి. సమాంతరంగా ఉన్న బొమ్మ యొక్క శరీరభాగాలకు కుట్టబడి ఉన్న వెదురుబద్దలను కదుపుతూ వీటిని ఆడిస్తారు. ఈ బొమ్మలాటలో ప్రేక్షకులు బొమ్మలను కాకుండా బొమ్మ యొక్క నీడను మాత్రమే చూస్తారు. అందుకే వీటిని షాడో (లెదర్) పప్పెట్లు అని అంటారు.

భారతదేశంలో ప్రాచీనమైనదీ, దక్షిణ భారతదేశంలో బహుళాదరణ పొందిన కళారూపం ఇది. పూర్వకాలంలో ఈ తోలుబొమ్మలను జింక చర్మంతో తయారుచేసేవారు. బదులుగా నేడు మేక చర్మాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారు.

ఈ కళారూపం ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, కేరళ, ఒరిస్సా, మహారాష్ట్రలలో కనిపిస్తుంది.

పైన పేర్కొన్న నాలుగు రకాలే కాకుండా ఇంకా చాల రకాలు ప్రాచుర్యంలో ఉన్నాయి. కాని తరగతి గదికి తొడుగు, ఊచ, లెదర్, వేలు, స్టిక్ పప్పెట్స్ మిక్కిలి అనువైనవి.

బోధనలో బొమ్మలాట

ప్రస్తుత కాలంలో పిల్లలు కంప్యూటర్ పైన ఆధారపడి ఇతర కళలతో, ఆటలతో ఏ మాత్రం సంబంధం లేకుండా యంత్రాలలాగా పెరుగుతున్నారు. కార్టూన్లు, వ్యాపార ప్రకటనల పుణ్యమా అని ప్రతీ క్షణం నిత్యనూతనత్వాన్ని కోరుకుంటున్నారు. కనీస విలువలని మరచిపోతున్నారు. ఎంతసేపూ విషయాన్ని గ్రహించడమే కాని, తమకున్న పరిజ్ఞానాన్ని తగిన సమయంలో తగిన విధంగా ప్రదర్శించలేకపోతున్నారు. చిన్న వయసులోనే భావోద్వేగాలకు లోనవుతున్నారు.

ఈ పరిస్థితులను ప్రారంభ దశలోనే చక్కదిద్దాల్సిన అవసరం ఉంది. అందుకుగాను క్లాసురూములో టీచర్ల పాత్ర మరింతగా పెరిగింది. టీచర్లకు విద్య, వైజ్ఞానిక రంగాలతోపాటు అనేక కళలతో పరిచయం ఉండాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అందుకుగాను పిల్లలకు ప్రతి విషయం విడమరచి వివరించడానికి టీచర్లకు ప్రత్యేకమయిన బోధన సామగ్రి కావల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ముఖ్యంగా ప్రైమరీ– ప్రీ ప్రైమరీ పిల్లలకు ఆటపాటలతో సృజనాత్మకంగా విద్యను బోధించడానికి ఈ 'బొమ్మలాట' ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది. ఈ బొమ్మలను బోధన పరికరాలుగా ఉపయోగిస్తూ విద్యను సజీవంగా బోధించవచ్చు. క్లాకురూములో ఒక ప్రత్యేకమయిన వాతావరణాన్ని సృష్టించవచ్చు. విద్యతో పాటు వినోదాన్ని అందిస్తూ, విజ్ఞానాన్ని పెంపొందించవచ్చు.

బొమ్మలాటను ప్రదర్శించడం ఎలా?

బొమ్మలాటను ప్రదర్శించాలంటే ముందుగా ఒక కథను కాని, పాటను కాని ఏదైనా ఒక అంశాన్ని కాని ఎంచుకోవాలి. సిలబస్‌లోని పాఠ్యాంశాలే కాక సాంఘిక సమస్యలు, చారిత్రక సత్యాలు, వైజ్ఞానిక అంశాలను కూడా బొమ్మలాట ద్వారా బోధించవచ్చు. జరిగిన, జరగబోయే, జరుగుతున్న ఏ అంశాలనయినా బొమ్మలాటగా మలచుకోవచ్చు. అందుకుగాను ముందుగా ఎంచుకొనిన అంశాన్ని కథా రూపంలో రాసుకోవాలి. ఆ కథను సన్నివేశాలుగా విభజించుకోవాలి. సన్నివేశానికి తగినట్టుగా సంభాషణలను రాసుకోవాలి. ఆ తరువాత పాత్రల స్వభావానికి తగినట్లుగా బొమ్మలను తయారుచేసుకోవాలి. తరువాత స్టేజిపైన బొమ్మలాటను ప్రదర్శించాలి.

ముందుగా స్క్రిప్ట్ :

1. క్లాసురూములో బొమ్మలాటను ప్రదర్శించటానికి చిన్న చిన్న కథలను ఎంపిక చేసుకోవాలి.
2. బొమ్మలాట మొత్తం 10 నుంచి 15ని॥ వ్యవధి మాత్రమే ఉండాలి. అంతకంటే ఎక్కువ సమయం ఉంటే పిల్లలకు విసుగు కలిగిస్తుంది.
3. కథకు తగినట్లు సన్నివేశాలుగా విభజించుకోవాలి. మొత్తం కథ 3 లేక 4 సన్నివేశాలలో ముగిసిపోవాలి.
4. సన్నివేశాలు రాసేటప్పుడు స్టేజిపైన ఎప్పుడూ 2 లేక 3 పాత్రలు మాత్రమే కనిపించేలా జాగ్రత్త పడాలి. అప్పుడు చిన్న స్టేజి మీద బొమ్మలను ఆడించడానికి వీలవుతుంది. అవసరం లేని పాత్రలు పక్కకు తప్పుకునేలా ఉండాలి.
5. సన్నివేశాలు, సంభాషణలు చిన్నవిగా సూటిగా ఉండాలి.
6. పూర్తిగా సంభాషణలు కాకుండా మధ్య మధ్యలో పాటలు కూడా ఉంటే ప్రదర్శన మరింత రక్తి కడుతుంది. పాటలో లయకు అనుగుణంగా బొమ్మలను ఆడిస్తే పిల్లలు సరదా పడతారు.
7. యాక్షన్ ఓరియంటెడ్ డైలాగ్స్, హాస్య కథలు, గేయకథలు జంతువుల కథలను పిల్లలు బాగా ఇష్టపడతారు.
8. ప్రదర్శనకు అనువుగా కథ లేనప్పుడు నిడివిని పెంచడానికి, ఆసక్తిని పెంచడానికి కథ గమనానికి అడ్డు రాకుండా ఇంకో పాత్రను కూడా ప్రవేశపెట్టవచ్చు.

బొమ్మలు తయారుచేయడానికి కావలసిన సామగ్రి :

క్లాసురూములో బొమ్మలు తయారుచేయడానికి ప్రత్యేకమైన సామగ్రి అవసరం లేదు. రోజూ చూసే కాగితం కలర్ చార్టులు, స్పాంజి ముక్కలు, వెదురు బద్దలు, సాక్సులు, ఆకులు, బట్టముక్కలు, కార్డుబోర్డు, కాగితం డబ్బాలతో కూడా బొమ్మలను తయారుచేసుకోవచ్చు. క్లాసురూములో ఒక మూలకు ఒక అట్టపెట్టెను ఉంచి అందులో పనికిరాని వస్తువులను దొరికినప్పుడు సేకరించి, ఆ డబ్బాలో పడవేయమని పిల్లలకు చెప్పాలి. పది రోజులకు ఒకసారి ఆ డబ్బాలోని వస్తువులతో బొమ్మలే కాకుండా ఇతర క్రాఫ్ట్ వస్తువులను కూడా తయారుచేసుకోవచ్చు.

1. క్లాసురూమునకు అణుగుణంగా చిన్నవి అనువైన తొడుగు, ఊచ, లెదర్, స్టిక్, వేలు పప్పెట్లు తయారుచేసుకోవాలి.
2. కథకు అనుగుణంగా పాత్రలు ఉండాలి. వాటి దుస్తులు, అలంకరణ కూడా కథానుగుణంగా ఉండాలి. కథ నేపథ్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.
3. కొత్త మెటీరియల్ కాకుండా పాడైపోయిన సీసాలు, డబ్బాలు, కార్డుబోర్డు, పాతబట్టలు ఉపయోగించుకోవచ్చు.
4. బొమ్మలు అందంగా సహజంగా ఉండాలని అనుకోవద్దు. అవి కావలసిన ఆకారంలో ఉండి పిల్లలు వాటిని గుర్తించగలిగితే చాలు.
5. కథకు అనుగుణంగా బొమ్మలు తయారుచేసుకుంటే మెటీరియల్ వృథా కాదు.
6. బొమ్మల కళ్ళు పెద్దవిగాను మంచి రంగులు వేస్తే అవి ఆకర్షణీయంగా ఉంటాయి. రంగులుపోయిన వాటిని ప్రదర్శనలో ఉపయోగించరాదు.
7. పాత్ర భావాలకు అనుగుణంగా పెయింట్ వేసుకోవాలి. పాత్ర జోకర్ అయితే బొమ్మ నవ్వుతున్నట్టుగా పెయింట్ చేయాలి.
8. ఒకసారి తయారు చేసుకున్న మనిషి బొమ్మను డ్రస్, పెయింట్, జుట్టు మార్చి కొత్త బొమ్మలా మార్చుకోవచ్చు.
9. కథకు తగినట్టుగా బ్యాక్‌డ్రాప్‌ను కాగితంపైన డ్రాయింగ్ వేసుకొని, రంగులు వేసుకొని ప్రదర్శనలో ఉపయోగించవచ్చు.
10. తయారుచేసిన బొమ్మలను జాగ్రత్తచేయడం మరచిపోవద్దు.

ఆడించేటప్పుడు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు

బొమ్మలను తయారు చేయడం ఒక ఎత్తు అయితే వాటిని ఆడించడం మరొక ఎత్తు. కథకు తగిన విధంగా బొమ్మలు, బొమ్మలకు తగిన విధంగా సన్నివేశాలు, సన్నివేశాలకు తగినట్టుగా సంభాషణలు, తగినట్టుగా బాక్‌డ్రాప్స్ అన్నీ ముందుగా సిద్ధం చేసుకోవాలి.

1. బొమ్మను ఆడించేటప్పుడు బొమ్మ మీదనే దృష్టిని కేంద్రీకరించాలి.
2. టీచర్ ఒక్కొక్కసారి అద్భుతమైన డైలాగులు చెబుతూ తెర వెనకాల నటిస్తూంటే తెర మీద బొమ్మ అచేతనంగా ఉంటుంది. అలాకాకుండా ఆడించేవాళ్ళు బొమ్మలోనికి పరకాయప్రవేశం చేయాలి.
3. ఏ బొమ్మ మాట్లాడుతూ ఉంటే తెర మీద ఆ బొమ్మ మాత్రమే కదలాలి. ఇతర బొమ్మలు కాస్తంత రియాక్షన్ చూపితే చాలు. అన్ని బొమ్మలు కదులుతూ ఉంటే ఏ బొమ్మ మాట్లాడుతుందో చూసేవారికి అర్థం కాదు.
4. ఏ పాత్ర స్వభావాన్ని బట్టి ఆ పాత్ర యొక్క హావభావాలను చూపించాలి. కోతిలాగా గెంతాలి. మేక లాగా అరవాలి. తాత లాగా దగ్గాలి. గొంతును మాడ్యులేట్ చేయాలి. పాత్రకు తగిన విధంగా గొంతులను మార్చాలి. దీనివలన ఏ పాత్ర ఎటువంటిదో ప్రేక్షకులకు బాగా అర్థం అవుతుంది.
5. బొమ్మను ఎప్పుడూ స్టేజిపైన ఇంగ్లీషు అక్షరం 'C' లాగా ఆడిస్తే బొమ్మ ప్రతి ఒక్కరనీ చూసి మాట్లాడుతున్నట్టుగా ఉంటుంది.
6. రెండు పాత్రలు ఎదురు ఎదురుగా ఉండి మాట్లాడుకున్నట్లు కనిపించాలి. మధ్య మధ్యలో ప్రేక్షకులను చూస్తూ ఉండాలి.
7. బొమ్మలాటను ప్రదర్శించేటప్పుడు, బొమ్మల కదలికలు ప్రధానంగా ఉండాలి. నిలబడి సంభాషణలు చెబితే ఆసక్తిగా ఉండదు.
8. పాత్రలకు తగినట్టుగా బొమ్మల ఎత్తును మార్చుకోవాలి. అంటే తండ్రి, కొడుకు స్టేజిపైన ఉంటే తండ్రికి కొడుకుకు మధ్య ఎత్తును దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.
9. బొమ్మలను ప్రదర్శించేటప్పుడు కిటికీ వెలుతురుగాని, లైట్ వెలుతురు గాని సరిగ్గా బొమ్మలమీద పడేటట్టుగా చూసుకోవాలి.
10. బొమ్మలాట సమయంలో డబ్బాపైన కొడుతూ సంగీతాన్ని సృష్టించవచ్చు.
11. తొడుగు పప్పెట్లు ఆడించడానికి బొమ్మ కంఠంలోని కాగితం రోలు సరిగ్గా ఉందో లేదో చూసుకోవాలి.
12. కార్డు పప్పెట్లు చేసేటప్పుడు డ్రాయింగ్ వేయడం రాకపోతే బయట దొరికే బొమ్మలు జిరాక్స్ తీసుకొని లేదా ఇంటర్‌నెట్ నుండి వాడుకోవచ్చు.
13. తొడుగు పప్పెట్ల తల తయారుచేయాలంటే మీకు సాఫ్ట్ టాయిస్ కుట్టడంలో అనుభవం ఉంటే తలను సాఫ్ట్‌టాయిస్ కటింగ్‌లో ఉపయోగించి తయారు చేసుకొని శరీరానిక తొడుగుని ఉపయోగించవచ్చు.

బొమ్మలాట ప్రదర్శించడం

క్లాసురూములో బొమ్మలు తయారుచేశాక కావలసిన స్టేజికోసమై ప్రత్యేకమైన ఏర్పాట్లు చేసుకోవలసిన అవసరం లేదు. ఏదైనా ఒక మీటరు నల్లటి బట్టను క్లాసురూములో ఒక మూలకు కట్టి ఉపయోగించవచ్చు. లేదా క్లాసురూములోని టేబుల్‌ను స్టేజి లాగా వాడుకోవచ్చు. టేబుల్ పైన క్లాత్‌ను అటుఇటూ తెరలాగా కట్టి ఉపయోగించవచ్చు.

ఏదైనా ఫంక్షన్‌లో ప్రదర్శించేటప్పుడు రెండు కర్రలతో బొమ్మలో చూపిన విధంగా స్టేజిని తయారుచేసుకొని కాస్త పెద్దసైజులో బొమ్మలను తయారుచేసుకుని ప్రదర్శించవచ్చు. ఇలాంటప్పుడు కథకు అనుగుణంగా బాక్‌డ్రాప్స్‌ను కూడా తయారుచేసుకుంటే ప్రదర్శన మరింత ఆసక్తిదాయకంగా ఉంటుంది.

బొమ్మలాట వలన ప్రయోజనాలు

బొమ్మలాటలో టీచర్లు, పిల్లలకోసం బొమ్మలను తయారుచేసి ప్రదర్శించవచ్చు. కొంచెం పెద్ద పిల్లలకు మార్గదర్శకంగా ఉంటూ వారిచేతే బొమ్మలను తయారుచేయించి, వారితో కలసి బొమ్మలాటలను ప్రదర్శించవచ్చు. విద్యను వినోదాత్మకంగాను, విజ్ఞానాత్మకంగాను బోధించవచ్చు. ప్రదర్శన అయిపోయిన తరువాత టీచర్లు, పిల్లలకు కథలోని అంశాలను ప్రశ్నలుగా వేసి సమాధానాలు రాబట్టి విషయ పరిజ్ఞానాన్ని పెంపొందించవచ్చు. క్లాసు రూములో బొమ్మల తయారీలో పిల్లలను పాల్గొనేటట్లు చేస్తే పిల్లలకు టీచర్లకు మధ్య సాన్నిహిత్యం పెరుగుతుంది.

బొమ్మలాట ఒక కళకాదు. అనేక కళల సమాహారం. ఒక బొమ్మలాటలో ఒక బొమ్మను తయారుచేసేటప్పుడు పిల్లలకు పరిశీలన, పరిజ్ఞానం, ఏకాగ్రతతో పాటు డ్రాయింగ్, పెయింటింగ్ వంటి కళలతో పరిచయం కలుగుతుంది. కథను చెప్పి వారిని సంభాషణలు సొంతంగా చెప్పమంటే వారికి అర్థం చేసుకోవడం, భాష. భావవ్యక్తీకరణ అలవడతాయి. ప్రదర్శన ఇచ్చేటప్పుడు వారికి గ్రూపులో కలసి పనిచేయడం, ఇచ్చిపుచ్చుకోవడం, సహనం పెంపొందుతాయి.

పిట్టలు ఎలా ఎగురుతాయి? తాత ఎలా దగ్గుతాడు? కోతి ఎలా దూకుతుంది? జింక ఎలా పరిగెడుతుంది? వంటి ఉదాహరణ ఇస్తే వారు చక్కగా అర్థం చేసుకొని తిరిగి ప్రదర్శిస్తారు. వారి చేత ముందుగా కాస్త సంభాషణలకు అనుగుణంగా ఆడించడం ప్రాక్టీసు చేయిస్తే సరిపోతుంది. షో ని పిల్లల చేత ప్రదర్శింప చేసినప్పుడు బొమ్మలను ఆడించమని వారికి సూచనలు ఇస్తే చాలు వారు అల్లుకుపోతారు. బొమ్మలాటను ప్రదర్శిస్తే వారికి అన్ని థియేటర్ ఆర్ట్సులో పరిచయం కలుగుతుంది. వినడం–మాట్లాడడం, చదవడం–రాయడం–ప్రతిస్పందన, అవగాహన, ప్రశంస, భాషాంశాలు, పదజాలం వంటి సామర్థ్యలు మెరుగు పడతాయి.

పై ప్రయోజనాలను దృష్టిలో ఉంచుకుని క్లాసురూములో టీచర్లు తమంత తాము బొమ్మలను తయారుచేసుకొని బొమ్మలాట ద్వారా బోధించడానికి ఒక వర్క్‌బుక్ లాగా ఈ పుస్తకాన్ని రాయడం జరిగింది. ఈ పుస్తకంలో బొమ్మలు ఎలా తయారుచేసుకోవాలో విపులంగా వివరించబడింది. బొమ్మలు తయారుచేయడానికి సూచించిన మెటీరియల్స్ కూడా సులభంగా లభిస్తాయి. కథలు కూడా ఉదాహరణగా ఇవ్వడం జరిగింది.

పప్పెట్రీ రకం	:	తొడుగులు
అంశం	:	గణితం
సామర్థ్యం	:	1 నుండి 10 వరకు అంకెలు,పరిచయం
తొడుగులు	:	చిలుకలు -10
కావలసిన వస్తువులు	:	చార్ట్ పేపర్ లేదా పేపర్ ప్లేట్ , జిగురు , రంగులు,దారం.
తయారీ విధానం	:	చార్ట్‌ను గుండ్రగా కత్తిరించాలి. చిలుక పచ్చ రంగు ను వేయించాలి. ముక్కు, కళ్లు ఆకారంలో చార్ట్ పేపర్‌ను కత్తిరించి అంటించాలి. దారంతో పిల్లల ముఖాలకు కట్టాలి.
నిర్వహణ విధానం	:	10 చిలుకలు పాడుచుండగా - పాడలేక ఒకటిపోతే మిగిలే 9 9 చిలుకలు తుమ్ముచుండగా - హాచ్ హాచ్ హాచ్ తుమ్మలేక ఒకటి పోతే మిగిలె 8 8 చిలుకలు ఎగురుచుండగా ఎగరలేక ఒకటిపోతే మిగిలె 7 (ఏడు) 7 చిలుకలు ఏడ్చుచుండగా ఏడ్వలేక ఒకటిపోతే మిగిలె 6 6 చిలుకలు ఆడుచుండగా ఆడలేక ఒకటి పోతే మిగిలె 5 5 చిలుకలు కలిసిఉండగా ఉండలేకపోతే మిగిలె 4 4 చిలుకలు నవ్వుచుండగా - హి-హి-హి-హి నవ్వలేక ఒకటి పోతే మిగిలె 3 3 చిలుకలు మూల్గుచుండగా - ఊ...ఉ....ఊ....ఊ..మూల్గలేక 1 పోతే మిగిలె 2. 2 చిలుకలు జంటగుండలేక 1 పోతే మిగిలె 1 చిలుక ఒంటరిగా ఉండలేక ఎగిరిపోతే మిగిలె 0.... మిగిలె సున్నా - మిగిలెసున్నా - మిగిలెసున్నా. గేయాన్ని .....
సూచనలు	:	ఆరోహణ, ఆవరోహణ కూడ బోధించవచ్చు. 1 నుండి 10 దాక అంకెలను కూడ చార్ట్ పేపర్ తో కత్తిరించి పిల్లల నడుములకు ఒకొక్క చిలుక వెళ్లిపోతుంటే వారికి అంకెలు తెలుస్తాయి.

పప్పెట్రీ రకం : తొడుగులు

అంశం : తెలుగు

పాఠం : పలక

సామర్థ్యం : గేయం–స్నేహం, సంతోషం.

కావలసిన తొడుగులు : చిలక, పావురాయి

ఇతర వస్తువులు : పండు, పలక, పుస్తకం.

కావలసిన వస్తువులు : చార్ట్ పేపర్ లేదా పేపర్ ప్లేట్ ,చార్ట్ , జిగురు , దారం,రంగులు

తయారీ విధానం : పేపర్ ప్లేట్ లేదా చార్ట్ ను గుండ్రగా కత్తిరించాలి. చిలుకపచ్చ రంగును వేయించాలి. ముక్కు కళ్లు ఆకారంలో చార్ట్ పేపర్‌ను కత్తిరించి అంటించాలి. అలాగే పావురాయిని తయారుచేయాలి. దారంతో పిల్లల ముఖాలకు కట్టాలి.

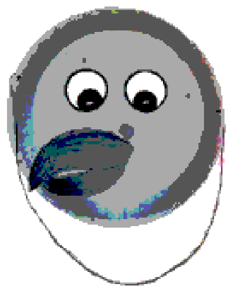

నిర్వహణ విధానం : ఒక అమ్మాయి చదువుకుంటూ ఉంటుంది.పక్కన పలక, పండు ఉన్నాయి. పావురాయి (తొడుగు వేసుకున్న విద్యార్థి) వచ్చి పండును తీసుకోవాలని చూస్తుంది. అమ్మాయి పావురాయిని తరముతుంది. (తరగతిగదిలో ఒకరివెంట ఒకరు పరిగెత్తాలి.) పావురాయి పలకను ఎత్తుకుపోతుంది. అమ్మాయి, పలకను వెతుకుతూ చిలక (తొడుగు వేసుకున్న విద్యార్థి) ను చూసి 'చిట్టిచిలకమ్మ పలక ఏదమ్మ ? ' అని అడుగుతుంది. చిలక అటుఇటు చూసి 'పావురాయి, పావురాయి' (సన్నగొంతుతో) అని అంటుంది. అమ్మాయి : 'పావురాయి పట్టుకెళ్లిందా ? ఎగిరి పోవమ్మ పలక తేవమ్మ! పలక నాకమ్మ. పండు నీకమ్మ! ' అని అనగానే చిలుక వెళ్ళి (తరగతిగదిలో ఒకరివెంట ఒకరు పరిగెత్తాలి.) పావురాయిని పట్టుకొని పలకను తెచ్చి అమ్మాయికి ఇస్తుంది. అమ్మాయి ఇచ్చిన పండును తీసుకొని చిలుక, పావురాయి తో కలసి సగం సగం తింటాయి.

సూచనలు : ఇదే విధంగా తాళంచెవి, ఎలుక ఏనుగు పాఠాన్ని తొడుగులతో పిల్లలచేత అభినయింపవచ్చు.

పప్పెట్రీ రకం : తొడుగులు,

అంశం : తెలుగు,

సామర్థ్యం : కథాగేయం

పాఠం : కోతిగౌను

తొడుగులు : కోతి, మనిషి

ఇతర వస్తువులు : దువ్వేన, పౌడరు, పైసలు, రైలు బొమ్మ (అట్టతో తయారు చేయించవచ్చు)

కావలసిన వస్తువులు : చార్ట్ పేపర్ లేదా పేపర్ ప్లేట్, జిగురు, దారం, రంగులు

తయారీ విధానం : చార్ట్‌ను గుండ్రగా కత్తిరించాలి. కావలసిన రంగు ను వేయించాలి. కోతి ముక్కు, చెవులు ఆకారంలో చార్ట్ పేపర్‌ను కత్తిరించి అంటించాలి. అలాగే మనిషి తొడుగు తయారు చేయాలి. దారంతో పిల్లల ముఖాలకు కట్టాలి.

నిర్వహణ విధానం : టీచరు మొదట గేయాన్ని పిల్లలకు వినిపించాలి . ఈ గేయాన్ని అభినయిద్దామా? అని వారిచేత తొడుగులు, కావలసిన ఇతర వస్తువులు సమకూర్చుకోవాలి. తొడుగులు వేసుకున్న పిల్లలు అభినయిస్తూ ఉంటే, టీచరు మిగిలిన పిల్లలు కలిసి పాడాలి. (కోతి ప్రవేశం) (కోతి తన రెండు చేతులతో గౌను ను పట్టుకొని ఆటు ఇటు ఊగుతూండడం)

టీచరు : కోతి పుట్టినరోజంట! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

టీచరు : కొత్తగౌను వేసెనంట! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతి తన తలను దువ్వెనతో దువ్వుకోవడం లేదా నటించడం)

టీచరు : తలను చక్కగ దువ్వెనంట! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతి తన ముఖానికి పౌడరు పూసుకొవడం లేదా నటించడం)

టీచరు : పౌడరు తెల్లగ పూసెనంట! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

టీచరు : సైకిలెక్కి టౌనుకు వెళ్ళె! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతి సైకిలెక్కి వెళ్ళినట్టు నటించడం)

టీచరు : దారిలోన పైసలు దొరికె! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతికి దారిలోన పైసలు దొరికినట్టు నటించడం) (మనిషి ప్రవేశం)

టీచరు : పైసలు తెచ్చి సైదులు కిచ్చె! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతి పైసలు సైదులుకు ఇచ్చినట్టు నటించడం)

టీచరు : సైదులు ఇచ్చెరైలు బొమ్మ! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(సైదులు కోతి కి రైలు బొమ్మ ఇచ్చినట్టు నటించడం)

టీచరు : సైకిల్‌పైన రయ్యిన వచ్చె! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(కోతి సైకిలెక్కి వెళ్ళినట్టు నటించడం)

టీచరు : రైలు బొమ్మతో ఆడెనంట! **పిల్లలు :** (పెద్దగా) ధాం ధాం ధాం

(పిల్లలు అందరు కోతి గౌనును ఒకరి వెనక ఒకరు పట్టుకొని రైలు లాగా తరగతి గది ఆంతా తిరగడం)

సూచనలు : ఈ కథకు పొడిగింపు గా చుక్‌చుక్ రైలు వస్తుంది... ఆగినంక ఎక్కండి... అని పాడుతూ తరగతిగది ఆంతా తిరగడం

కుందేలు తెలివి పాఠాన్ని కూడా ఇదేవిధంగా పిల్లల చేత అభినయింప చేయవచ్చు.

తరగతి	:	రెండు
పప్పెట్రీ రకం	:	తొడుగులు
అంశం	:	గణితం
సామర్థ్యం	:	నాణెముల పరిచయం
పాఠం	:	ద్రవ్యం
తొడుగులు	:	రూపాయి , రెండు రూపాయిలు, 5 రూపాయిలు , పది రూపాయిలు
కావలసిన వస్తువులు	:	పాతకార్డులు, ఫెవికాల్, చార్ట్‌కాగితం, రంగులు, దారం.
తయారీ విధానం	:	చార్ట్ పైన అన్ని నాణెములు పిల్లలచేత రాయించి కావలసిన రంగులను వేయించాలి. దారంతో పిల్లల నడుములకు/ముఖాలకు కట్టాలి.
నిర్వహణ విధానం	:	టీచరు మొదట నాణెములు పిల్లలకు పరిచయం చేయాలి. పది రూపాయిలు రాజుగా చేసి పక్కన నిలబెట్టాలి. రూపాయిలు, పది తొడుగులు తుయారుచేసి ఒక గ్రూపుగా పిల్లలను వేరువేరుగా నిలబెట్టాలి. ఆ రూపాయిలు పది కలిపి తే పది రూపాయాలు ఆని, రెండు రూపాయిలు 5 కలిపితే పది రూపాయాలు ఆని, 5 రూపాయిలు, రెండు కలిపితే పది రూపాయాలు ఆని వివరించాలి.
సూచనలు	:	తరగతిలోని పిల్లలందరిని గ్రూపులుగా సమంగా విభజించి, అందరిచేత తొడుగులు తయారు చేయించి అందరిని భాగస్వాములను చేయవచ్చు.

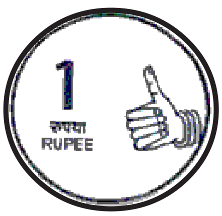

పప్పెట్రీ రకం : స్టిక్ పప్పెట్లు

అంశం : గణితం

సామర్థ్యం : చతురస్రం, దీర్ఘచతురస్రం, వృత్తం అవగాహన

స్టిక్ పప్పెట్లు : చతురస్రం, దీర్ఘచతురస్రం, వృత్తం

కావలసిన వస్తువులు : పాతకార్డులు, ఫెవికాల్, చార్ట్‌కాగితం, రంగులు, దారం.

తయారీ విధానం : చార్ట్ పైన అన్ని ఆకారాలు పిల్లలచేత రాయించి కావలసిన రంగులను వేయించాలి.

నిర్వహణ విధానం : టీచరు మొదట ఆకారాలు పిల్లలకు పరిచయం చేయాలి.
టీచరు–పిల్లలూ! మీరు వివిధ ఆకారాలు చూచేఉంటారు. వాటిలో అవి నేను గొప్ప! నేను గొప్ప! అని పోట్లాడుకుంటున్నాయి. వాటి మాటల్లో విని, ఎవరు గొప్పో ? మీరే చెప్పండి.

వృత్తం పాట : వృత్తం నండి నేను గుండ్రంగా ఉంటాను
నేనొక సంవృత పటాన్ని అంచులు లేనిదాన్ని
రూపాయి నాలాగుంటాది, బంతులు నాలాగుంటాది ॥వృత్తం నండి॥
నేను వృత్తాన్ని నేను గుండ్రంగా ఉంటాను. రూపాయి, బంతి, అన్ని నాలాగ ఉంటాయి. నాలాగా ఎవరుండరు. కాబట్టి నేనే గొప్ప.

చతురస్త్రం : ఆగాగు! వృత్తమా ఏమిటి నీ గొప్ప?. భూమిపై విసిరితే ఒక్కచోట నిలబడవు దొర్లుతావు. నేనెవరో తెలుసా?

పాట : చతురస్రాన్ని నేను చతురస్రాన్ని నేను
నాలో భుజాలు నాలుగు సమానం
మూలలు నాలుగు నాలో సమానం
నాలో పొడవు వెడల్పులు సమానం ॥చతురస్త్రం నండి॥
నేను చతురస్రాన్ని, నాలో నాలుగు మూలలు ఉంటాయి. ప్రతి మూల 90^0 కోణంలో ఉంటాయి. నాలో నాలుగు భుజాలుంటాయి. అన్ని భుజాలు సమానం, నాలాగా ఎవరుండరు. కాబట్టి నేనే గొప్ప.

త్రిభుజము పాట : ఆగాగు చతురస్రమా ఏమి నీగొప్ప?
త్రిభుజాన్నండి నేను మూడు భుజాలున్నదానను
నాలో ఉన్నవి అల్ప కోణాలు ॥త్రిభుజాన్నండి॥
నాలో ఉన్నవి మూడు మూలలు నేను త్రిభుజాన్ని, నాలో మూడు మూలలుంటాయి.

నాలో ఉన్నవి అల్పకోణాలు, నాలో మూడు భుజాలుంటాయి. దేశ జనాభాను అదుపులో ఉంచుతాను. కాబట్టి నేనే గొప్ప.

దీర్ఘచతురస్రము పాట : చాల్లె! ఓ బడాయి త్రిభుజమా, నీ కన్నా నేనేగొప్ప.
దీర్ఘచతురస్రాన్నండి నేను దీర్ఘచతురస్రాన్ని నేను
నేను వెడల్పు కన్నా పొడవుంటాను
నాలుగు మూలలు నాలో ఉంటాయి.
అన్ని కోణాలు 90^0 లుంటాయి. ॥దీర్ఘచతురస్రాన్ని॥
నేను దీర్ఘచతురస్రాన్ని, నేను పొడువు వెడల్పులు సమానంకాదు.
నాలో ప్రతిమూల 90^0 ఉంటాయి. నాలో నాలుగు భుజాలు నాలుగు మూలలు ఉంటాయి. కాబట్టి నేనే గొప్ప.
అన్నీ కలసి ఒకదానికొకటి నేనే గొప్ప! నేనే గొప్ప నేనే గొప్ప!!! నేనే గొప్ప!! అని పోట్లాడు కుంటాయి.

ఆకారాలు బొమ్మ : ఆగండాగండి. నేను ఆకారాల బొమ్మను, మీరందరూ నాలో ఉన్నారు. మీరందరూ సమానము. ఒకరు తక్కువ ఒకరుఎక్కువ కాదు.

సూచనలు : తరగతిలోని పిల్లలందరిని గ్రూపులుగా సమంగా విభజించి, అందరిచేత **స్టిక్ పప్పెట్లు** తయారు చేయించి అందరిని భాగస్వాములను చేయవచ్చు.

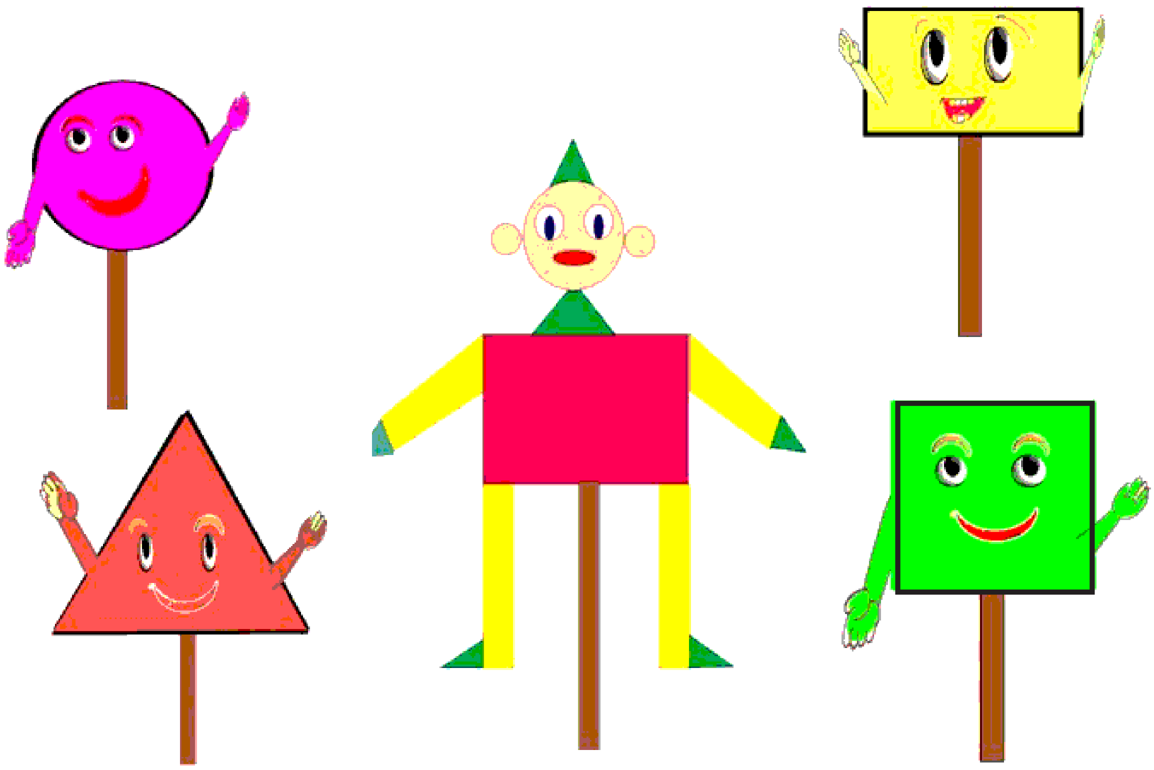

తరగతి	:	మూడు
పప్పెట్రీ రకం	:	స్టిక్ పప్పెట్లు
అంశం	:	పరిసరాలవిజ్ఞానం
సామర్థ్యం	:	వృద్ధుల దినోత్సవం,వృద్ధులను గౌరవించడం.
పాఠం	:	కుటుంబం
స్టిక్ పప్పెట్లు	:	చిన్ని ,తల్లి, తండ్రి , దొంగ .నానమ్మ
కావలసిన వస్తువులు	:	పాతకార్డులు, ఫెవికాల్, చార్ట్‌కాగితం, రంగులు, దారం.
కావలసిన ఇతర వస్తువులు	:	స్కూలు బ్యాగు, గుమ్మం-2 (అట్టతో తయారుచేయించవచ్చు) కారం కవరు, కర్ర. చాకు.
తయారీ విధానం	:	కావలసిన వస్తువులు: ఫెవికాల్, రంగులు, వెదురుబద్దలు, దళసరిచార్ట్ కాగితం, కత్తెర.

బొమ్మలలో చూపిన విధంగా చిన్ని, తల్లి, తండ్రి, దొంగ. నమూనా బొమల్మను డ్రాయింగ్‌గా వేసుకోవాలి. చార్ట్‌ను రెండుగా మడతపెట్టి అవుట్ లైన్ వెంట సరిగ్గా కత్తిరించాలి. తగిన రంగులను వేసిన తరువాత చేతులను బొమ్మలో చూపిన విధంగా కత్తిరించి కుట్టాలి. ఆ తరువాత చేతులకు వెదురుబద్దలు అంటించాలి. బొమ్మ ఉన్న సైజుకన్నా రెట్టింపు పరిమాణంలో బద్దనుకాని కాగితంను రోల్ లాగా చుట్టి ఫెవికాల్‌తో చార్ట్‌కు ఒక వైపున అంటించాలి. రంగు ఆరిన తరువాత కాళ్ళు, నోరు పెయింట్ చేస్తే బొమ్మ తయారవుతుంది.

ఇదేవిధంగా అన్ని బొమ్మలూ తయారుచేసుకోవాలి. తరువాత ఈ క్రింది విధంగా కథ ను ముగ్గురు లేదా నలుగురు పిల్లలచేత తగిన విధంగా బొమ్మలను ఆడిస్తే పిల్లలు బాగా ఆనందిస్తారు. స్టిక్ పప్పెట్‌ను ఆడించే విధానం స్టిక్ పప్పెట్ల స్టేజి ప్రత్యేకమైన పెద్ద స్టేజి అవసరం లేదు. ఒక చేత్తో బొమ్మకు ఉన్న స్టిక్‌ను పట్టుకొని మరో చేత బొమ్మ చేతికి ఉన్న స్టిక్‌ను కదుపుతూ ఆడించాలి. మిగిలిన బొమ్మలకు ఉన్న స్టిక్‌ను అటూ ఇటూ మాతలకు అనుగుణంగా కదిపితే పిల్లలు ఆనందిస్తారు. చక్కగా ఆడిస్తారు.

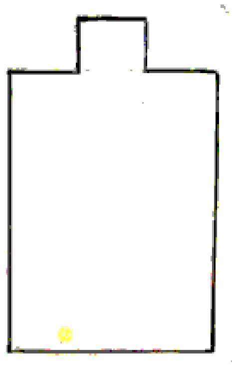

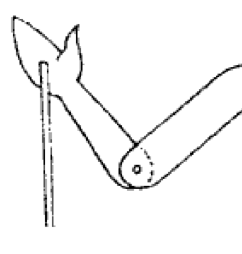

నిర్వహణ విధానం

సీన్ నెం: 1 : టైమ్ : ఉదయం 8.50గం॥లు **లొకేషన్ :** ఇంటిలో

చిన్ని, తండ్రి పుస్తకాలు పట్టుకుని స్టేజి కి ఒక పక్క ని నిలబడి ఉంటాడు. చిన్ని, స్టేజికి ఇంకో పక్కనుండి వచ్చి తండ్రిని చూసి

చిన్ని : నాన్న.....! నాన్న.....! మనం సెలవులకు నానమ్మ వాళ్లింటికి ఎప్పుడు వెళ్దాం?

తండ్రి : అరే... చిన్నీ...! నీకు చెప్పలేదు కదా!.... నిన్న నానమ్మ ఫోను చేసింది. సాయంత్రం నానమ్మ మనింటికి వస్తోంది. ఇక మీదట నానమ్మ మనతోనే ఉంటుంది.

చిన్ని : నానమ్మ ....? మనింటికా...? ఇక ఎప్పటికి మనతోనే ఉంటుందా?.... (తల్లి ప్రవేశం....)

తల్లి : అవును చిన్ని... ఇక ఎప్పటికి నానమ్మ మనతోనే ఉంటుంది....మేము ఆఫిస్ కు వెళ్లినా నీకు తోడుగా ఉంటుంది. ఇద్దరు కలసి నీ గదిలోనే పడుకొండి. రోజా రాత్రి పూట నీకు మంచి మంచి కథలు చెప్తుంది...

చిన్ని : నా గదిలోనా...?

తండ్రి : అవున్రా తల్లీ.... నీ గదిలోనే....

చిన్ని : నానమ్మ మనతోనే ఉండడం వరకు ఒకె... కాని నా గది ఇవ్వను....

తల్లి : అదిగొ... అలా అనొద్దు... నానమ్మ తొ సర్దుకోవాలి... సాయంత్రం నువ్వు స్కూల్ నుంచి వచ్చి నీ రూమే అంతా నీట్‌గా సర్దాలి. నానమ్మ కు తన సామాను సర్దుకోవటంలో హెల్ప్‌చేయాలి. నేను సాయంత్రం నానమ్మ ను స్టేషన్ నుండి తీసుకొని వస్తాను. తన కోసం సెలవు ఆఫీసుకు పెట్టాను.

తండ్రి : నానమ్మ వచ్చాక ఆమెను ఇబ్బంది పెట్టకూడదు. సరేనా...

చిన్ని : ఆ.. అలాగే. (మనసులో – అబ్బా నానమ్మ వాళ్ళింటికి మనం వెళ్తే బాగుంటుంది. కాని ఆమె ఇక్కడికి వస్తే ఏం బాగోదు – అనుకుంటూ స్కూల్‌కి వెళ్లిపోతుంది.) స్కూల్ నుంచి వస్తూ –

సీన్ నెం: 2

చిన్ని : రోజూ అమ్మా నాన్న ఆఫీసు నుంచి వచ్చేదాకా కంప్యూటర్ గేమ్స్ ఆడుకునే దాన్ని. ఈరోజు నుంచి నానమ్మ ఉంటుంది. అవన్నీ కుదరవేమో..

నానమ్మ: (వచ్చి తలుపు తీసి) అరే చిన్నీ వచ్చేసింది. ఏంటి తల్లి అంత చిక్కిపోయావే.. ఆ బ్యాగ్ నీకన్నా బరువు ఉన్నట్టుంది. ఎందుకురా, ఇంతలా చిక్కిపోయావే. పోయిన పండక్కు వచ్చినపుడు బాగానే ఉన్నావుగా. సరిగా తినటం లేదా?

తల్లి : కాస్త అలా అడగండి అత్తయ్య, పొద్దున్న, రాత్రి బతిమాలితే తినదు. మధ్యాహ్నం సంగతి దేవుడికే తెలియాలి.

నానమ్మ: మీరిద్దరూ ఆఫీసు హడావుడిలో పడి దాన్ని పట్టించుకోవట్లేదా?

తండ్రి : అసలు మా మాటా వింటే కదా, ఇంట్లో వండింది తింటేకదా అమ్మా! అస్తమానం బయటవి కొనిపెట్టమంటుంది. కొనిపెట్టకపోతే తిండి మానేస్తుంది. దానికి తోడు ఆ దిక్కుమాలిన కార్టున్ ప్రొగ్రామ్ లు ఆ టి.వి లో....

నానమ్మ : చిన్ని, అమ్మ ఇంట్లో వండింది ఆరోగ్యానికి మంచిది కదా. ఆయిన నేను వచ్చానుగా, ఇక వీరి ఆట కట్టేసి, అన్నీ సెట్‌చేస్తాను.

చిన్ని : పో నానమ్మ, రాగానే నువ్వు కూడా వాళ్ళ గ్యాంగ్‌లో చేరిపోయావు. నీతో నేను మాట్లాడను.

నానమ్మ : నా చిన్ని కదూ, నిన్ను ఇంకేం అడగను. కాళ్లు చేతులు కడుక్కొని కాస్త తిను. మనం హాయిగా కబుర్లు చెప్పుకుందాం.

సీన్ నెం: 3 (తెల్లవారుతుంది) నానమ్మకు బాయ్‌చెప్పి చిన్ని స్కూలుకి, చిన్ని తల్లితండ్రులు ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోతారు. సాయంత్రం చిన్ని స్కూలు నుంచి వస్తుంది.

నానమ్మ : చిన్నీ వచ్చావా! రా.., త్వరగా ముఖం కాళ్లు చేతులు కడుక్కుని, రా. పాలు తాగి టిఫిన్ తిందువుగాని.

చిన్ని : వస్తా ఆగుఆగు నానమ్మ, ఇప్పుడు టి.వి లో నా ఫేవరేట్ షో వస్తుంది. అది చూసేదాకా నేను ఏపనీ చేయను.

నానమ్మ: ఆ టి.వి ఎక్కడకు వెళ్తుంది చిన్ని, ఆ చెమటకంపుతో ఎక్కువ సేపు ఉంటే ఆరోగ్యం పాడవుతుంది. ముందు షూస్ తీసేసి, ఫ్రెష్ అయి నీకు నచ్చినట్లే చెయ్యి. లే నాన్న.. మంచి దానివి కదూ..

చిన్ని : ఆగు నానమ్మ, నీకేం తెలియదు. 5 మినిట్స్...

నానమ్మ: చిన్ని ఇదిగో, ఇలా అయితే మీ అమ్మకు ఫోను చేస్తాను.

చిన్ని : (మనసులో చూస్తున్న పిల్లలతో) నానమ్మ మాఇంటికి రాకున్నా బాగుండేది

నానమ్మ: ఇదిగో ఈ టిఫిన్ తిని, పాలు తాగి హోం వర్క్ చేసుకో, సరేనా..

చిన్ని : హోం వర్క్ మమ్మీ వచ్చాక చేస్తాను నానమ్మ, నాకు పాలు వద్దు ఏం వద్దు.

నానమ్మ: అలా అంటే ఎలా తల్లి. సాయంత్రం పాలు తాగి, పండ్లో లేదా ఏదైనా తేలికపాటి ఆహారం తీసుకోవాలి. అప్పుడే ఆరోగ్యంగా బలంగా ఉంటారు.

చిన్ని : (మనసులో చూస్తున్న పిల్లలతో– నానమ్మ సోది ఆపేలా లేదు)

నానమ్మ: సరే, సరే నేను అలా దుకాణం దాక వెళ్తున్నా. కారం కొనుక్కోని వస్తాను.... గుమ్మం తలుపు మూసుకో... అసలే రోజులు బాగా లేవు. లోపలికి ఎవరైనా వచ్చేస్తే.

చిన్ని : (సంతోషంగా) అబ్బా, నానమ్మ వేస్తాలే. ముందు నువ్వెళ్ళు.
నానమ్మ .. తలుపు దగ్గరకు వేసుకో అంటూ... (నానమ్మ బయటకు వెళ్ళిపోతుంది)

చిన్ని : హమ్మయ్య నానమ్మ లేదు. నేను కాసేపు ఎంచక్కా....టి.వి చూడొచ్చు.....

(తెరిచి ఉన్న డోర్ లోంచి దొంగ ఇంట్లోకి జొరబడలేడు. ఇంట్లో చిన్ని ఒక్కతే ఉందన్న విషయం అతను గుర్తిస్తాడు. చాకుతో వచ్చి చిన్ని ని బెదిరిస్తాడు.

దొంగ : మర్యాదగా బీరువా తాళాలు ఎక్కడున్నాయో చెప్పు...

చిన్ని : (ఏడుస్తూ...) నాకు తెలియదు..నాకు తెలియదు.

దొంగ : ముందు ఆ నోరు ముయ్యి.... ఏడిస్తే వదిలేస్తా అనుకున్నావా? నేనంత అమాయికుడిని కాదు. మర్యాదగా తాళాలు ఎక్కడున్నాయో చెప్పు.

పద – చూపించు తాళాలు ఎక్కడున్నాయో.

(ఈలోపు షాపు నుంచి వచ్చిన నానమ్మ, దొంగను, చిన్ని ని గమనించి పరిస్థితి అర్థం చేసుకుంటుంది. దొంగచాటుగా అదునుకోసం నక్కి చూస్తు ఉంటుంది. బీరువా ఉన్న గదిలోకి వెళ్ళుతున్న దొంగను కర్ర తో తల మీద గట్టిగా కొడుతుంది...తిరిగిన అతని కళ్ళలో కారం కొడుతుంది నానమ్మ. దొంగ మంటతో చిందులు తొక్కుతుంటాడు.

దొంగ : అమ్మో– – అబ్బా? అబ్బ.

అప్పుడే చిన్ని కర్రతో బాదుతుంది... నేల మీద పడిపోయేలా చేస్తుంది. వెను వెంటనే నానమ్మ, చిన్ని ఆ దొంగను, ఆ గదిలో వదిలి బయిటకు వచ్చి గడి వసేస్తారు. పోలీసులకు ఫోను చేసి దొంగను పట్టిస్తారు.) తెలుగు ఎవరికి వారే గొప్ప చెట్టు కోరిక పాఠాన్ని కూడా ఇదేవిధంగా పిల్లలచేత ఆభినయింప చేయవచ్చు.

తరగతి	:	నాలుగు
పప్పెట్రీ రకం	:	స్టిక్ పప్పెట్లు/ వేలు (ఫింగర్) పప్పెట్లు
అంశం	:	పరిసరాలవిజ్ఞానం
సామర్థ్యం	:	పెంపుడు జంతువులు, అడవి జంతువుల పరిచయం
పాఠం	:	మొక్కలు జంతువులు
పాత్రలు	:	పెంపుడు జంతువులు ; కోడి పిల్ల, ఆవు, మేక, కాకి, బాతు, పావురం, కోడి, అడవి జంతువులు
కావలసిన వస్తువులు	:	పాతకార్డులు, ఫెవికాల్, చార్ట్‌కాగితం, రంగులు
తయారుచేయు పద్ధతి	:	బొమ్మలో చూపిన విధంగా అన్ని బొమ్మలను చార్ట్ కాగితం పైన గీసుకొని కత్తిరించుకొని రంగులు వేయాలి. ఆ తరువాత మీ చూపుడు వేలు సరిపడే కార్డు ముక్కను రోల్‌లాగా మడతపెట్టి అతికించాలి. ఈ అతికించిన రోల్ బొమ్మపైన వెనుకవైపు అంటించి మీ రెండు చేతుకు తొడుక్కొని బొమ్మ సంభాషణకు తగినట్లుగా మాడ్యులేట్ చేస్తూ గొంతు మారుస్తూ కథను చెబితే పిల్లలు ఆసక్తిగా వింటారు.
వేలు పప్పెట్ల స్టేజి	:	వేలు పప్పెట్లు ఆడించడానికి ఏ విధమైన స్టేజి అవసరం లేదు. రెండు చేతుల చూపుడు వ్రేళ్ళకు రెండు బొమ్మలను తొడుక్కొని కథకు అనుగుణంగా బొమ్మలను మారుస్తూ, కథను టీచరు చెబితే పిల్లలు ఎంతో ఆసక్తిగా వింటారు
సూచనలు	:	బొమ్మలు వేయడం రాకుంటే పుస్తకంలోని బొమ్మలను జిరాక్స్ తీసుకొని, రంగులు వేసుకొని ఉపయోగించవచ్చు. ఈ బొమ్మలను స్టిక్ పప్పెట్లలో కూడా తయారుచేసి ప్రదర్శించవచ్చు. ఇదేవిధంగా తెలుగులో మిత్రలాభం, తోడేలు గర్వం, మానవసేవ ఆనే పాఠాలకి సంబంధించిన బొమ్మలను పిల్లలచేత తయారుచేయించి, వారి చేతనే ఆడింపచేయవచ్చు.

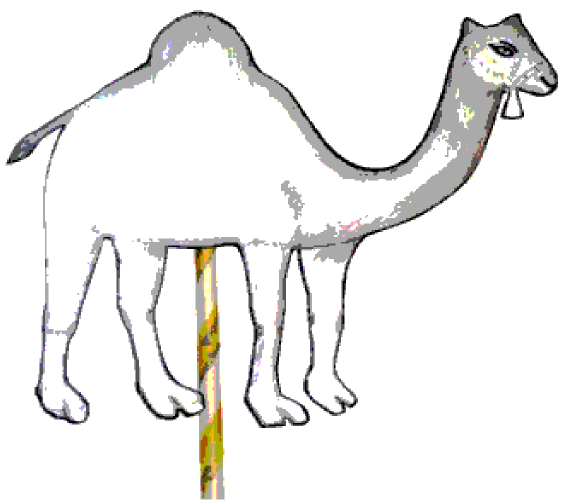

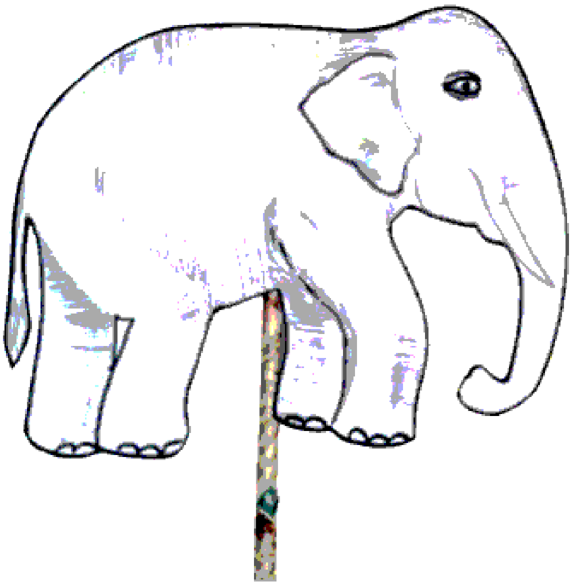

ఏనుగమ్మ ఏనుగు
ఎంతో పెద్ద ఏనుగు
మావూరొచ్చింది ఏనుగు
మా ముందు నిలిచింది ఏనుగు 2॥

ఏనుగు పైన నేనెంత
మబ్బులు దుబ్బులు తాకినంత
ఏనుగు ఎదుట నేనెంత
ఇంతింత ఇంతింత
చిటికన వేలు అంతంత

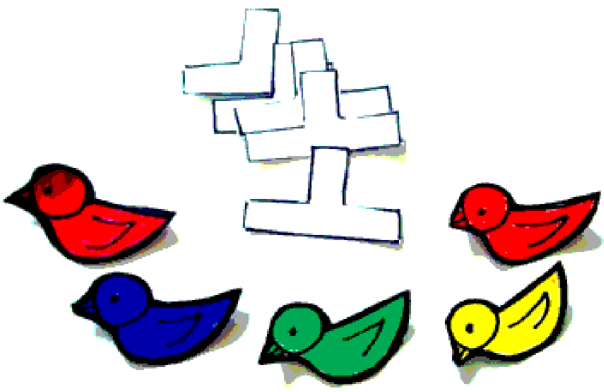

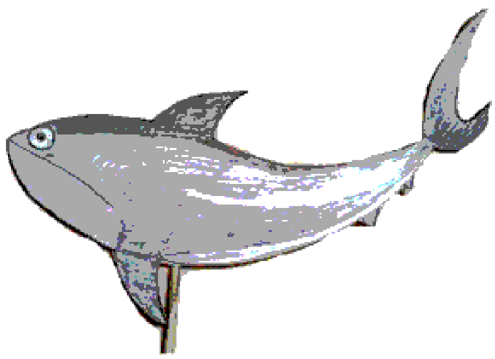

తరగతి : నాలుగు

పప్పెట్రీ రకం : స్టిక్ పప్పెట్లు/ వేలు పప్పెట్లు

అంశం : పరిసరాల విజ్ఞానం

సామర్థ్యం : ఆరోగ్యం

పాఠం : మానవ శరీరం ఆరోగ్యం పరిశుభ్రత.

స్టిక్ పప్పెట్లు/ వేలు పప్పెట్లు : కళ్ళు, నోరు, ముక్కు, బ్రష్.

తయారీ విధానం : తరగతి బొమ్మలలో చూపిన విధంగా కళ్ళు, నోరు, ముక్కు బ్రష్ నమూనా బొమల్మను డ్రాయింగ్‌గా వేసుకోవాలి. చార్ట్‌ను రెండుగా మడతపెట్టి అవుట్ లైన్ వెంట సరిగ్గా కత్తిరించాలి. తగిన రంగులను వేసిన బొమ్మ ఉన్న సైజు కన్నా రెట్టింపు పరిమాణంలో బద్దను కాని కాగితం ను రోల్ లాగా చుట్టి ఫెవికాల్‌తో చార్ట్‌కు ఒక వైపున అంటించాలి. రంగు ఆరిన తరువాత పెయింట్ చేస్తే బొమ్మ తయారవుతుంది.

ఇదే విధంగా అన్ని బొమ్మలూ తయారుచేసుకోవాలి. తరువాత ఈ క్రింది విధంగా కధ ను ముగ్గరు లేదా నలుగురు పిల్లలచేత తగిన విధంగా బొమ్మలను ఆడిస్తే పిల్లలు బాగా ఆనందిస్తారు

నిర్వహణ విధానం : కళ్ళు, నోరు, ముక్కు, బ్రష్. వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను పరిచయం చేసుకొంటూ తెరపైకి వస్తాయి. కన్ను తను చాలా సున్నితం అని తెలుపుతుంది. ముక్కు, నోటి వాసన చూసి సరిగా తోముకోమని హెచ్చరిస్తుంది. ఇలా పిల్లల చేత ఒక కధ ను రాయించి ఆడించవచ్చు.

రెండవ తరగతి లో కూడ ఈ పాఠాన్నీ ఊపయెగించవచ్చు.

తరగతి : నాలుగు

పప్పెట్రీ రకం : స్టిక్ పప్పెట్లు/ వేలు పప్పెట్లు

అంశం : పరిసరాలవిజ్ఞానం

సామర్థ్యం : విటమినులు పరిచయం

పాఠం : మన ఆహారం

డాక్టర్ కొక్కొరోక్కో

(డా. కొక్కొరోక్కో మెడలో స్టెతస్కోపు అని బోర్డు ఉంటుంది. చిన్నా పెద్దా జంతువులన్నీ చూడు చూడుమని చుట్టు చేరతాయి.)

కోడిపెట్ట : డాక్టరుగారూ ఓ డాక్టరు గారూ
నేనండీ శ్రీమతి కోడి.....
చూడండీ నా పిల్లలు వీళ్లే
మొన్నటి వరకు ఊలు బంతిలా
ఉన్నారండీ వీళ్లంతా
ఇదిగో ఇటు చూడండీ...
వణికే కాళ్లూ చూశారా ?
అయ్యో ఇక మీరే దిక్కు
ఏమి దారి నాకయ్యా డాక్టర్? // డాక్టరు//

డాక్టరు : అన్ని పరీక్షలు చేశానమ్మా
ప్రమాదం ఇది బెరి బెరి జబ్బు
భయపడకమ్మా ఓ కోడి
నయమౌతుంది బెరిబెరి
ఇది బి విటమిన్ లోపం
ఆహారంలో మార్పులు చేస్తే సరి
పారిపోవును బెరి బెరి బెరి బెరి // డాక్టరు//

అమ్మ : ఏమి మార్పులో చెప్పండీ డాక్టర్
మీరే కాపాడాలీ డాక్టర్

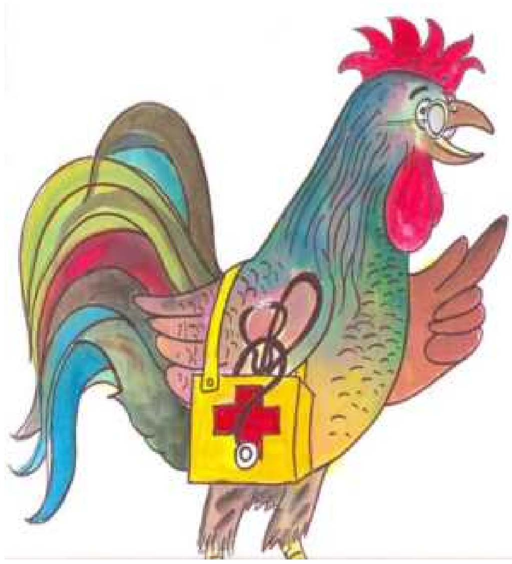

డాక్టరు : ప్రతిపూటా పెట్టాలీ తవుడు
గోధుమలూ గింజ ధాన్యములు
వేరు శనగలు బాగా పెడితే
తేరుకుంటారు పిల్లలు
నువ్వుల బెల్లం పెట్టమ్మా
నవ్వుతూ తింటారు చిన్నారులు
పోషకమగు ఆహారం ఇస్తే
మీదరికే రాదు బెరి బెరి //భయ//

ఎలుక : చూడండీ చిట్టెలుకలు డాక్టర్
కాళ్లూ వాచెను కడుపులు ఉబ్బెను
ఎముకల పోగై వేళ్లాడినవి
అయ్యయ్యో అసలన్నం ముట్టవు.

డాక్టరు : ఏడవకమ్మా ఎలుకమ్మా
ఇది లివర్ జబ్బు అంతే
బలవర్ధకమగు ఆహారం ఇవ్వాలమ్మా ప్రతిరోజుపెట్టాలీ...
గింజ ధాన్యములు ...

(అని పిల్లలచేత పోషకాహార లోపం వలన వచ్చే జబ్బులు గురించి ఆవగాహన కలిగించవచ్చును. పిల్లల చేత ముందుగా ఏఏ ఆహార లోపంవలన ఏఏ జబ్బులు వచ్చే ఆవకాశం ఉందో వివరించాలి. ఎన్ని రకాల జబ్బులు - కారణాలు వాటికి ఆణుగుణంగా నచ్చిన జంతువులను పాత్రలుగా చేసి తరగతి లోని పిల్లలందరిని భాగస్వాములను చేయవచ్చు.

తరగతి : 5

పప్పెట్రీ రకం : స్టిక్ పప్పెట్లు

అంశం : జీవన నైపుణ్యం - విలువైన జీవితం

సామర్థ్యం : విలువలు, సహేతుకంగా అలోచించడం. నితి-నిజాయితి. ఆత్మవిశ్వాసం. శ్రద

కథ : భూతం నేర్పిన పాఠం

స్టిక్ పప్పెటుపాత్రలు : భూతం, మనిషి

కావలసిన వస్తువులు : ఫెవికాల్, రంగులు, వెదురుబద్దలు, దళసరి చార్ట్ కాగితం, కత్తెర.

తయారీ విధానం : బొమ్మలలో చూపిన విధంగా భూతం,మనిషి నమూనా బొమల్మను డ్రాయింగ్‌గా వేసుకోవాలి. చార్ట్‌ను రెండుగా మడతపెట్టి అవుట్ లైన్ వెంట సరిగ్గా కత్తిరించాలి. తగిన రంగులను వేసిన బొమ్మ ఉన్న సైజు కన్నా రెట్టింపు పరిమాణంలో బద్దను కాని కాగితం ను రోల్‌లాగా చుట్టి ఫెవికాల్‌తో చార్ట్‌కు ఒక వైపున అంటించాలి. భూతం బొమ్మ ను మనిషి కన్నా రెట్టింపు పరిమాణంలో తయారుచేయాలి.

తరువాత ఈ క్రింది విధంగా కథను ఇద్దరు ఆడిస్తూ, ఇద్దరు లేదా నలుగురు పిల్లలచేత తగిన విధంగా పాట పాడుతూ బొమ్మలను ఆడిస్తే పిల్లలు బాగా ఆనందిస్తారు.

టీచర్; చిన్నారి బాలలూ... మనిషి జీవితం ఎంతో విలువైనది. తలచుకుంటే మనిషి ఎన్ని గొప్ప పనులైనా చేయగలడు. మీకు తెలుసు కదా... మానవుడు తన బుద్ధిని ఉపయోగించి ఎన్నో అద్భుతమైన సాధనాలు కనిపెట్టాడు. రాకెట్లో చంద్రమండలానికి కూడా వెళ్లొచ్చాడు!... ఐతే, కొంతమంది మనుషులుంటారు. పాపం... వాళ్లు ప్రతి చిన్న సమస్యకు నిరాశపడిపోతుంటారు. ఏదైనా కష్టం ఎదురైతే, చాలా బాధపడిపోతుంటారు. తమ జీవితం ఇలా అయిపోయిందనే అని ఏడుస్తూ కూచుంటారు. అలాంటివాడే నిరుద్యోగి నిరంజనం. అతనికి ఓ భూతం ఎలా బుద్ధి చెప్పిందో - ఆ గమ్మత్తయిన కథేమిటో 'విలువైన జీవితం' బొమ్మలాటలో చూద్దామా...

నిరుద్యోగి నిరంజనం పాట :

పల్లవి : నిరుద్యోగినండీ బాబూ. నిరుద్యోగినండీ

చరణం : పనిచేయాలని ఉన్నా... ఎవరూ నా మొక వినరన్నా...
నిలువ నీడ లేదన్నా... ఇది విలువలేని బతుకన్నా ॥ నిరుద్యోగి ॥

వచనం : ఉద్యోగం కోసం నేను ఎన్ని కష్టాలు పడ్డానో...

పాట : తూరుపు వెళ్తే - ఉత్తరమేదన్నారు.....
పడమర వెళ్తే - దక్షిణం ఏదన్నారు ॥ నిరుద్యోగి ॥

వచనం : ఉత్తరం వైపు, దక్షిణం వైపూ వెళ్లానండీ. అప్పుడందరూ తూరుపు తిరగి దణ్ణం పెట్టమన్నారు... హు... ఉద్యోగం లేని నా బతుకెందుకు... వృథా... అందుకే నేను చచ్చిపోవాలి. అడవికి వెళ్తే అక్కడ ఏ జంతువుకైనా ఆహారమైపోవచ్చు. ఆ... అదిగో... అడవి ఆహా... జంతువులన్నీ ఈ అడవిలో ఎంత ఆనందంగా

తిరుగుతున్నాయి.. అదిగో మృగరాజు సింహం... పులి... ఏ జంతువు ఆయిన నన్ను తింటది... హు... సింహం... పులి కూడా నన్ను వదిలేసింది. నేను మనుషులకే కాదు... ఈ జంతువులకు కూడా లోకువైపోయాను. సరే... ఆ చెట్టు దగ్గరకెళ్తాను. ఆ చెట్టుమీద ఏ భూతమైనా ఉంటే... నన్ను చంపుకు తినేస్తుంది కదా... ఓ భూతమా... రా... నీ ఆకలి తీర్చడానికి నే వచ్చాను... రా!

భూతంపాట: **పాటకు ముందు వచనం :** "అహ్హహ్హా.. అహ్హహ్హా. నా చెట్టు నీడలోనికి ఒక
నరుడా.. దుస్సాహసం.. దుస్సాహసం.
ఎవడివిరా ఓ నరుడా ? నువ్వెవడివి రా... వానరుడా ?.....
కాకులు దూరని కారడవి చీమలు దూరని చిట్టడవి
నువ్వెలా దూరావు నరుడా.?? ఎవడివిరా నరుడా ??
నువ్వెవడివిరా... వానరుడా ॥??

నిరుద్యోగి : నేనెవరో, ఎలా వచ్చానో నీకెందుకుగాని ముందు నన్ను చంపేసి, నీ ఆకలి తీర్చుకో...

భూతం : ఆ... ఎవణ్ణిబడితే వాణ్ణీ చంపేయడానికి నేను చెడ్డభూతాన్ని కాదురా.. మంచిభూతాన్ని... చెప్పు... నీ కష్టం ఏమిటో... నేను సాయం చేస్తా.

నిరుద్యోగి : ఏమిటీ... నువ్వు మంచి భూతానివా.. ఆశ్చర్యంగా ఉందే... సరే... చెప్తాను... నాకు ఉద్యోగం దొరక్క కష్టాల్లో మునిగిపోయాను. బతుకుమీద విసుగొచ్చి, చావాలనుకున్నాను. ఇప్పుడు నేను బతకాలంటే, డబ్బు కావాలి.

భూతం : అర్భకుడా... డబ్బు వూరికే ఎలా వస్తుందనుకున్నావురా. నీ దగ్గర బోలెడంత ఆస్తి ఉందికదా... దాన్ని అమ్ముకుని బతకొచ్చు కదా!

నిరుద్యోగి : నా దగ్గర ఆస్తిఉందా... ఏముంది బూడిద...

భూతం : బూడిద కాదురా గాడిదా...

పాట : ఇస్తావా నీ... కళ్లు ... మిలమిలమెరిసే కళ్లు...విలువైన బంగారు కళ్లు ...
నీ కళ్లకు నాధర లక్ష..... ఆ డబ్బేరా నీకు శ్రీరామరక్ష ॥ఇస్తావా॥

నిరుద్యోగి : ఆ... కళ్లు తీసి ఇవ్వాలా పాపం... కళ్లులేని బతుకే ఒక శాపం ॥కళ్లుతీసి॥
అందమైన లోకాన్ని చూసేవే కళ్లు... కళ్లేగా నా పాలిటి బంగారు వాకిళ్లు ॥కళ్లుతీసి॥

భూతం : సరే... నీ కళ్లు నీదగ్గరే ఉంచుకో...

భూతంపాట: ఇవ్వు... ఇవ్వు... ముచ్చటైన... కాళ్లు నీ కాళ్లకు నేనిస్తా రెండు లక్షలు ॥ఇవ్వు॥

నిరుద్యోగిపాట: కాళ్లుంటేనే కదా నడకలేదంటే, వేయాలి పడక ఇవ్వనంటే ఇవ్వను... అసలివ్వను నాకాళ్లకు మొక్కుతా... అసలివ్వను॥ కాళ్లుంటేనే ॥

భూతంవచనం: ఐతే, కాళ్లుకూడా ఇవ్వవన్నమాట... సరే!

పాట నీ చేతులున్నాయి చూడు వాటి ఖరీదు మూడు... మూడు లక్షలు ఇచ్చేస్తా...
నీ రెండు చేతులూ తీసేస్తా... ॥నీ చేతులున్నాయి॥

నిరుద్యోగివచనం : వద్దు బాబోయ్ వద్దు...

పాట : చేతులతోనే చేతలు నా బతుకును నడిపే రాతలు
చేతులుంటే అన్నం తింటూ... లేకుంటే, ఈ బతుకే తంటా! ॥చేతులతోనే॥

వచనం : ఇవ్వను నాచేతులు నీకివ్వను

భూతం (వచనం) : నీ కళ్ల ఖరీదు లక్షన్నాను. కాళ్ల ఖరీదు రెండు లక్షలన్నాను. చేతులకు మూడు లక్షలు ఇస్తానన్నాను ఇవ్వనన్నావు. లక్షలకు లక్షల విలువైన అవయవాలు, బుద్ధి నీకున్నాయి. అయినా, నీ జీవితానికి విలువలేదనుకుని, చావాలనుకుంటున్నావు. ఇప్పుడైనా నీ విలువెంతో తెలుసుకున్నావా! వాటిని తెలివిగా ఉపయోగించి, బతకాలి. అందరూ ఉద్యోగాలే చేయాలా? కష్టపడి, న్యాయంగా ఏ పనైనా చేసి, బతకొచ్చు. ఇంకెప్పుడూ చచ్చిపోవాలని ఆలోచించకు... వెళ్లు... కష్టపడి సంపాదించి మంచి పేరు తెచ్చుకో...

నిరుద్యోగి : భూతమా... నువ్వు నా కళ్లు తెరిపించావు... నిజంగా నువ్వు మంచి భూతానివే... ఇప్పుడునాకు అర్థమైంది... మనిషి బతుకెంత విలువైనదో... వెళ్లొస్తా... ఆ...ఆ... ఇంకెప్పుడూ ఇక్కడికి రాను... నీ మాటలు మాత్రం నేనెప్పుడూ గుర్తుంచుకుంటాను.

నిరుద్యోగిపాట: కళ్లున్నాయి... కాళ్లున్నాయి
చక్కని చేతులు రెండున్నాయి
ఇక కాయకష్టమూ చేసేస్తా...
హాయిగా సిరులు పండిస్తా

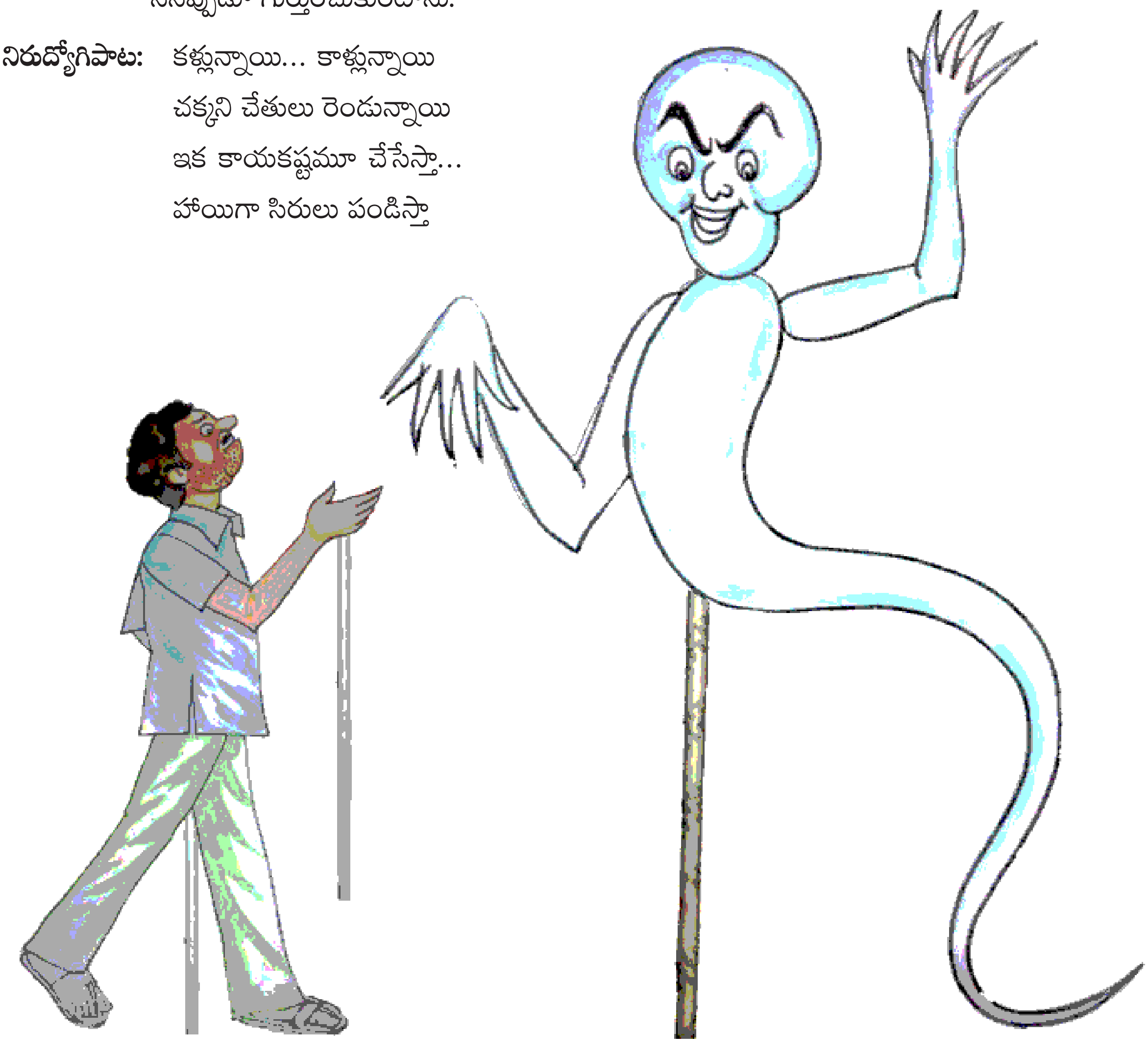

సంగీతం

- పాఠ్యపుస్తకంలోని గేయాలు
- అభినయ గేయాలు
- జానపద గేయాలు
- సినిమా పాటలు
- శాస్త్రీయ సంగీతం

సంగీతం

పాట మనిషికి ప్రాణం వంటిది అంటారు. సంగీతం మనుషులను, పశుపక్ష్యాదులను ఆనందంలో ఓలలాడిస్తుందని కూడా అంటారు. సంగీతానికి పెద్ద, చిన్న వయోబేధాలేమీ ఉండవు. జీవితంలో పాటపాడని మనిషే ఉండడట. పాట విని పరవశించని వారిని బండరాయితో పోలుస్తుంటారు. మనలోని సంతోషం, బాధ, కోపం మొదలైన భావాలన్నింటినీ రాగయుక్తంగా పాటరూపంలో వ్యక్తపరుస్తుంటారు.

పాఠశాలలో చేరిన పిల్లలు మొదలుకొని ఎవరైనాసరే పాట పాడడానికి పాడేవారితో గొంతు కలపడానికి ఆసక్తిని ప్రదర్శిస్తారు. అందువలనే ప్రాథమికస్థాయిలో విద్యలో పాటలకు అంత్యంత ప్రాధాన్యత కల్పించారు. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయుడు ఒకటవ తరగతినుండే పిల్లలకు అభినయగేయాలు నేర్పాలి. అదేవిధంగా పాఠ్యపుస్తకాలలో ఉండే గేయాలకు రాగం కూర్చి పిల్లలతో పాడించాలి. పిల్లలందరూ పాఠశాలలోని అన్ని తరగతులలో ఉండే గేయాలను పాడవచ్చు. దీనితో తరగతి అంతరాలు అంతగా ఆటంకం కలిగించవు. మూడోతరగతి పిల్లలు సైతం ఐదో తరగతి పాటలు పాడడానికి ఆసక్తిని ప్రదర్శిస్తారు.

పాట నేర్పడం ఎలా ?

- పాట నేర్పడానికి ముందు పాటను పాడిగానీ, సి.డి. ద్వారాగానీ వినిపించాలి.
- పాట గురించి పిల్లలతో చర్చించాలి. భావాన్ని వివరించాలి.
- ముందుగా పల్లవిని తరువాత చరణాన్ని నేర్పాలి.
- పాటమొత్తం ఒకేసారి కాకుండా ఒక చరణం తరువాత మరొకటి నేర్పాలి.

పాఠ్యపుస్తకంలోని గేయాలకు స్వరం చేకూర్చి మార్కెట్‌లో దొరికే సి.డి.లు, క్యాసెట్‌లు కూడా ఉపయోగించవచ్చు. అదేవిధంగా పిల్లలు సొంతంగా నేర్చుకున్న సినిమాపాటలు, జానపదగేయాలు కూడా పాడించాలి. గ్రామంలో ఉండే పాట పాడేవారిని బడికి ఆహ్వానించి వారిచే నేర్పించాలి.

ఐదవ తరగతి పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు కనీసం 20 పద్యాలు, 10 శ్లోకాలు, 10 పాటలు పాడగలిగి ఉండేలా ఉపాధ్యాయుడు కృషిచేయాలి.

(శాస్త్రీయ సంగీతాన్ని సి.డి. ద్వారా లేదా స్థానికంగా ఉండే సంగీత ఉపాధ్యాయుని సమక్షంలోనే సాధన చేయాలి.)

శ్లోకాలు, పద్యాలు

1. మాణిక్యవీణాముపలాలయంతీం మదాలసాం మంజుల వాగ్విలాసామ్
మహేంద్ర నీలద్యుతి కోమలాంగీం మాతంగ కన్యాం మనసాస్మరామి
చతుర్భుజే చంద్రకళావతంసే కుచోన్నతే కుంకుమరాగ శోణే
పుండ్రేక్షు బాణాంకుశ పుష్పదాపహస్తే నమస్తే జగదేకమాతః

2. శ్రీవాణీ గిరిజాశ్చిరాయ దధతో వక్షోముఖాంగేషు యే
లోకానాం స్థితిమాపహస్త్యవిహతాం స్త్రీ పుంసయోగోద్భవామ్
వేదత్రయమూర్తయ స్త్రీపురుషాస్సంపూజితావస్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమాంబుజభవ శ్రీకంధరాశ్శ్రేయసే

– నన్నయ – మహాభారతం – ఆదిపర్వం – తొలిపద్యం

3. ఓం సహనావవతు – సహనౌ భునక్తు – సహవీర్యం కరవావహై
తేజస్వినావధీతమస్తు – మావిద్విషావహై
ఓం శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః

– ఉపనిషత్తులు

4. పవిత్రాణాయ సాధూనాం – వినాశాయచ దుష్కృతాం
ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ – సంభవామి యుగే యుగే

– భగవద్గీత

5. గురుః బ్రహ్మ, గురుర్విష్ణు, గురుర్దేవో మహేశ్వరా
గురు సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ – తస్మై శ్రీ గురవే నమః

6. సరస్వతీ నమస్తుభ్యం వరదే కామరూపిణీ
విద్యారంభం కరిష్యామి సిద్ధిర్భవతు మే సదా

7. జ్ఞానానంద మయీ వాణీ జితైశ్వర్యాధికారిణీ
కచ్ఛపీనిక్వణత్ పాణీ స్వేచ్ఛాంబర విహారిణీ

8. లక్ష్మీం క్షీర సముద్రరాజ తనయాం శ్రీరంగధామేశ్వరీం
దాసీభూత సమస్తదేవ వనితాం లోకైక దీపాంకురాం
శ్రీమన్మందకటాక్ష లబ్ధవిభవ బ్రహ్మేంద్ర గంగాధరాం
త్వాం త్రైలోక్య కుటుంబినీం సరసిజాం వందే ముకుందప్రియామ్

9. కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షం జపనో నాస్తి పాతకః
మౌనేన కలహూ నాస్తిః నాస్తి జాగరతో భయః

10. సత్యం మాత పితా జ్ఞానం ధర్మోభ్రాతా దయా సఖా
శాంతిః పత్నీ క్షమాపుత్రః షడేతే మమ బాంధవాః

పద్యాలు

మహాభాగవతం - పోతన

1. శారద నీరదేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుషారఫేన రజతాశల కాశ ఫణీశ కుంద మం
దార సుధాపయోధి సితతామర సామర వాహినీ శుభా
కారతనొప్పు నిన్ను మదిగానగనెన్నడు గల్గు భారతీ

2. తల్లీ నిన్ను దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబందున నిల్పి జృంభణముగా నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదు వాక్కునను సంప్రీతిన్ జగన్మోహినీ
పులాబ్జాక్షి సరస్వతీ, భగవతీ పూర్ణేందుబింబాననా

3. నల్లనివాడు, పద్మ నయనంబులవాడు, కృపారసంబు పై
జల్లెడువాడు; మౌళిపరిసర్పిత పింఛమువాడు నవ్వు రా
జిల్లెడు మోంఉవాడొకడు చెల్వల మానధనంబు దెచ్చె నో
మల్లియలార, మీ పొదలమాటున లేడు గదమ్మ చెప్పరే

4. కారే రాజులు? రాజ్యముల్ గలుగవే? గర్వోన్నతిం బొందరే?
వారేరీ? సిరిమూట గట్టుకొని పోవం జాలిరే? భూమిపై
బే రైనంగలిదే? శిబిప్రముఖులం బ్రీతిన్ యశఃకాములై
యీరే కోర్కులు? వారలన్ మరచిరే యిక్కాలమున్? భార్గవా

5. మందారమకరంద మాధుర్యమును దేలు
మధుపంబు వోవునేమదనములకు?
నిర్మల మందాకినీ వీచికల దూగు
రాయంచ చనునె తరంగిణులకు?
లలిత రసాల పల్లవ ఖాదియే చొక్కు
కోయిల సేరునే కుటజములకు?
పూర్ణేందు చంద్రికాస్ఫురిత చకోరక
మరుగునే సాంద్ర నీహారములకు?
అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృత పాన విశేష మత్త
చిత్తమేరీతినితరంబు చేరనేర్చు?
వినుత గుణశీల. మాటలు వేయునేల?

6. లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యె ప్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను; మూర్ఛవచ్చె తనువుండస్సెన్; శ్రమంబయ్యెడిన్
నీవే తపప& నిత పరంబెరుగ మన్నింపందగున్ దీనునిన్;
రావే యీశ్వర; కావవే వరద; సంరక్షించు భద్రాత్మకా.

7. అలవైకుంఠపురంబులో, నగరిలో, నామూల సౌధంబు దా
పల, మందార వనాంతరామృత సరః ప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పల పర్యంక రమావినోదియగు నాపన్న ప్రసన్నుండు వి
హ్వల నాగేంద్రము పాహి పాహి యను కుయ్యాలించి సంరంభియై

8. సిరికింజెప్పదు; శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింప; డే
పరివారంబును జీర; డభ్రగపతింబన్నింప, డాకర్ణికాం
తర ధమ్మిల్లము చక్కనొత్తడు; వివాదప్రోద్ధిత శ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడగు గజప్రాణవనోత్సాహియై

9. అమ్మా మన్ను దినంగ నే శిశువునో? యాకొంటినో? వెర్రినో?
నమ్మంజూడకు వీరి మాటలు మదిన్; నన్నీవు కొట్టంగ వీ
రిమ్మార్గమ్ము ఘటించి చెప్పెదరు; కాదేనిన్ మదీయాస్య గం
ధమ్మాఘ్రాణము సేసి నా వచనముల్ తప్పైన దండింపవే

10. ఎవ్వనిచే జనించు జగ
మెవ్వని లోపల నుండి లీనమై
యెవ్వని యందు డిందు బర
మేశ్వరుడెవ్వడు మూలకారణం
బెవ్వడనాది మధ్య లయు
డెవ్వడు సర్వము దాన యైనవా
డెవ్వడు వాని నాత్మభవు
నీశ్వరనే శరణంబు వేడెదన్
అఖిలరూపముల్ దనరూపమైనవాడు
ఆదిమధ్యాంతములు లేక యలరువాడు
భక్త జనముల దీనుల పాలివాడు
వినడె చూడడె తలపడె వేగరాడె

11. ధ్రువకీర్తిన్ హరి బెండ్లియాడె నిజచేతో హారిణిన్ మాన వై
భవ గాంభీర్య విహారిన్ నిఖిల సంత్కారిణిన్ సాధు బాం
ధవ సత్కారిని బుణ్యచారిణి మహాదారిద్ర్య సంహారిణిన్
సువిభూషాంబర ధారిణిన్ గుణవతీ చూడామణిన్ రుక్మిణిన్

ఇతర కవుల పద్యాలు

12. కురువృద్ధుల్ గురవృద్ధబాంధవులనేకుల్ చూచుచుండన్ మదో
ద్ధరుడై ద్రౌపదినిట్లు చేసిన ఖలున్ దుశ్శాసనున్ లోక భీ
కర లీలన్ వధియించి తద్విపుల వక్షశ్శైల రక్తౌఘ ని
ర్ఘర మర్వీపతి చూచుచుండ అనినాస్వదింతు నుగ్రాకృతిన్

– నన్నయ, మహాభారతం, సభాపర్వం

13. రాజకులైక భూషణుడు రాజమనోహరుడన్యరాజ తే
జో జయశాలి శౌర్యుడు, విశుద్ధయశశ్చరదిందు చంద్రికా
రాజిత సర్వలోకుడపరాజిత భూరి భుజా కృపాణ ధా
రాజల శాంత శాత్రవ పరాగుడు, రాజ మహేంద్రుడున్నతిన్

– మహాభారతము – నన్నయ

14. ఎవ్వాని వాకిట నిభ మద పంకంబు
        రాజభూషణ రజోరాజినగడు
ఎవ్వాని చారిత్రమెల్ల లోకములకు
        నొజ్జయై వినయంబునొరవు గరపు
ఎవ్వాని కడకంట నివ్వటిల్లెడు చూడ్కి
        మానిత సంపదలీనుచుండు
ఎవ్వాని గుణలత లేడు వారాసుల
        కడపటి కొండపై గలయ బ్రాకు
        నతడు భూరిప్రతాప మహా ప్రదీప
        దూర విఘటిత గర్వాంధకార వైరి
        వీర కోటీర మణిఘృణి వేష్టితాంఘ్రి
        తలుడు కేవల మర్త్యుడే ధర్మసుతుడు

– మహాభారతం – విరాట పర్వం – తిక్కన సోమయాజి

15. సింగంబాకటితో గుహాంతరమునం జేడ్పాటుమైనుండి, మా
తంగ స్ఫూర్జిత యూథదర్శన సముద్యత్క్రోధమై వచ్చునో
జం గాంతారనివాస ఖిన్నమతి నస్మత్సేనపై వీడెవ
చ్చెం గుంతీసుత మధ్యముడు సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్

– మహాభారతం – విరాటపర్వం – తిక్కన సోమయాజి

16. ఒరులేయవి యొనరించిన
నరవర యప్రియముదనకగు తా
నోరులకవి సేయకునికి
పరాయణము పరమధర్మ పథములకెల్లన్

– మహాభారతము, తిక్కన సోమయాజి

17. చిన్నారిపొన్నారి చిరుతకూకటినాడు
        రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర
నూనూగు మీసాల నూత్న యౌవనమున
        శాలివాహన సప్తశతి నొడివితి
సంతరించిన నిండు జవ్వనమ్మున యందు
        హర్షనైషధ కావ్యమాంధ్రభాష
ప్రౌఢ నిర్భర వయః పరిపాకమున గొని
        యాడితి భీమనాయకుని మహిమ

ప్రాయమింతకు మిగుల గై వ్రాలకుండ
కాశికాఖండమను మహాగ్రంథమేను
తెనుగు చేసెద గర్ణాటక దేశకటక
పద్మవనహేళి శ్రీనాథ భట్ట కవిని

– శ్రీనాథుడు – కాశీఖండం

18. సిరిగలవానికి చెల్లును
దరుణులు పదియారువేలు దగ పెండ్లాడన్
తిరిపెమునకిద్దరాండ్రా
పరమేశా, గంగ విడుము పార్వతి చాలున్ **– శ్రీనాథుని చాటువులు**

19. అట జనికాంచె భూమిసురుడంబరచుంబి శిరస్సరఝురీ
పటల ముహుర్ముహురలురదభంగ తరంగ మృదంగ నిస్వన
స్ఫుటనటనానుకూల పరిపుల్ల కలాపకలాపి జాలమున్
గటక చరత్కరేణుకరకంపిత సాలము శీతశైలమున్

– అల్లసాని పెద్దన – మనుచరిత్రము

20. నను భవదీయదాసుని మనంబున నెయ్యపు గిన్క బూని తా
చిన యది నాకు మన్ననయ; చెల్వగు నీ పదపల్లవంబు మ
త్తను పులకాగ్రకంటక వితానము దాకిన నొచ్చునంచు నే
ననియెద; నల్క మానవుగదా యికనైన; నరాళ కుంతలా

– నంది తిమ్మన – పారిజాతాపహరణము

21. తేనెసోక నోరు తీయన యగు రీతి
తోడ నర్థమెల్ల దోచకుండ
గూఢ శబ్దములను గూర్చిన కావ్యము
మూగ చెవిటి వారి ముచ్చటరయ

– ఆతుకూరి మొల్ల – రామాయణము

22. రాజు మరణించె నొకతార రాలిపోయె
కవియు మరణించె నొకతార గగనమెకరకె
రాజు జీవించె రాతి విగ్రహముల యందు
సుకవి జీవించె ప్రజల నాలుకలందు

– గుర్రం జాషువా

23. నందకుమార యుద్ధమున నా రథమందు వసింపుమయ్య మ
ధ్యందిన భానుమండల విధంబున నీదగు కల్మి జేసి నా
స్యందనమొప్పుగాక; రిపుసంతతి తేజము తప్పుగాక నీ
వెందున నాయుధమ్ము దరికేగమి కొప్పుదు గాక కేశవా

– తిరుపతి వెంకట కవులు – పాండవోద్యోగము

24. భరతఖండంబు చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై ఏడ్చుచుండ
తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు
పితుకుచున్నారు మూతులు బిగియగట్ట

– చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహంపంతులు

25. ఆపదలందు ధైర్యగుణ, మంచిత సంపదలందు తాల్మియున్
భూప సభాంతరాళమున పుష్కల వాక్చతురత్వ, మాజి బా
హా పటుశక్తియున్, యశమునందనురక్తియు, విద్యయందు వాం
ఛా పరివృద్ధియున్, ప్రకృతి జన్యగుణంబులు సజ్జనాళికిన్

– భాస్కర శతకము

26. విద్య నిగూఢగుప్తమగు విత్తము, రూపము పూరుషాళికిన్
విద్య యశస్సు, భోగకరి, విద్య గురుండు, విదేశబంధుడున్
విద్య విశిష్ట దైవతము విద్యకు సాటి ధనంబు లేదిలన్
విద్య నృపాల పూజితము విద్యనెరుంగని వాడు మర్త్యుడే

– భర్తృహరి నీతి శతకం

27. ఆత్మ శుద్ధి లేని యాచారమది యేల?
భాండశుద్ధి లేని పాకమేల?
చిత్తశుద్ధి లేని శివపూజలేలరా?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ **– వేమన శతకం**

28. వినదగునెవ్వరు చెప్పిన
వినినంతనె వేగపడక వివరింపదగున్
కన కల్ల నిజము దెలిసిన
మనుజుడెపో నీతి పరుడు మహిలో సుమతీ

– సుమతీ శతకము

సరళీస్వరములు

రాగం	:	మాయామాళవగౌళ (15వ మేళకర్త)
తాళం	:	ఆది – 1 లఘువు 2 దృతములు (1_4 0 0)
ఆరోహణ	:	స రి గ మ ప ద ని స̇
బఅవరోహణ	:	స̇ ని ద ప మ గ రి స
స్వరస్థానములు	:	షడ్జం, సుద్ధ రిషభం, అంతర గాంధారం, శుద్ధ మధ్యమం, పంచమం, శుద్ధ ధైవతం, కాకలి నిషాదం

1. స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

2. స రి గ మ । స రి । గ మ ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ని ద ప । స̇ ని । ద ప ॥
స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

3. స రి గ మ । స రి । స రి ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ని ద ప । స̇ ని । స̇ ని ॥
స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

4. స రి గ మ । ప , । ప , ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ని ద ప । మ , । మ , ॥
స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

5. స రి గ మ । ప ద । స రి ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । సఀ ని ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

6. స రి గ మ । ప మ । గ రి ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । మ ప । ద ని ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

7. స రి గ మ । ప మ । ద ప ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । మ ప । గ మ ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

8. స రి గ మ । స మ । గ రి ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । సఀ ప । ద ని ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

9. స రి గ మ । రి గ । మ ప ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । ని ద । ప మ ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

10. స రి గ మ । మ గ । రి స ॥
స రి గ మ । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । ప ద । ని సఀ ॥
సఀ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

స్థాయి స్వరములు

1. స రి గ మ । ప , । గ మ ॥
స , , , । ప , । , , ॥
గ మ ప ద । ని ద । ప మ ॥
గ మ ప గ । మ గ । రి స ॥

2. స , ని ద । ని , । ద ప ॥
ద , ప మ । ప , । ప , ॥
గ మ ప ద । ని ద । ప మ ॥
గ మ ప గ । మ గ । రి స ॥

3. స స ని ద । ని ని । ద ప ॥
ద ద ప మ । ప , । ప , ॥
గ మ ప ద । ని ద । ప మ ॥
గ మ ప గ । మ గ । రి స ॥

4. స రి గ రి । గ , । గ మ ॥
ప మ ప , । ద ప । ద , ॥
మ ప ద ప । ద ని । ద ప ॥
మ ప ద ప । మ గ । రి స ॥

5. స రి గ మ । ప , । ప మ ॥
ద ద ప , । మ మ । ప , ॥
ద ని స , । స ని । ద ప ॥
స ని ద ప । మ గ । రి స ॥

జంట స్వరములు

1\. స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
ప ప ద ద । ని ని । స̇ స̇ ॥
స̇ స̇ ని ని । ద ద । ప ప ॥
మ మ గ గ । రి రి । స స ॥

2\. స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
రి రి గ గ । మ మ । ప ప ॥
గ గ మ మ । ప ప । ద ద ॥
మ మ ప ప । ద ద । ని ని ॥
ప ప ద ద । ని ని । స̇ స̇ ॥
స̇ స̇ ని ని । ద ద । ప ప ॥
ని ని ద ద ॥ ప ప । మ మ ॥
ద ద ప ప । మ మ । గ గ ॥
ప ప మ మ । గ గ । రి రి ॥
మ మ గ గ । రి రి । స స ॥

3\. స స రి రి । గ గ । రి రి ॥ స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
రి రి గ గ । మ మ । గ గ ॥ రి రి గ గ । మ మ । ప ప ॥
గ గ మ మ । ప ప । మ మ ॥ గ గ మ మ । ప ప । ద ద ॥
మ మ ప ప । ద ద । ప ప ॥ మ మ ప ప । ద ద । ని ని ॥
ప ప ద ద । ని ని । ద ద ॥ ప ప ద ద । ని ని । స̇ స̇ ॥
స̇ స̇ ని ని । ద ద । ని ని ॥ స స ని ని । ద ద । ప ప ॥
ని ని ద ద । ప ప । ద ద ॥ ని ని ద ద । ప ప । మ మ ॥
ద ద ప ప । మ మ । ప ప ॥ ద ద ప ప । మ మ । గ గ ॥
ప ప మ మ । గ గ । మ మ ॥ ప ప మ మ । గ గ । రి రి ॥
మ మ గ గ । రి రి । గ గ ॥ మ మ గ గ ॥ రి రి । స స ॥

4. స స రి రి । గ స । రి గ ॥ స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
రి రి గ గ । మ రి । గ మ ॥ రి రి గ గ । మ మ । ప ప ॥
గ గ మ మ । ప గ । మ ప ॥ గ గ మ మ । ప ప । ద ద ॥
మ మ ప ప । ద మ । ప ద ॥ మ మ ప ప । ద ద । ని ని ॥
ప ప ద ద । ని ప । ద ని ॥ ప ప ద ద । ని ని । స̇ స̇ ॥
స̇ స̇ ని ని । ద స̇ । ని ద ॥ స̇ స̇ ని ని । ద ద । ప ప ॥
ని ని ద ద । ప ని । ద ప ॥ ని ని ద ద । ప ప । మ మ ॥
ద ద ప ప । మ ద । ప మ ॥ ద ద ప ప । మ మ । గ గ ॥
ప ప మ మ । గ ప । మ గ ॥ ప ప మ మ । గ గ । రి రి ॥
మ మ గ గ । రి మ । గ రి ॥ మ మ గ గ ॥ రి రి । స స ॥

5. స స స రి । రి రి । గ గ ॥ స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
రి రి రి గ । గ గ । మ మ ॥ రి రి గ గ । మ మ । ప ప ॥
గ గ గ మ । మ మ । ప ప ॥ గ గ మ మ । ప ప । ద ద ॥
మ మ మ ప । ప ప । ద ద ॥ మ మ ప ప । ద ద । ని ని ॥
ప ప ప ద । ద ద । ని ని ॥ ప ప ద ద । ని ని । స̣ స̣ ॥
స̣ స̣ స̣ ని । ని ని । ద ద ॥ స̣ స̣ ని ని । ద ద । ప ప ॥
ని ని ని ద । ద ద । ప ప ॥ ని ని ద ద । ప ప । మ మ ॥
ద ద ద ప । ప ప । మ మ ॥ ద ద ప ప । మ మ । గ గ ॥
ప ప ప మ । మ మ । గ గ ॥ ప ప మ మ । గ గ । రి రి ॥
మ మ మ గ । గ గ । రి రి ॥ మ మ గ గ । రి రి । స స ॥

6. స స రి స । స రి । స రి ॥ స స రి రి । గ గ । మ మ ॥
రి రి గ రి । రి గ । రి గ ॥ రి రి గ గ । మ మ । ప ప ॥
గ గ మ గ । ద మ । గ మ ॥ గ గ మ మ । ప ప । ద ద ॥
మ మ ప మ । మ ప । మ ప ॥ మ మ ప ప । ద ద । ని ని ॥
ప ప ద ప । ప ద । ప ద ॥ ప ప ద ద । ని ని । స స ॥
స స ని స । స ని । స ని ॥ స స ని ని । ద ద । ప̣ ప̣ ॥
ని̣ ని̣ ద ని̣ । ని̣ ద । ని̣ ద ॥ ని̣ ని̣ ద ద । ప ప । మ మ ॥
ద ద ప ద । ద ప । ద ప ॥ ద ద ప ప । మ మ । గ గ ॥
ప ప మ ప । ప మ । ప మ ॥ ప ప మ మ । గ గ । రి రి ॥
మ మ గ మ । మ గ । మ గ ॥ మ మ గ గ । రి రి। । స స ॥

దాటు స్వరములు

1. స మ గ రి । స రి । గ మ ॥
రి ప మ గ । రి గ । మ ప ॥
గ ద ప మ । గ మ । ప ద ॥
మ ని ద ప । మ ప । ద ని ॥
ప స̇ ని ద । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ప ద ని । స̇ ని । ద ప ॥
ని మ ప ద । ని ద । ప మ ॥
ద గ మ ప । ద ప । మ గ ॥
ప రి గ మ । ప మ । గ రి ॥
మ స రి గ । మ గ । రి స ॥

2. స గ రి గ । స రి । గ మ ॥
రి మ గ మ । రి గ । మ ప ॥
గ ప మ ప । గ మ । ప ద ॥
మ ద ప ద । మ ప । ద ని ॥
ప ని ద ని । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ద ని ద । స ని । ద ప ॥
ని ప ద ప । ని ద । ప మ ॥
ద మ ప మ । ద ప । మ గ ॥
ప గ మ గ । ప మ । గ రి ॥
మ రి గ రి । మ గ । రి స ॥

3. స మ గ మ । రి గ । స రి ॥ స గ రి గ । స రి । గ మ ॥
రి ప మ ప । గ మ । రి గ ॥ రి మ గ మ । రి గ । మ ప ॥
గ ద ప ద । మ ప । గ మ ॥ గ ప మ ప । గ మ । ప ద ॥
మ ని ద ని । ప ద । మ ప ॥ మ ద ప ద । మ ప । ద ని ॥
ప స̇ ని స̇ । ద ని । ప ద ॥ ప ని ద ని । ప ద । ని స̇ ॥
స̇ ప ద ప । ని ద । స̇ ని ॥ స̇ ద ని ద । స̇ ని । ద ప ॥
ని మ ప మ । ద ప । ని ద ॥ ని ప ద ప । ని ద । ప మ ॥
ద గ మ గ । ప మ । ద ప ॥ ద మ ప మ । ద ప । మ గ ॥
ప రి గ రి । మ గ । ప మ ॥ ప గ మ గ । ప మ । గ రి ॥
మ స రి స । గ రి । మ గ ॥ మ రి గ రి । మ గ । రి స ॥

హెచ్చు స్థాయి స్వరములు

1. స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

స̇ , , , । స̇ , । , , ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ ని । ద ప ॥

స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

2. స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

స̇ , , , । స̇ , । , , ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ స̇ । రి̇ స̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ ని । ద ప ॥

స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

3. స రి గ మ । ప ద । ని స ॥

స̇ , , , । స̇ , । , , ॥

ద ని స̇ రి̇ । గ̇ రి̇ । స̇ రి̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ స̇ । రి̇ స̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ ని । ద ప ॥

స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

4. స రి గ మ । ప ద । ని స ॥

స̇ , , , । స̇ , । , , ॥

ద ని స̇ రి̇ । గ̇ మ̇ । గ̇ రి̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । గ̇ రి̇ । స̇ రి̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ స̇ । రి̇ స̇ ॥

స̇ రి̇ స̇ ని । ద ప । మ ప ॥

ద ని స̇ రి̇ । స̇ ని । ద ప ॥

స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥

తగ్గు స్థాయి స్వరములు

1. స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥
స , , , । స , । , , ॥
గ రి స ని̣ । స రి । గ మ ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

2. స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥
స , , , । స , । , , ॥
గ రి స ని̣ । స స ॥ ని̣ స ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । స రి । గ మ ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

3. స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥
స , , , । స , । , , ॥
గ రి స ని̣ । ధ̣ ని̣ । స రి ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । స స । ని̣ స ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । స రి । గ మ ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

4. స̇ ని ద ప । మ గ । రి స ॥
స , , , । స , । , , ॥
గ రి స ని̣ । ధ̣ ప̣ । ధ̣ ని̣ ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । ధ̣ ని̣ । స రి ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । స స । ని̣ స ॥
స ని̣ స రి । గ మ । ప మ ॥
గ రి స ని̣ । స రి । గ మ ॥
స రి గ మ । ప ద । ని స̇ ॥

వరవీణా

రాగం : మోహన్ (28వ మేళకర్త యగు హరికాంభోజి జన్యము)

తాళం : రూపకం

ఆరోహణ : స రి గ ప ద స

అవరోహణ : స ద ప గ రి స

స్వరస్థానములు : షడ్జం, చతుశృతి రిషభం, అంతర గాంధారం, పంచమం, చతుశృతి దైవతం

గ గ । ప , ప , ॥	ద ప । స , స , ॥
వ ర । వీ , ణా . ॥	మృ దు । పా . ణీ . ॥
రి స । ద ద ప , ॥	ద ప । గ గ రి , ॥
వ న । రు హ లో . ॥	చ ను । రా . ణీ . ॥
గ ప । ద స ద , ॥	ద ప । గ గ రి , ॥
సు రు । చి ర బం . ॥	భ ర । వే . ణీ . ॥
గ గ । ద ప గ , ॥	ప గ । గ రి స , ॥
సు ర । సు త క . ॥	ళ్యా . । . . ణీ . ॥
గ గ । గ గ రి గ ॥	ప గ । ప , ప , ॥
ని రు । ప మ శు భ ॥	గు ణ । లో . లా . ॥
గ గ । ద ప ద , ॥	ద ప । స , స , ॥
ని ర । త జ యా . ॥	ప్ర ద । శీ . లా . ॥
ద గ । రి రి స స ॥	ద స । ద ద ద ప ॥
వ ర । దా . ప్రి య ॥	రం గ । నా . య కి ॥
గ ప । ద స ద ప ॥	ద ప । గ గ ర స ॥
వాం. । ఛి త ఫ ల ॥	దా . । . . య కి ॥
స రి । గ , గ , ॥	గ రి । స గ రి , ॥
స ర । సి . జా . ॥	స న । జ న నీ . ॥
స రి । స గ రి స ॥	రి రి । స ద స , ॥
జ య । జ య జ య ॥	ప్ర ద । శ్రీ . లా . ॥

గీతములు

రాగం	:	మలహరి (15వ మేళకర్త యగు మాయామాళవగౌళ జన్యము)
తాళం	:	రూపకం
ఆరోహణ	:	స రి మ ప ద స
అవరోహణ	:	స ద ప మ గ రి స
స్వరస్థానములు	:	షడ్జం, శుద్ధ రిషభం, అంతర గాంధారం, శుద్ధ మధ్యమం, పంచమం శుద్ధ ధైవతం

	మ ప ।	ద స̇ స̇ రి̇ ॥	రి̇ స̇ ।	ద ప మ ప ॥
1.	శ్రీ . ।	గ ణ నా థ ॥	సుం ధూ ।	. ర వ ర్ణ ॥
2.	సి ద్ధ ।	చా . ర ణ ॥	గ ణ ।	సే . వి త ॥
3.	స క ।	ల వి ద్య . ॥	ఆ ది ।	పూ . జి త ॥
	రి మ ।	ప ద మ ప ॥	ద ప ।	మ గ రి స ॥
1.	క రు ।	ణ సా గ ర ॥	క రి ।	వ ద . న ॥
2.	సి ద్ధి ।	వి నా య క ॥	తే . ।	న మో న మో ॥
3.	స . ।	ర్వో . త్త మ ॥	తే . ।	న మో న మో ॥
	స రి ।	మ , గ రి ॥	స రి ।	గ రి స , ॥
	లం . ।	బో . ద ర ॥	ల కు ।	మి క ర . ॥
	రి మ ।	ప ద మ ప ॥	ద ప ।	మ గ రి స ॥
	ఆం . ।	బా . సు త ॥	అ మ ।	ర వి ను త ॥

థియేటర్

- అభినయ గేయాలు
- సంభాషణ
- మూకాభినయం (మైమ్)
- రోల్‌ప్లే
- స్కిట్స్ (లఘునాటిక)
- నాటిక
- నాటకం
- జానపదనృత్యం
- శాస్త్రీయనృత్యం

థియేటర్ - అభినయకళ

మనం కోపం, బాధ, సంతోషం, ఆనందం, ఆశ్చర్యం, ఆవేశం మొదలైన రకరకాల ఉద్వేగాలను ప్రదర్శిస్తూ ఉంటాం. అయితే అలాంటి ఉద్వేగాలు సందర్భాలను, సన్నివేశాలను కల్పించుకొని ఆ సందర్భంలో పై భావాలను వ్యక్తీకరించడమే అభినయం. అంటే అభినయం నిజజీవిత భావావేశాలను ప్రదర్శించే కళగా చెప్పవచ్చున్నమాట.

పాఠశాలవిద్యలో ప్రవేశపెట్టిన సాంస్కృతిక విద్యలో థియేటర్ ఒక ప్రదర్శనా అభినయకళగా పిల్లలకు నేర్పాలి. దీనిలో కొన్ని ముఖ్యాంశాలు పరిశీలిద్దాం.

- ఏకపాత్రాభినయం
- స్కిట్స్ - లఘునాటిక
- నాటిక
- నృత్యనాటిక
- పద్యనాటిక
- మూకాభినయం
- వెంట్రిలాక్విజం (పెదవులు కదలకుండా మాట్లాడడం)

ప్రాథమిక స్థాయిలో పిల్లలు ఒకేసారి నాటికలలో అభినయించలేరు. ఇందుకోసం వారికి చిన్నచిన్న సందర్భాలను ఇచ్చి మూకాభినయం చేయమనాలి. తరువాత రెండు పాత్రలతో సంభాషణ నేర్పాలి. తరువాత స్థాయి పెరిగేకొద్దీ పిల్లలకు పాఠ్యాంశాలలోని కథలకు సంభాషణలు రూపొందించి వాటిని పలుకుతూ అభినయించడం నేర్పాలి. చిన్నచిన్న నాటికలనుకూడా చేయించాలి.

ప్రాథమిక స్థాయిలో అభినయించడానికి అనువైన సన్నివేశాలు :

- పళ్ళుతోమడం, స్నానంచేయడం వంటి కృత్యాలు.
- అంట్లుతోమడం, ఇల్లు ఊడవడం, కళ్ళాపిచల్లి ముగ్గులు వేయడం.
- పండ్లు, కూరగాయలు అమ్మడం - కొనడం.
- అన్నం వడ్డించడం
- బావి/బోరు నుండి బిందెతో నీరు తెచ్చి మొక్కలకు పోయడం.
- పశువులను మేపడం.
- పక్షిలా - గూడుకట్టడం - పిల్లలకు ఆహారం పెట్టడం
- చెరువుకు వెళ్ళి చేపలు పట్టడం.

- సైకిలు తొక్కడం, బస్సు నడపడం, పడవ నడపడం మొదలగునవి.
- బట్టలు ఉతికి ఆరవేయడం.
- పక్షులు / జంతువుల మాదిరిగా అరవడం.

పైన పేర్కొన్న అంశాలతోపాటూ ఉపాధ్యాయుడు మరికొన్ని సందర్భాలను ఎంపికచేసి, సృష్టించి వాటిని అభినయింపజేయాలి. పై అంశాలకు ఏవైనా కొన్ని సంభాషణలు జోడించి అభినయింపచేయాలి. సన్నివేశాన్ని వివరించి దానిలో పాత్ర ఇంకా ఏఏపనులు చేస్తే మరింత సహజంగా ఉంటుందో చర్చించాలి. ఒక్కొక్క మాటను, సంభాషణను స్పష్టంగా ఉచ్చరించడం నేర్పాలి. అభినయంలో వాచకం (భాషను వ్యక్తీకరించడానికి) ఎంతో ముఖ్యం.

వార్షికోత్సవం కోసం నాటికలను నేర్పడంగా కాకుండా ప్రతీమాసం పాఠశాలలో జరిగే థియేటర్ డేలో కూడా పిల్లతో నాటికలను ప్రదర్శింపజేయాలి. స్థాయికి తగిన నాటికలను ఎంపిక చేసుకోవాలి. హాస్యానికి ప్రాధాన్యత నివ్వాలి. వంటవాడు, పాలవాడు, జాలరివాడు మొదలైన హాస్యపాత్రలతో ఏకపాత్రాభినయాలు చేయించాలి. అదేవిధంగా స్టేజి అలంకరణ, మేకప్‌లలో కూడా పిల్లల్ని పాల్గొనజేయాలి.

స్కూల్ ఆర్ట్ గ్యాలరీ

పిల్లలలో ప్రతిభాపాటవాలు, సృజనాత్మకతను పెంపొందించడానికి కళావిద్య ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది. కళలను నేర్పడంతోనే సరిపోదు. పిల్లలు నేర్చుకున్న కళలను ప్రదర్శించడానికి వేదికలను, అవకాశాలను కల్పించడం కూడా పాఠశాల బాధ్యతగానే భావించాలి. పిల్లలు గీసిన, చేసిన బొమ్మలు, ఫోటోలు ప్రదర్శించడానికి పాఠశాలలో ఆర్ట్‌గ్యాలరీని ఏర్పాటుచేయాలి.

ఆర్ట్ గ్యాలరి నిర్వహణ : పిల్లలు తమ సృజనాత్మక నైపుణ్యాలను ప్రదర్శించడానికి పాఠశాల ఆర్ట్ గ్యాలరీ ఎంతగానో తోడ్పడుతుంది. టర్మ్‌కు ఒకసారి చొప్పున సంవత్సరంలో మూడుసార్లు ఆర్ట్‌గ్యాలరీని ఏర్పాటుచేయాలి. ఇందుకోసం ఒక తరగతిగదిని లేదా పాఠశాల వరండాను సిద్ధంచేయాలి. పిల్లల చిత్రకళను ప్రదర్శించడానికి దారాలుకట్టి క్లిప్పులు అందుబాటులో ఉంచాలి. వస్తువులను ప్రదర్శించడానికి బల్లలు ఏర్పాటుచేయాలి. దీని నిర్వహణ బాధ్యతను ఒక ఉపాధ్యాయుడి మార్గదర్శకత్వంలో బాలల కమిటీకి అప్పగించాలి. స్థానికంగా ఉండే శిల్పకారులు, చిత్రకారులు, పెయింటర్లు, ఫోటోగ్రాఫర్లు మొదలైనవారిని బడికి ఆహ్వానించి వారితో ప్రసంగాలు ఇప్పించాలి. మంచి ప్రదర్శనలకు బహుమతి ఇవ్వాలి. ఇది సృజనాత్మక ఆవిష్కరణ వేదికగా పిల్లలు ఉపయోగించుకోడానికి తోడ్పడుతుంది.

థియేటర్‌లో ఏమేమి ప్రదర్శించవచ్చు :

- పాఠ్యాంశాల ఆధారంగా రూపొందించిన ఇతర నాటికలు
- సంగీతం (పాటలు, పద్యాలు, శ్లోకాలు పాడడం)
- నాట్యం

- బృందగానం, బృందనాట్యం
- మైమ్
- పప్పెట్రీ
- ఏకపాత్రలు
- వక్తృత్వ పోటీలు
- మాక్ పార్లమెంట్ / అసెంబ్లీ
- స్థానిక కళారూపాలు

ఆర్ట్ గ్యాలరీలో ప్రదర్శించదగినవి :

- పిల్లలు గీసిన వివిధ చిత్రాలు
- పెయింటింగులు
- కొలాజ్‌వర్క్ అంశాలు
- పాటి పెయింటింగ్‌లు
- మట్టిబొమ్మలు
- ఫోటోలు
- ఫోటోఫ్రేములు
- ఒరిగామి బొమ్మలు
- అలంకరణ బొమ్మలు (రాళ్ళు, గవ్వలు, చెట్టుభాగాలు మొదలైనవి)

ఇవేకాకుండా స్థానికంగా చిత్రకారులు, శిల్పకారులు రూపొందించిన కళాత్మక వస్తువులను కూడా ప్రదర్శింపజేయాలి. ఇవి పిల్లలకు మార్గదర్శకంగా ఉంటాయి.

పాఠశాల థియేటర్

విలువలు బోధిస్తేరావు, ఆచరిస్తే వస్తాయి అంటారు. తరగతిగదిలో శ్రవణకుమారుని కథను, సింహం కుందేలు కథను ఎంతగా వర్ణించి చెప్పినప్పటికి అవి పిల్లల మనసులో నాటుకుంటాయి అని గట్టిగా చెప్పలేము. అయితే ఇవే అంశాలను నాటకీకరించి పిల్లల్ని పాత్రధారులుగా చేసి నటింపజేసినట్లయితే ఆ పాత్ర స్వరూపస్వభావాలు అందులోని మంచి గుణాలు పిల్లల్ని ఎంతగానో ప్రభావితం చేస్తాయి. ఎంతటి సంక్లిష్ట సూత్రాన్నైనా కథలా వివరిస్తే తేలికగా అర్థమయినట్లు నటింపజేయడం వల్ల ఆయా విలువలు పిల్లల్లో హత్తుకుపోతాయి. అందువల్లనే పాఠశాల థియేటర్‌కు అత్యంత ప్రాధాన్యత ఉంది.

పిల్లలు ప్రదర్శించడానికి థియేటర్ ఒక చక్కని వేదికగా పాఠశాల పనిచేయాలి. కళావిద్యలో భాగంగా పిల్లలు నేర్చుకున్న సంగీతం, నాట్యం, నాటకం కళలను థియేటర్‌లో ప్రదర్శించవచ్చు.

థియేటర్ నేర్చుకున్న అంశాలను ప్రదర్శించే వేదిక మాత్రమేకాదు థియేటర్ ద్వారా నిర్ధారిత సిలబస్ పూర్తిచేయడానికి కూడా అవకాశం వుందని ఉపాధ్యాయుడు గ్రహించాలి. ఒక పాఠాన్నో, పద్యాన్నో, సిద్ధాంతాన్నో బోధించిన తరువాత దానిని గేయంగా, కటవితగా, కథగా, నాటికగా లేదా సంభాషణగా మార్చి దానిని పిల్లలతో ప్రదర్శింపచేయాలి. అందువల్ల వారు ఆయా అంశాలలోని భావనలను పూర్తిగా అర్థంచేసుకో గలుగుతారు.

పాఠశాలలోని అన్ని తరగతుల విద్యార్థులు వారు నేర్చుకున్న విభిన్న అంశాలను థియేటర్‌లో ప్రదర్శించాలి. దీనికోసం ప్రధానోపాధ్యాయుడు ఉపాధ్యాయులతో చర్చించి ఏఏ నెలలో ఏఏ అంశాలు ప్రదర్శించాలో ప్రణాళిక తయారుచేసుకొని అమలుచేయాలి.

పాఠశాల థియేటర్‌లో సంగీతం, నాట్యం, మైమ్, బృందగానం, బృందనాట్యం, నాటికలు, ఏకపాత్రలు వంటి అంశాలతోపాటూ వ్యాయామవిద్యలో నేర్చుకొన్న జిమ్నాస్టిక్స్, పిరమిడ్స్ వంటి అంశాలు కూడా ప్రదర్శింపచేయాలి. అదేవిధంగా స్థానికంగా ఉండే కళాకారులతో కూడా ప్రదర్శనలు ఇప్పించాలి.

నిర్వహణ : ఆర్ట్ గ్యాలరీ మాదిరిగానే థియేటర్ కూడా పాఠశాల సృజనాత్మక కార్యకలాపం. ప్రతినెల మూడవ శనివారం పాఠశాల థియేటర్‌ను నిర్వహించాలి. థియేటర్ నిర్వహణను ఉపాధ్యాయుని నాయకత్వంలో బాలల కమిటి నిర్వహించేలా చూడాలి. నెలలో మూడవ సోమవారంనాడు ఈ వారంలో జరిగే థియేటర్‌లో ఎవరెవరు ఏఏ అంశాలు ప్రదర్శిస్తారో బాలల కమిటి దగ్గర నమోదు చేయించుకోవాలి. ప్రదర్శనకు కావలసిన సామగ్రిని ప్రధానోపాధ్యాయుని సహాయంతో సిద్ధం చేసుకోవాలి. స్టేజీ అలంకరణకు, మేకప్, దుస్తులకొరకు ఊరిలో ఉండే నైపుణ్యంగల వారిని బడికి ఆహ్వానించాలి. వారి సేవలు ఉపయోగించుకోవాలి. వీలైతే పిల్లలే స్టేజి అలంకరణ, దర్శకత్వం, మేకప్ బాధ్యతలు కూడా నిర్వహించాలి.

కళావిద్య - మూల్యాంకనం

పిల్లల మనోవికాసానికి ఉన్నత మావన ప్రవర్తనను తీర్చిదిద్దేందుకు కళావిద్య చక్కగా ఉపయోగపడుతుందని మనకు తెలుసు. కళలు – సాంస్కృతీవిద్యలో బొమ్మలుగీయడం, రంగులువేయడం, చేతిపనులు, పప్పెట్రీ, సంగీతం, నాట్యం, రంగస్థలం మొదలైన అంశాలుంటాయి. తరగతివారీగా నిర్ధారించిన పాఠ్యప్రణాళికను దృష్టిలో ఉంచుకుని ఉపాధ్యాయుడు అభ్యసన అనుభవాలు కల్పించాలి. పిల్లలు ఆయా అంశాలలో పాల్గొని అనేక నైపుణ్యాలు సాధిస్తారు. అయితే అందరు పిల్లలు అన్ని కళావిద్య అంశాలలో ప్రావీణ్యత సంపాదించాల్సిన అవసరంలేదు. ఇదే సందర్భంలో పిల్లలు అన్ని అంశాలలో ప్రవేశం కలిగి ఉండాల్సి ఉంది. దీనికి అనుకూలంగా ఉపాధ్యాయుడు ఏఏ అంశాలు ఎలా నేర్పాలో ప్రణాళిక వేసుకోవాలి. ఉదాహరణకు తరగతిలో 40 మంది పిల్లలున్నారనుకోండి. మొత్తం తరగతికీ ఒకవారం బొమ్మలుగీయడం నేర్పితే ఇంకొకవారం చేతిపనులు నేర్పాలి. మరొక పద్ధతి ఏమిటంటే తరగతిని నాలుగు జట్లుగా విభజించి ఒక్కొక్క జట్టుకు ఒక్కొక్క అంశం నేర్పాలి. ఇంకొక పద్ధతి ప్రకారం చిత్రలేఖనం, సంగీతం, నాట్యం, రంగస్థలం అంశాలలో ఎవరికి ఏది ఇష్టమో ఎంపికచేసుకోమని చెప్పి వారికి ఆ అంశంలో శిక్షణనివ్వాలి.

నిరంతరం సమగ్ర మూల్యాంకనంలో భాగంగా కళావిద్యలో పిల్లల ప్రగతికి నిరంతరం పరిశీలనద్వారా, మూల్యాంకనం చేయాలి. ఆయా అంశాలలో పిల్లలు పాల్గొంటున్న విధానాన్ని, పొందుతున్న నైపుణ్యాలను, ప్రదర్శిస్తున్న విధానాన్ని నిశితంగా పరిశీలించాలి. మరింతగా మెరుగుపరచుకోడానికి సూచనలు ఇవ్వాలి. పిల్లల ప్రగతిని సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనంలో నమోదుచేయాలి. పిల్లలు కింది విద్యాప్రమాణాలలో ఎంతవరకు నైపుణ్యం సాధించారో గుర్తించాలి.

1 నుండి 10 తరగతులలో పిల్లలు సాధించాల్సిన విద్యా ప్రమాణాలు

1. బొమ్మలుగీయడం, నమూనాలు చేయడం, రంగులు వేయడం, అంకరణలు చేయడం
2. ఒరిగామి, టాన్‌గ్రాం, కుట్లు అల్లికలు
3. నాటకాలు, ఏకాంకికలలో నటించడం, కొరియోగ్రఫి
4. పాటలు పాడడం, వాద్యపరికరాల వినియోగం
5. నృత్యం, స్థానిక కళారూపాలు ప్రదర్శించడం

కళలు, సాంస్కృతిక విద్యలోని విభాగాలన్నీ పై ఐదు విద్యాప్రమాణాల ద్వారా సాధించాలి. పిల్లలు సొంతంగా బొమ్మలుగీయడం, రంగులు వేయడం, వ్యర్థపదార్థాలు లేదా ఇతరులు ఉపయోగించే అలంకరణ వస్తువులు చేయించడం, కాగితపు మడతలు, పప్పెట్రి మొదలైనవన్నీ పిల్లలు చేసేలా విద్యాప్రమాణాలు ఉన్నాయి. పిల్లలు సాధించిన ప్రగతిని సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనం సందర్భంలో పరిశీలించమనాలి. వారి నైపుణ్యాన్నిబట్టి మార్కులు కేటాయించాలి. మార్కులను విద్యాప్రమాణాలవారీగా కేటాయించాలి. దానితోపాటుగా వివరణాత్మక సూచికలు కూడా క్యుములేటివ్ రికార్డులో నమోదుచేయాలి. 1 నుండి 8 తరగతులలో సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనంలో గ్రేడులు, వివరణాత్మక సూచికలను కింది పట్టికలో పరిశీలించండి.

శాతం	గ్రేడు	వివరణాత్మక సూచికలు
91-100	A+	అత్యున్నత ప్రతిభ కనబరిచారు. కొనసాగించండి.
71-90	A	చాలా బాగున్నది. అత్యున్నత ప్రతిభ కనబరచడానికి కృషి చేయండి.
51-70	B+	బాగుంది. మీరు ఇంకొంచెం కృషిచేస్తే ఇంకా పైస్థాయికి చేరగలరు.
41-50	B	ఫరవాలేదు. మీరు కృషిచేస్తే ఇంకా మంచి ఫలితాలు సాధించగలరు.
0-40	C	నామమాత్రంగా చేస్తున్నారు. ఉపాధ్యాయుని సహాయం అవసరం.

9, 10 తరగతులలో మార్కుల శాతం, గ్రేడు, వివరణాత్మక సూచికలు కింది విధంగా ఉంటాయి.

శాతం	గ్రేడు	వివరణాత్మక సూచికలు
91-100	A1	పాటలు పాడడం, నృత్యం చేయడం, నాటికలలో నటించడం, బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం, మట్టిబొమ్మలు చేయడం, ఒరిగామీ, పప్పెట్రీ, వాద్యపరికరాలు ఉపయోగించడం మొదలైన కళావిద్య కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నాడు. వివిధ వేదికలపై ప్రదర్శనలిచ్చాడు.
71-90	A2	పాటలు పాడడం, నృత్యం చేయడం, నాటికలలో నటించడం, బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం, మట్టిబొమ్మలు చేయడం, ఒరిగామీ, పప్పెట్రీ, వాద్యపరికరాలు ఉపయోగించడం మొదలైన కళావిద్య కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నాడు. పాఠశాల కళావేదికమీద ప్రదర్శనలిచ్చాడు.
51-70	B1	బొమ్మలు గీయడం, రంగులువేయడంలో ఆసక్తిని ప్రదర్శించాడు. కాగితపు మడతలతో, మట్టితో బొమ్మలు చేయగలడు. పప్పెట్రీలలో వ్యాఖ్యాతగా పాల్గొన్నాడు.
41-50	B2	బొమ్మలు గీయడం, రంగులువేయడంలో ఆసక్తిని ప్రదర్శించాడు. కాగితపు మడతలతో, మట్టితో బొమ్మలు చేయగలడు. పప్పెట్రీలలో వ్యాఖ్యాతగా పాల్గొన్నాడు. స్టేజి అలంకరణల్లో పాల్గొన్నాడు.
0-40	C	కళావిద్య పీరియడ్‌లకు హాజరయ్యాడు. బొమ్మలు వేయడంలో ఆసక్తి ఉన్నది. మిగిలిన అంశాలలో పాల్గొనడానికి మాత్రమే అభిరుచి చూపాడు.

విద్యార్థి ప్రగతిని సి.సి.ఇ. రిజిష్టరులో నమోదుచేయాలి. రిజిష్టరు నమూనాలో పరిశీలించాలి.

వ. సం.	విద్యార్థి పేరు	SA-1							SA-2							SA-3							వార్షిక ఫలితం						
		1	2	3	4	5	M	G	1	2	3	4	5	M	G	1	2	3	4	5	M	G	1	2	3	4	5	M	G

పాఠశాలలో కల్పించే అభ్యసన అనుభవాలు ఉపాధ్యాయుని సామర్థ్యాన్ని బోధనా నైపుణ్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి. సహపాఠ్యాంశాలుగా ప్రవేశపెట్టిన కళావిద్యను అదనపు అంశంగా భావించరాదు. ఇది పాఠశాల విద్యలో భాగం కాబట్టి సమర్థంగా అమలుజరపడం అవసరం. తద్వారా మన సంస్కృతి సంప్రదాయాలను పరిరక్షించుకోవడంతోపాటూ పిల్లలలో కళాత్మక, సృజనాత్మక దృక్పథాన్ని పెంపొందించడానికి వీలు కలుగుతుంది.